

อ่าน
สร้างสุข

๒๔
พบโลกใบใหม่ พบความสุขทุกครั้งที่เปิดหนังสือ

เก็บเบี้ย ใต้ถุนร้าน

เก็บปฏิบัติการการอ่านเพื่อยกกำลังสุขทุกระดับ

แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ดำเนินการโดย มูลนิธิสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน
ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน

เก็บปฏิบัติการส่งเสริมการอ่านเพื่อยกกำลังสุขทุกระดับ

เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน

เก็บปฏิบัติการส่งเสริมการอ่านเพื่อยกกำลังสุขทุกระดับ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มีนาคม ๒๕๖๐ **จำนวนพิมพ์** : ๑,๐๐๐ เล่ม

บรรณาธิการ : สุดใจ พรหมเกิด

ผู้เขียน : สรวงธร นาวาผล , สายใจ คงทน

บรรณาธิการฝ่ายศิลป์ : วัฒนสินธุ์ สุวรรตนาพันธ์ **ภาพ** : ฉันทน์นันทน์ ฉัพพรรณรังษี

กองบรรณาธิการ : ทศย์รัตน์ พันดาวงษ์, ปณิตดา สังขทิพย์, วิไล มีแก้วสุข, นิศารัตน์ อำนาจอนันต์,
จันทิมา อินจร, จิระนันท์ วงษ์มัน, ตัรมิณี อหามะ, นภัทร พิ्लीกนา

ประสานการผลิต : นภัทร พิ्लीกนา

จัดพิมพ์และเผยแพร่ : แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

ดำเนินงานโดย : มูลนิธิสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ได้รับการสนับสนุนจาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

๔๒๔ หมู่บ้านงาไม้ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๖๗ แยก ๓ ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางพลัด

เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ : ๐-๒๔๒๔-๔๖๑๖-๗ โทรสาร : ๐-๒๔๒๔-๔๖๑๖-๗ กิด ๓

Website : www.happyreading.in.th, E-mail : info@happyreading.in.th

Facebook : <http://www.facebook.com/Happyreading>

พิมพ์ที่ : แพลนพรีนติ้ง จำกัด โทรศัพท์ ๐-๒๒๗๗-๒๒๒๒

คุยเปิดเล่ม

เชื่อว่าคนทำงานส่งเสริมการอ่านทุกหัวระแหง น่าจะเกิดความรู้สึกยินดีเมื่อสำนักงานสถิติแห่งชาติ เสนอผลสำรวจการอ่านของคนไทย เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่ผ่านมามีว่า คนไทยใช้เวลากับการอ่านมากขึ้นเกือบเท่าตัว จาก ๓๗ นาทีต่อวัน เป็น ๖๖ นาทีต่อวัน แต่จากนั้นไม่นาน เราก็รับรู้ข่าวคราวของสื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสารชื่อดัง ฯลฯ ททยอยปิดตัวตามมา หลายหน่วยงานประเมินสถานการณ์ว่า อาจด้วยวิธีการอ่านของคนไทย กำลังก้าวสู่โลกของดิจิทัลมากขึ้น ไม่นับข้อมูลการสำรวจฯ ว่ายังมีคนไทย ๑๓.๙ ล้านคนไม่อ่านหนังสือ

กระนั้นกลุ่มคนเล็กๆ มากมายทั่วไทยที่รักและเห็นถึงความสำคัญของการอ่าน ก็ยังคงเดินปักหมุดหมายมุ่งให้การอ่านอยู่ในวิถีชีวิต กลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ของสังคมอย่างไม่ย่อท้อ ทุกคนเชื่อมั่นว่า การลดความเหลื่อมล้ำด้วยการสร้างโอกาสการเข้าถึงหนังสือและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน จะช่วยให้การอ่านหยั่งรากลึก วางรากฐานของความรื่นรมย์เพื่อบ่มเพาะปัญญา และช่วยพัฒนาความสามารถของบุคคลและชุมชนต่อไป

ขอขอบคุณนักวิชาการเดินดิน คุณสรวงคร นาوامل และคุณสายใจ คงทน ที่
ตั้งต้นเยี่ยมเยียนคนรักการอ่าน ทั้งชวนคิด ชวนคุย ชวนถอดความรู้

หวังว่าการเก็บเบี้ยได้ถูกร้านในครั้งนี้ แม้จะเป็นการเก็บเล็กผสมน้อยอย่าง
ผู้เขียนถ่อมตัว แต่ทำให้เห็นขั้นตอน เห็นแนวปฏิบัติการทำงานที่ชัดเจน หากผู้ใดสนใจ
ก็สามารถนำไปลงมือทำได้ทันที ทำให้คนสร้างทางการอ่านได้มีแนวทางที่ง่ายงาม นำ
ไปขยายผลรูปธรรมความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง เพื่อถักทอพลังร่วมสร้างวัฒนธรรมการ
อ่านต่อไป

สุดใจ พรหมเกิด

ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

สารบัญ

บทนำ	๘
ปฏิบัติการที่หนึ่ง	๑๒
ปฏิบัติการยกกำลังสุขทุกวัยด้วยการอ่าน	
๑.๑) จูงมือเด็ก ๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าสู่โลกการอ่าน	๑๗
๑.๒) เปิดโลกการอ่านเพื่อเด็กพิเศษ	๒๙
๑.๓) สร้างพฤติกรรมกรรมการอ่านในเด็กประถมศึกษา	๔๗
๑.๔) สร้างการมีส่วนร่วม : หัวใจของการส่งเสริมการอ่านวัยมัธยมฯ	๕๖
๑.๕) เปิดการอ่านเพื่อสันติภาพ เปิดหัวใจคนหนุ่มสาว	๗๐
• แนวทางเปิดหัวใจสู่การอ่านในเด็กระดับมัธยมศึกษา วัยรุ่น และคนหนุ่มสาว	๗๔
๑.๖) เปิดพื้นที่การอ่านในกลุ่มคนลืมนั่งสื่อ	๗๙
๑.๗) เปิดมุมการอ่านในครอบครัวและชุมชน	๘๖
• แนวทางการเปิดมุมการอ่านในครอบครัวและชุมชน	๙๕

ปฏิบัติการที่สอง

๙๘

ถอดปฏิบัติการสร้าง “คนชวนอ่าน”ฯ

- แนวคิดและการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างแกนนำนักอ่าน ๑๐๒
- แนวทางอื่น ๆ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แกนนำส่งเสริมการอ่าน ๑๒๑
- ถอดความรู้ เรื่องการสร้างแกนนำอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน ๑๒๖

ปฏิบัติการที่สาม

๑๓๐

การนำการอ่านสู่เด็กปฐมวัยด้วยกลไกบุคลากรด้านงานสาธารณสุข

- แนวทางการทำงานของ อสม. ส่งเสริมการอ่าน ๑๓๓
- แนวทางการทำงานอ่านยกกำลังสูงด้วยกลไกด้านสาธารณสุข ๑๕๐
- ตัวอย่างกิจกรรมอ่านยกกำลังสูงที่ขับเคลื่อนด้วยกลไกสาธารณสุข ๑๕๒

ปฏิบัติการที่สี่

๑๕๔

การผลักดันงานด้านหนังสือและการอ่านขององค์การบริหารส่วนตำบล

- ปัจจัยสนับสนุนการส่งเสริมการอ่านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๕๘
- ตัวอย่างกิจกรรมการอ่านเพื่อยกกำลังสูงในชุมชนด้วยการหนุนเสริมจากองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๗๒

ปฏิบัติการที่ห้า	๑๗๖
ปฏิบัติการยกระดับงานเพื่อสวัสดิการหนังสือ	
และการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย	
<ul style="list-style-type: none"> • การยกระดับงานส่งเสริมการอ่านเป็นงานสวัสดิการหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย • ความเป็นไปได้ในการใช้กลไกขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อส่งเสริมการมีสวัสดิการด้านหนังสือและการอ่านแก่เด็กปฐมวัย • กระบวนการนำเรื่องการส่งเสริมการอ่านไปสู่การดำเนินโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล • ความเป็นไปได้ในการใช้งบประมาณจากกองทุนประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เพื่อส่งเสริมเรื่องการใช้หนังสือและการอ่านเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว • บทส่งท้าย 	<p>๑๘๐</p> <p>๑๘๓</p> <p>๑๙๑</p> <p>๑๙๘</p> <p>๒๐๕</p>
ขอบคุณต้นทุนข้อมูล	๒๐๖

บทนำ

งานส่งเสริมการอ่าน เป็นเรื่องที่ต้องบริหารจัดการดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์ มีรูปแบบหลากหลายเพื่อนำส่งความรู้ ความเข้าใจเรื่องการอ่านและการใช้หนังสือให้ถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มให้กว้างขวาง และลึกซึ้งมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ควบคู่ไปกับการดำเนินงานในเชิงการผลักดันหรือขับเคลื่อนจากกิจกรรมสู่นโยบายด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์จากพื้นที่ เพื่อให้ “การอ่าน” เป็นความคุ้นชินที่ “เข้าถึง” และเป็น “ปกติ” ในวิถีชีวิต เพื่อเป็นเครื่องมือนำผู้คนเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การ “เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน” ครั้งนี้ มีความหมายว่า เป็นการเก็บเล็กประสมน้อยเรื่องราว กระบวนการ “ทำงาน” ส่วนหนึ่งของภาคีเครือข่ายของแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่กระจายอยู่หลายพื้นที่ และบางส่วนจากเพื่อนพ้องน้องพี่ที่ทำงานเกี่ยวข้อง

ในเรื่องเดียวกัน ทั้งนี้ ได้รวบรวมเรื่องราวไว้แบบถอดประสบการณ์จากการดำเนินงาน แล้วนำมาเผยให้เห็นเป็นกระบวนการ **ห้า ปฏิบัติการ** ประกอบด้วย

ปฏิบัติการที่หนึ่ง ปฏิบัติการยกกำลังสุขทุกข์ด้วยการอ่าน

เป็นเรื่องราวของการนำหนังสือและการอ่านไปสู่เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การใช้หนังสือเพื่อพัฒนาเด็ก ๆ ที่มีความต้องการพิเศษ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนกับเด็ก ๆ ระดับประถมฯ และระดับมัธยมศึกษา การดำเนินกิจกรรมการอ่านของคนหนุ่มสาวในพื้นที่ที่มีความรุนแรง การอ่านสนุกด้วยคาราโอเกะของคนที่ลืมนั่งหนังสือ และการเปิดมุมการอ่านเพื่อสมาชิกในครอบครัวและชุมชน

ปฏิบัติการที่สอง ถอดปฏิบัติการสร้าง “คนชวนอ่าน”

เป็นการถ่ายทอดแนวคิดและแนวทางสร้าง “คนชวนอ่าน” ที่ถือว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้มีประสบการณ์สร้างแกนนำการอ่านหรือคนชวนอ่านที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างแรงบันดาลใจและการขยายกลุ่มผู้อ่าน

ปฏิบัติการที่สาม การนำการอ่านเข้าสู่วิถีชีวิตผ่านกลไกบุคลากรด้าน สาธารณสุข

ปฏิบัติการนี้มองไปที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่อยู่ติดพื้นที่และใกล้ชิดกับชาวบ้าน ว่าคงจะดีไม่น้อยหากคนกลุ่มนี้ลุกขึ้นมา
นำการอ่านเข้าสู่วิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มแม่และเด็กเล็ก
ซึ่งในปฏิบัติการที่สามนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดนี้ทำได้ไม่ยากหากแต่ต้องมีคนเห็น
“ช่อง” และ “ริเริ่ม”

ปฏิบัติการที่สี่ การผลักดันงานด้านหนังสือและการอ่านขององค์การบริหารส่วนตำบล

ปฏิบัติการนี้จะบอกถึงกลวิธีดำเนินงานพัฒนา “คน” โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ด้วยงานด้านหนังสือและการอ่าน เข้าไปในนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะส่งผลให้มีการบรรจุเข้าไปในแผนงานฯ และมีงบประมาณทำงานได้อย่างเป็นรูปธรรม เรื่องนี้มีคำตอบจากผู้บริหารฯในพื้นที่มาขยาย

ปฏิบัติการที่ห้า งานสวัสดิการด้านหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

ปฏิบัติการนี้เป็นการถอดประสบการณ์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการร่วมคิดของหลายฝ่าย ถึงแนวทางการจัดสวัสดิการด้านหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยในภาพใหญ่

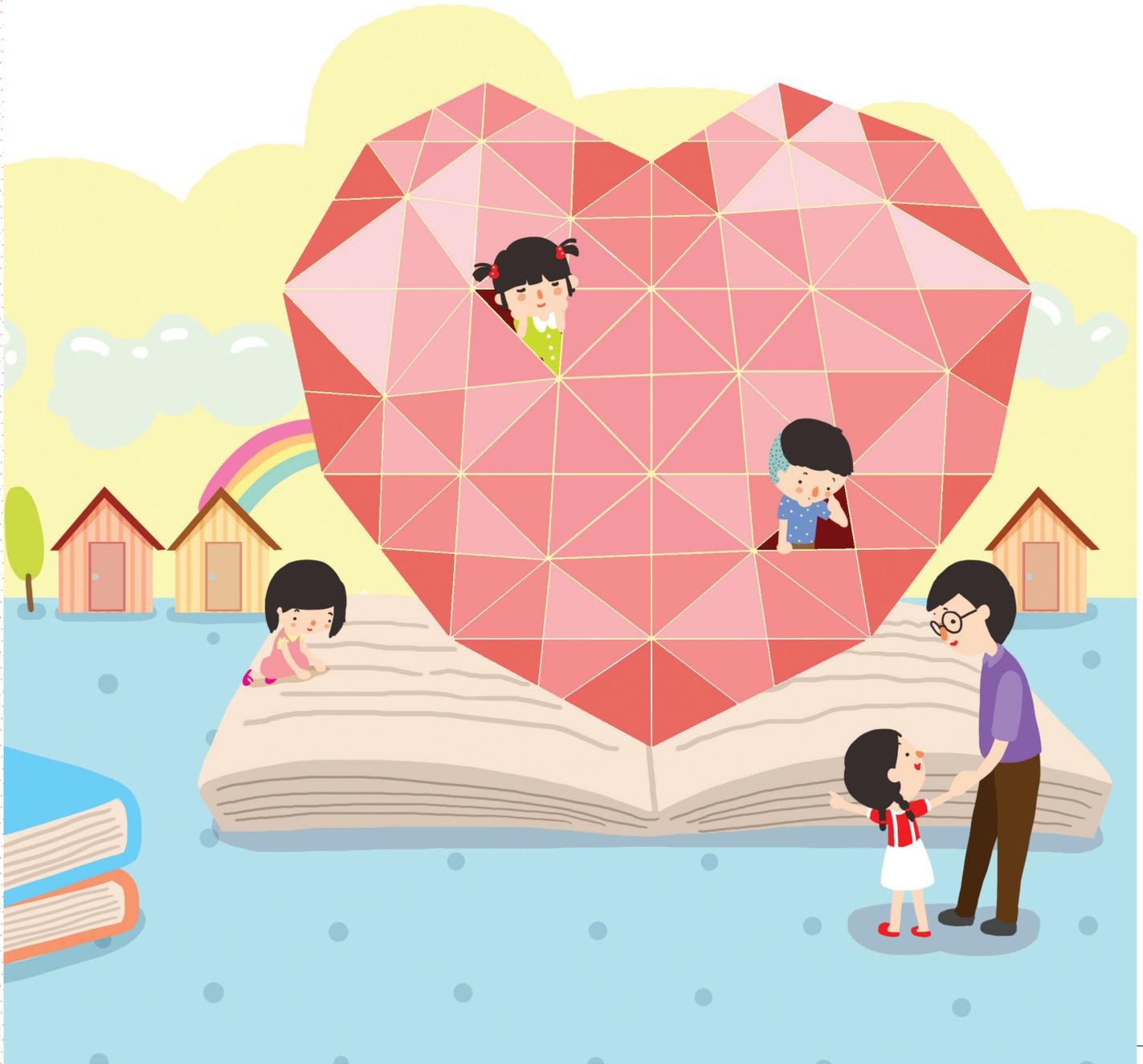
ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นเป็นร่องรอยไว้พอสังเขป โดยหวังให้เกิดการขยับขับเคลื่อนงานในภาคนโยบาย หรือยกระดับให้เป็นนโยบายสาธารณะในโอกาสต่อไป

สรวยธร นาวาผล

สายใจ คงทน

กลุ่ม wearehappy

ปฏิบัติการที่ **หนึ่ง**
ปฏิบัติการยกกำลังสูง
ทุกวัยช่วยการอ่าน

งานวิจัยจากองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development (OECD, ๒๐๐๒) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีความสุขที่เป็นอิสระนั้น เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่สุดของความสำเร็จในอนาคตของเด็ก งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการอ่านที่มีความสุขของเด็กเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการศึกษาเรียนรู้ของเด็ก มากกว่าฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว นอกจากนี้งานวิจัยยังพิสูจน์ให้เห็นว่า การอ่านอย่างอิสระนั้น มีความเชื่อมโยงในเชิงบวกกับความสามารถในการเขียนและการอ่าน (OECD, 2000, Krashen, 1993, Anderson et al, 1988) การรู้จักคำศัพท์ต่างๆ (Angelos และ McGriff, 2002) และความสามารถทางสติปัญญาสำหรับผู้ใหญ่ การอ่านอย่างมีความสุขทำให้มีความรู้ทั่วไปดีขึ้น (Cunningham and Stanovich, 1998) มีการทำงานร่วมกันผ่านทางชุมชนดีขึ้น มีความเข้าใจในวัฒนธรรม ความแตกต่างได้ (Meek, 1991) มีส่วนร่วมในชุมชน (Bus, van Ijzendoorn & Pellegrini, 1995) มีสุขภาพดี มีความเป็นอยู่ที่ดี และมีความ

พึงพอใจกับการอ่านในช่วงชีวิตต่อมาด้วย (Aarnoutse and van Leeuwe, 1998)

ดังนั้นการอ่านที่เป็นอิสระและมีความสุข จึงควรได้รับการส่งเสริมเพื่อเพิ่มพูนความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงชีวิตและการคิดบวกของเด็กและครอบครัว^๑ สอดคล้องกับการดำเนินงานส่งเสริมพฤติกรรมรักการอ่าน ที่แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กับภาคีเครือข่ายร่วมแรงคิด ร่วมแรงเริ่ม ร่วมแรงรุก ขยับขยาย กระจายงาน ให้แตกหน่อต่อ ยอดกว้างขวางขึ้นสู่ผู้คนทุกช่วงอายุ ด้วยการ “ชู” ประเด็น “ความสุข” จาก “อ่านสร้างสุข” สู่ “อ่านยกกำลังสุข”

จากข้อมูลเชิงประสพการณ์สรุปได้ว่า การนำหนังสือและการอ่านเข้าสู่ชีวิตผู้คนทุกช่วงวัยนั้น “เป็นการเปิดพื้นที่ในหัวใจได้เร็วที่สุดและตรึงไว้นานที่สุด” เป็นกลเม็ดเคล็ดวิธีที่ต้องใส่ใจ เพราะเมื่อใดที่ผู้อ่านผ่านประสบการณ์ความสุข พบความสำเร็จจากหนังสือเปลี่ยนชีวิต หรือรู้สึกว่ามีมิตรแท้คือหนังสือ นั่นหมายความว่า นิยัรักการอ่านได้หยั่งรากลึกเกินการถอนตัวแล้ว “การ

^๑ แปลสรุปความจากงานวิจัย <http://files.server.booktrust.org.uk/usr/resources/76/booktrust-developing-a-reading-strategy-1-.pdf>

เปิดพื้นที่ในหัวใจได้เร็วที่สุด” แน่ใจว่าต้องเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมวัย หรือตั้งแต่
ปฏิสนธิอยู่ในครรภ์มารดาอย่างดี กล่าวกันว่า ทารกรับรู้และตอบสนองต่อสิ่งเราได้
ตั้งแต่อายุครรภ์ประมาณ ๔ หรือ ๕ เดือน มีปรากฏการณ์ที่สื่อสารให้ได้พบเห็น
เสมอๆ ว่า มีพ่อแม่จำนวนไม่น้อยที่เปิดเพลงให้ทารกฟัง ร้องเพลงกล่อม พุดคุย
หรือสื่อรักผ่านการสัมผัสเพื่อสร้างสายสัมพันธ์และส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ
ผ่านทางหน้าท้องของแม่ นั่นล่ะ! การอ่านหนังสือให้ลูกฟังจึงควรเริ่มได้ตั้งแต่
ทารกอยู่ในครรภ์เลยทีเดียว

ส่วน “การตรึงไว้ให้อยู่กับหนังสือได้นานที่สุด” นั้น ต้องตรึงไว้ด้วย
กิจกรรมที่ดึงดูด สนุก และเสริมแรงอย่างนุ่มนวลและแนบเนียน โดยเริ่มตั้งแต่
ในบ้าน โรงพยาบาล ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในโรงเรียนตลอดการศึกษา
ในระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาและ/หรือตลอดชีวิต โดยลงมือ
ร่วมกันทั้งระบบและสัมพันธ์กันทั้งบ้าน โรงเรียน และชุมชน ทั้งหมดมีปลายทาง
อยู่ที่การเป็นสังคมแห่งปัญญาด้วยการอ่าน ภายใต้อิทธิพลที่เชื่อว่าหนังสือดีๆ จะ
สร้างพลเมืองดีๆ และพลเมืองดีๆ จะสร้างสังคมดีๆ ที่มีบรรยากาศแห่งความ
ผาสุก สงบ สันติ เกื้อกูลและอาหารนั่นเอง

๑.๑ จูงมือเด็ก ๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าสู่โลกการอ่าน

๑) เอาโทรทัศน์ออกจากเด็ก ๆ นำเด็ก ๆ เข้าหาหนังสือ

รศ.พญ.นิชรา เรืองดารกานนท์^๒ กล่าวถึงการนำเด็กเล็ก ๆ เข้าสู่โลกของการอ่าน ที่เริ่มต้นขึ้น ณ ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยรามาริบัติ (daycare)^๓ ตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๕๓ ว่า

“แรก ๆ เป็นลักษณะให้เด็กนั่งเป็นแถวยาว พี่เลี้ยงก็เริ่มอ่านหนังสือให้เด็กเล็กฟัง เด็กเขารู้เรื่อง พี่เลี้ยงสังเกตเห็นว่าเด็กสนใจมาก เมื่อจบแล้ว ก็มาอ่านให้กลุ่มย่อยมากขึ้น พี่เลี้ยงเกือบทั้งหมดทำกิจกรรมนี้ด้วยความสุข ตอบสนองเด็กได้ และพ่อแม่ก็มีความสุขมาก พ่อแม่ชอบโครงการนี้ และ

^๒ หัวหน้าหน่วยพัฒนาการเด็ก ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ กรุงเทพมหานคร นำเด็ก ๆ เข้าสู่โลกของการอ่านด้วยโครงการกิจกรรมหนังสือเล่มแรก (bookstart) ของโรงพยาบาลรามาริบัติ

^๓ ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยรามาริบัติ เป็นองค์กรที่จัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ โดยเก็บค่าใช้จ่ายคนละ ๑,๕๐๐ บาท/เดือน เด็กในความดูแลประมาณ ๘๐-๘๕ คน นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ฝึกงาน ดูงาน จากหน่วยงานภายในโรงพยาบาลรามาริบัติเอง ส่วนหน่วยงานภายนอก มีทั้งระดับคณะ มหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก หน่วยงานเอกชนที่มีความต้องการเปิดศูนย์รับเลี้ยงเด็ก

เราก็ค่อยๆ ขยายไปสู่เรื่องการให้ยืมหนังสือ นี่เป็นที่มาที่ประทับใจมาก เด็กยืมหนังสือเอง กระจกหรือร้านที่จะยืมมาก ทั้งหมดทำให้คนที่เกี่ยวข้องเห็นเอง และต่อไปจะทำอะไรก็ง่าย”

“เราเริ่มอ่านนิทานที่ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก (daycare) โรงพยาบาลรามารชิบดีกันตั้งแต่เด็กอายุ ๔ เดือน เด็กๆ จะดูอย่างสนใจ มองตามภาพในหนังสือ พอโตขึ้นมาประมาณ ๖-๘ เดือน ก็เริ่มไขว่คว้า อยากหยิบจับหนังสือ ทำเสียงต่างๆ แม้ไม่เป็นคำ หลังจากคืบคลานได้ ก็เริ่มเคลื่อนไหว เราก็จะเห็นเด็กแต่ละคนมีพฤติกรรมในการฟังไม่เหมือนกัน บางคนนั่งนิ่งๆ ไม่ไหวติง บางคนขยับตัวไปมาบ้าง บางคนเดินเล่นไปมา แล้วหันมาสนใจฟังเป็นระยะๆ สงสัยว่าจะเลือกฟัง

เฉพาะเรื่องที่ตัวเองชอบ พออายุ ๑๒-๑๔ เดือน เด็กๆ เริ่มพูดได้บ้าง ก็จะส่งเสียงเป็นคำเลียนเสียงเล่านิทานของพี่เลี้ยงซ้ำตามรูปภาพ หรือซ้ำเมื่อถูกถามในกลุ่มที่อายุมากขึ้น”

๑๘ | เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน

คุณหมอเห็นว่า “การชวนอ่าน” ควรเริ่มจากเด็กขวบปีแรก โดยจะต้องทำทุกหน่วยในสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

แม้กระทั่งการปรับระบบการเรียนการสอนในระดับอนุบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ เพื่อที่จะหาหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กในหลากหลายพื้นที่ หนังสือที่จะนำมาให้เด็ก จะต้องเป็นหนังสือที่มีคุณภาพดี รูปภาพที่สวยงามในหนังสือจะทำให้เด็กเกิดสุนทรียะ การมีหนังสือที่หลากหลายจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลสำเร็จในเรื่องการอ่านกับเด็กๆ และจะทำให้เกิดแรงเหวี่ยงที่สำคัญในสังคม”

หนังสือและการอ่านให้ได้ทั้งความสุข สนุกสนาน และข้อมูล การเรียนรู้ที่จะอ่านในขวบปีแรกของเด็กเป็นเรื่องไม่ยากหากได้รับการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ การเข้าใจถึงความสำคัญของความสุขของการอ่านและการรับรู้ของคำที่เชื่อมโยงกับภาพ เหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญที่เด็กเล็กๆ สามารถเรียนรู้ได้

เพียงใจ พุดแก้ว หรือครูเพียง ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านระวี องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เล่าว่า “ที่ศูนย์ฯ เราดูแลเด็กอายุสองขวบครึ่งถึงสี่ขวบโดยประมาณ ปัญหาที่พบขณะนั้นคือเด็กๆ ในศูนย์ฯ ส่วนมากจะมีนิสัยก้าวร้าว ชอบเล่นบทบาทสมมติ เนื่องจากพ่อแม่เปิดทีวีให้ดู และเด็กจำมาใช้ โดยมีกรณีของเด็กที่เลียนแบบละครตีเพื่อนจนหัวแตกในศูนย์ฯ” “เรามาคิดเชื่อมต่อว่าเด็กได้รับอิทธิพลจากสื่อโทรทัศน์และส่งผลอย่างไร

และคิดหาทางแก้ไข โดยเริ่มแรกได้นำโครงการกล่องหนังสือหมุนเวียนของกลุ่ม
ระดับไปมาใช้ในศูนย์ฯ โดยให้เด็กได้เล่นหนังสือ อ่านหนังสืออย่างเต็มที่ สอนให้
เด็กรักหนังสือ ปลุกฝังให้รู้ว่าถ้าฉีกหนังสือ หนังสือก็จะเจ็บ ส่งผลให้เด็กเกิด
พฤติกรรมรักหนังสือ สำหรับหนังสือเด็กก็จะเลือกที่มีสีสัน ตัวหนังสือไม่มาก จับ
ถนัดมือ”

๒) เพิ่มเวลา เล่านิทาน อ่านหนังสือ

จากการได้ใช้หนังสือกับเด็ก ๆ หลาย ๆ ครั้งแล้วเห็นผลดีหลายอย่าง
ตั้งแต่เด็กมีความสุข พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ครูเพียงใจบอกว่า
“สังเกตว่าช่วงเวลาที่แสนสุขของเด็ก ๆ คือช่วงเวลาที่ได้ฟังครูเล่านิทานกับการได้
ไปเลือกหยิบหนังสือมาอ่าน (อ่านจากภาพ) ด้วยตนเอง แล้วมาจับกลุ่มคุยกับ
เพื่อน ๆ สิ่งเหล่านั้นเป็นกำลังใจว่า “มาถูกทางและเป็นกำลังใจสำคัญอย่างยิ่ง”
ทำให้หนังสือกลายเป็นผู้ช่วยสำคัญ

จันทร์เพ็ญ สินสอน หรือครูอ้วน-แม่อ้วน ผู้บริหารศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กพระคุณ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ กล่าวว่า
“เราเป็นคนที่ชอบอ่านหนังสืออยู่แล้วก็จริง แต่เราก็มีความเชื่อที่ว่า
ดูทีวีก็จะมีส่วนช่วยให้เด็กนั่ง ช่วงที่รอให้เด็กอาบน้ำแสนจะวุ่นวาย
แต่พอเราเปิดทีวีดู เขาจะนั่งรอเราเป็นระเบียบ เพราะความเป็น

ระเบียบมันจำเป็นนะในศูนย์ฯ เราเลยใช้ทีวีในช่วงของการรออาบน้ำมาโดยตลอด” มีอยู่ครั้งหนึ่ง ได้ร่วมประชุมที่กรุงเทพฯ มีนักวิชาการมาพูดให้ฟัง เขาบอกว่า “เด็กวัยนี้ช่วง ๑-๔ ปี ยิ่งเล็กมาก ต้องไม่ให้ดูโทรทัศน์เลย” และเมื่อได้รับความรู้เพิ่มเติมเรื่องการส่งเสริมการอ่านในเด็กปฐมวัยจากแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ความคิดก็เปลี่ยน ซึ่งในศูนย์ฯ เรานอกเหนือจากดูโทรทัศน์เราก็ทำอย่างอื่นด้วย เช่น เล่นนิทาน อ่านหนังสือ แต่ยังมีการ์ตูนโทรทัศน์สอดแทรกอยู่ จนกระทั่งกลับจากประชุม ได้ความรู้มาแล้ว จึงลองปิดโทรทัศน์ เอาโทรทัศน์ออกจากห้องเด็กเลย แล้วเพิ่มกิจกรรมต่างๆ เช่น อ่านนิทาน เล่นมอญซ่อนผ้า เป็นต้น ตอนแรกเด็กรับไม่ได้เลย เราต้องใจแข็ง แรกๆ ก็อ่านนิทานแค่ช่วงเดียวคือหลังจากที่เข้าแถวร้องเพลง ทำกิจกรรมเป็นวงกลม พอเด็กเหนื่อย เราค่อยเล่นนิทานอ่านหนังสือในช่วงสิบโมงครึ่งถึงสิบเอ็ดโมงครึ่ง แต่พอเราไปอบรมมา เราก็เพิ่มรอบเย็นหลังจากเด็กๆ ตื่นนอนอีกรอบหนึ่ง เด็กจะนิ่งและมีสมาธิ มีบ้างที่มีปัญหา เพราะแต่ละคนมาจากหลายครอบครัว แต่ละครอบครัวมีปัญหาไม่เหมือนกัน แต่พอเด็กได้ฟังได้นั่งนิ่งๆ รู้สึกว่า มีเหตุผลมากขึ้น เวลาเราอธิบายอะไร ก็เข้าใจได้มากขึ้น”

๓) เลือกหนังสือดีๆ เยียวยาจิตใจ บ่มเพาะนิสัย เปลี่ยนแปลง พฤติกรรม

ครูจันทร์เพ็ญหรือแม่อ้วนของเด็กๆ เล่าต่อว่า “บางบ้านมีความรุนแรงค่อนข้างเยอะ การอ่านจะช่วยเยียวยาจิตใจ ซึ่งเราต้องเลือกนิทานที่เหมาะสม มีนิทานหลายเรื่องที่เขาพูดว่า “แม่รักลูกจ๊ะ พ่อรักลูกจ๊ะ” น้ำเสียงที่เราพูด เราอ่านออกไปมันดูอบอุ่น เด็กจะมีความสุข เหมือนมีเรื่องหนึ่งบอกว่า “จู้ๆ หลับเถอะลูก” พอเราทำเสียงแบบนี้เขาก็ชอบ ช่วงเข้าตอนมาโรงเรียน เด็กบางคนมากก็มีรอยยิ้ม หรือพ่อแม่บางคนไมโทก็มาติดกันอยู่หน้าโรงเรียนก็มี เราก็จะกอดเขา เพราะเรารู้ว่า “การกอดมันช่วยเยียวยา” แล้วเราก็บอกว่า แม่อ้วนรักลูกนะ ไม่เป็นไรนะ แล้วเราก็เห็นว่าเด็กก็มีการเปลี่ยนแปลง”

อย่างมีอยู่เคสหนึ่ง เด็กเดินมาบอกเรา “อย่างนี้ต้องตบมือให้นะ” เขาทวงถาม หลังจากหกล้มแล้วลุกขึ้นพร้อมบ๊อดดินออกจากตัว เราถามว่า “เพราะอะไรละ” “ก็หนูหกล้ม ลุกขึ้นเอง แล้วก็ไม่ร้องไห้ด้วย”

นี่เป็นคำพูดจากหนังสือเรื่อง “อย่างนี้ต้องปรบมือให้” ซึ่งเป็นเรื่องการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก เช่น ขยะต้องทิ้งลงถัง อาหารต้องไม่หก แล้วจะต่อท้ายด้วยพฤติกรรมว่า อย่างนี้ต้องตบมือให้ การที่ครูอ่านให้เด็กๆ ฟังบ่อยๆ เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมให้กับพวกเขา เด็กๆ ก็จะจำคำพูดมาจากหนังสือ เมื่อเขาทำสิ่งที่ดีๆ เขาก็จะพูดว่า “อย่างนี้ต้องตบมือให้”

การเปลี่ยนแปลงของลูกศิษย์ตัวน้อย อายุ ๒ ขวบ ของแม่อ้วน ที่ไม่ค่อยพูด
จื๋ออาย พอฟังครูเล่านิทาน อ่านหนังสือให้ฟังทุกวัน เขาก็ค่อยกล้าพูดมากขึ้น
เวลาครูเล่าให้ฟัง แล้วหยุดเว้นจังหวะ เขาก็จะต่อคำจากที่ครูพูด จากเรื่องราวของ
หนังสือ แสดงให้เห็นว่า เขาสนใจฟังเรื่องที่ครูกำลังเล่า ร่วมตอบคำถาม ต่อเติม
เรื่องราวจากหนังสือได้ นอกจากนี้เด็ก ๆ หลายคนที่จบจากศูนย์ฯไปแล้ว หลังจาก
ที่ไปต่ออนุบาลที่อื่น แม่อ้วนเล่าว่า มีเสียงสะท้อนกลับมาว่า เป็นเด็กมีเหตุผล
มีการใช้ภาษาดีมาก มีคำพูดใหม่ๆ หลากหลาย ซึ่งก็มาจากหนังสือที่ครูอ่านให้ฟัง
เด็ก ๆ เป็นผู้นำ กล้าแสดงออก เช่น นำสวดมนต์ มีสมาธิในการเรียนได้ดี
ถึงแม้ว่าจะมีผลการเรียนปกติ ไม่ได้เก่งกว่าเด็กคนอื่น แต่เขาก็โดดเด่นเรื่องการ
ใช้ภาษา การพูดคุย การแสดงออก มีศิษย์เก่ากลับมาใช้บริการห้องสมุดของศูนย์ฯ
ที่เปิดให้บริการตลอดทุกวัน มาเปิดหนังสือดู เด็ก ๆ ขอบดูภาพ เปิดดูเป็นชั่วโมงๆ
จนพ่อแม่บ่นว่าคุณอะไรได้ทั้งวัน

๔) ผู้อ่านสนุก เด็กๆ ผู้ฟังก็สนุกด้วย

“แม่อ้วน” ในฐานะผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพระคุณมองว่า “การอ่าน
หนังสือสำหรับครูก็จำเป็น นอกจากการอ่านที่เชี่ยวชาญเด็กแล้ว การอ่านจะช่วย
เชี่ยวชาญครูด้วยเช่นกัน สำหรับครูเองควรอ่านหนังสือด้วย เพราะการเลี้ยง

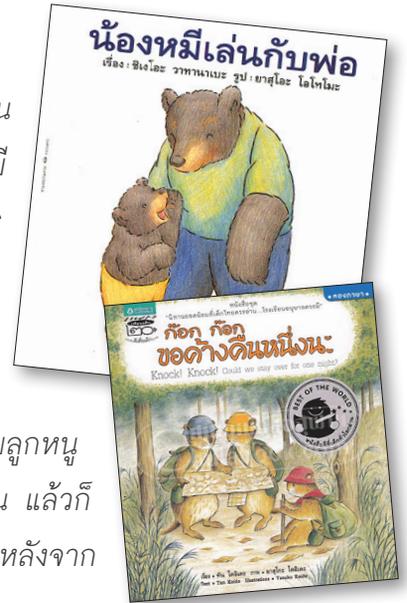

การดูแลเด็กต้องใช้พลังมาก เมื่อครูอ่านหนังสือก็จะเพิ่มพลังให้ครูด้วย การอ่าน ทำให้ได้ความรู้ เมื่อครูอ่านหนังสือบ่อยๆ ทักษะคติก็จะปรับไปด้วย อย่างเช่น มีเด็กตัวใหญ่มารังแกเพื่อนที่โรงเรียน เราก็จะไม่ตีเขา เพราะเรารู้ที่มาที่ไปว่าเป็น ยังไง หนังสือก็ช่วยให้ครูใจเย็นลงและเข้าใจว่า เราต้องเพิ่มการดูแลเด็กที่รังแก เพื่อนเป็นพิเศษกว่าคนอื่น” หนังสือช่วยเรื่องการจัดการอารมณ์ของครู เพราะ เมื่อครู “อ่าน” ครูจะเข้าใจว่าสุขภาพจิตและอารมณ์ของคนอ่านเป็นเรื่อง สำคัญมาก สายตาที่เด็กมองมาที่ครู เด็กจะเห็นอารมณ์ด้วย การอ่านที่สนุก ต้องมาจากจิตใจที่สนุก อยากรู้ ไม่ใช่แค่ทำตามหน้าที่ เมื่อครู “ผู้อ่าน” สนุก เด็ก “ผู้ฟัง” ก็สนุก แล้วเนื้อหาที่บรรจุในหนังสือก็จะทำงาน ซึ่งจะเห็นได้จากการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเวลาต่อมา”

๕) หนังสือน้อยไม่ใช่ปัญหา

ต่อคำถามที่ว่าหนังสือกับเด็กจำนวนเท่าไรจึงจะดี คำตอบจากผู้ที่มี ประสบการณ์และคุ้นเคยกับการอ่านหนังสือให้เด็กเล็กฟังมักจะบอกว่า หนังสือน้อย เล่มไม่ใช่ปัญหา อย่างกังวลกับจำนวนของหนังสือจนเกินไป เพราะความจริง หนังสือเพียงปกสองปกก็ครองใจเด็กได้ แต่บางทีคนอ่านเองต่างหากที่เปลี่ยนเรื่อง อ่านไปเรื่อยๆ เพราะว่าเบื่อ แม่อ่านบอกว่า “เมื่อชอบเล่มไหน เด็กจะอยากให้

อ่านซ้ำ เด็กจะขอฟังซ้ำๆ ทุกครั้ง เช่น ก๊อก ก๊อก ขอค้างคืน
 หนึ่งนะ^๔ เรื่องนี้เด็กชอบมากที่สุดเพราะเด็กจะสนุกสนาน มี
 อารมณ์ร่วม ตื่นเต้น ว่าสัตว์ที่เปิดประตูเข้ามาจะเป็นอะไร
 และ น้องหมีเล่นกับพ่อ^๕ ซึ่งในชุดน้องหมีนี้มีหลายเรื่อง
 เหมือนกัน ส่วนใหญ่เด็กๆ จะชอบนิทานแปลของญี่ปุ่น เพราะ
 ภาพประกอบสวยงาม มีเนื้อหาที่เด็กชอบ มีอารมณ์ร่วม
 เพราะเด็กเราเป็นเด็กเล็ก ตอนนั้นก็หันมาชอบเรื่อง รถไฟสายลูกหนู
 ปุ่น...ปุ่น...ฉีกฉีก...ฉีกฉีก^๖ เพราะมีเสียงฉีกฉีก เสียงปุ่น ปุ่น แล้วก็
 เชื่อมโยงกับของจริงได้ เราพาเด็กออกไปดูรางรถไฟของจริง หลังจาก
 เล่าเรื่องนี้ให้ฟัง เขาก็ชอบกัน” แม่อ้วนกล่าว

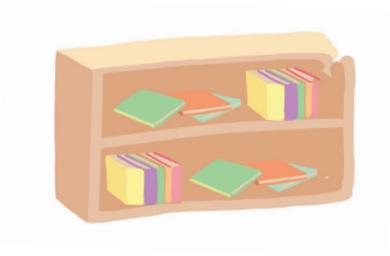

^๔ ก๊อก ก๊อก ขอค้างคืนหนึ่งนะ เรื่องโดย ทัน โคอิเดะ ภาพประกอบ ยาสุโกะ โคอิเดะ แปล
 โดย พรอนงค์ นิยมคำ เป็นเรื่องของสัตว์ต่างๆ ที่หลงป่า และได้มาขอค้างคืน
 ที่บ้านหลังหนึ่ง โดยไม่รู้ว่าเป็นเจ้าของบ้านหลังนี้คือใคร จะขึ้นต้นประโยคด้วย ก๊อก ก๊อก
 ขอค้างคืนหนึ่งนะ

^๕ น้องหมีเล่นกับพ่อ เรื่องราวของน้องหมีกับพ่อหมี เป็นเรื่องราวใกล้ตัวที่เด็กสนใจ ผู้แต่ง
 จิมเฮส วาทานาเบะ แปลโดย พรอนงค์ นิยมคำ

^๖ รถไฟสายลูกหนู ปุ่น...ปุ่น...ฉีกฉีก...ฉีกฉีก เรื่องราวของการไม่อยากไปโรงเรียนของลูกหนู
 ทั้ง ๗ จนแม่หนูต้องคิดค้นวิธีพาลูกๆ ไปจนได้ ผู้เขียน ฮะรุโอะ ยะมะชิตะ แปลโดย
 ศิริลักษณ์ ศิริชาติชัย

๖) หาแนวร่วมส่งเสริมการอ่าน

เด็ก ๆ ควรมีโอกาสคุ้นเคยกับหนังสือตั้งแต่อยู่ในบ้าน “ครู” มีส่วนช่วยในการชวนให้ **ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง พ่อ แม่ และครอบครัวเป็นแนวร่วมส่งเสริมการอ่านให้กับเด็ก ๆ** โดยสื่อสารถึงประโยชน์ของหนังสือและการอ่านที่สามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้จริง พร้อมกับชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็กอันเนื่องมาจากหนังสือและการอ่าน และแสดงให้เห็นว่าโอกาสและพัฒนาการที่ดีของเด็ก ๆ อยู่ในมือของผู้ใหญ่ทุกคน นอกจากเชิญชวนพ่อแม่ผู้ปกครองแล้ว ครูเพียงใจแห่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านระวี จังหวัดระนอง ได้สื่อสารเรื่องนี้ไปยังฝ่ายการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วย โดยขอนางประมาณที่ได้รับการจัดสรรรายปี ไปซื้อหนังสือ โดยเริ่มจากซื้อหนังสือชุด ๑๐๘ หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย^๙ ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับการคัดเลือกว่าเป็นหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก หนังสือเหล่านี้สามารถสอนเรื่องกิจวัตรประจำวันให้เด็ก การช่วยเหลือตัวเอง การช่วยเหลือเพื่อน ๆ

การอยู่ร่วมกันในสังคม และไม่หยุดแค่หนังสือจำนวนนี้เท่านั้น โดยวิธีพัฒนาให้มีหนังสือดีสำหรับเด็กเข้ามาในศูนย์ฯ เรื่อยๆ เช่น จัดทำโครงการให้ผู้ปกครองยืมหนังสือกลับไปอ่านที่บ้านได้ ในชื่อ “โครงการอ่านหนังสือเพื่อลูกรัก” เพื่อเด็ก ๆ / ลูก ๆ จะได้นอนฟังนิทานจากตักของพ่อและแม่ พ่อแม่ที่ยืมหนังสือจะหยอดเงินบริจาคตามกำลัง ๑ บาท บ้าง ๒ บาท บ้าง เงินบริจาคเหล่านั้นได้นำไปต่อยอดเป็นหนังสือเล่มใหม่เข้ามาเพิ่มอีก

ปัจจุบันศูนย์ฯ ของครูเพียงใจที่เริ่มต้นด้วยมุมหนังสือเล็กๆ มีหนังสือไม่กี่สิบเล่ม บัดนี้มุมหนังสือมูนั่นได้ขยายเป็น **ห้องสมุดเด็กปฐมวัยและครอบครัว** ที่มีหนังสือสำหรับบริการเด็กและผู้ปกครองในละแวกบ้านย่านนั้นกว่า ๔๐๐ เล่ม แล้ว

๗ โครงการ ๑๐๘ หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดำเนินโดยแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ด้วยการ เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการนักสร้างสรรค์ภาพและเรื่อง ผู้แทนองค์กรพัฒนาเด็ก ฯลฯ ร่วมคัดสรรหนังสือดีสำหรับเด็กปฐมวัย ๑๐๘ เล่มที่สอดคล้องจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก ด้วยปรารถนาให้หนังสือ จากโครงการนี้ เป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางสร้างสรรค์สังคมด้วยการอ่าน สานสายใยผู้คน ให้เกิดการเรียนรู้ แบ่งปัน สร้างสุข ความรักและความอบอุ่นให้แก่กัน

๗) ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องหนังสือกับการพัฒนาเด็กแก่ผู้เกี่ยวข้อง

“แม่อ้วน” แห่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านพระคุณ จังหวัดสุรินทร์ บอกว่า การทำงานด้านหนังสือและการอ่านในเด็กเล็กๆ สำหรับตนเองแล้ว จะเตรียมทำงานกับเด็กและครอบครัวตั้งแต่เด็กยังอยู่ในครรภ์ โดยวิธีการเล่าให้แม่ที่ตั้งครรภ์ฟังว่าหนังสือสำคัญกับลูกอย่างไร พอคลอด บรรดาแม่ๆ ก็จะนำลูกมาฝากเรียนที่ศูนย์ฯ ของครู เพราะส่วนใหญ่ก็เป็นคนละแวกนั้น เด็กที่ศูนย์ฯ มีอายุระหว่าง ๑-๔ ขวบ ครูจะอ่านหนังสือให้เด็กฟังทุกเช้า ประมาณ ๑๐ โมงเช้า หลังจากเด็กออกกำลังกายแล้ว ใช้เวลาประมาณครึ่งละหนึ่งชั่วโมง ส่วนใหญ่เป็นนิทานเรื่องใกล้ๆ ตัวเด็ก เช่น สุขอนามัย และ ในวันประชุมผู้ปกครอง พ่อแม่ผู้ปกครองก็จะได้รับความรู้ในประเด็นต่างๆ เช่น ประโยชน์ของหนังสือและการอ่าน พัฒนาการสมองกับการอ่าน การเล่น การเล่นนิทาน การสัมผัส และการกอดที่ต้องปฏิบัติควบคู่กันไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ในช่วงเวลาที่ผู้ปกครองมารับลูก ครูก็จะแนะนำห้องสมุด เชิญชวนให้ยืมหนังสือไปอ่านกับลูก ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองหลายคนเปลี่ยนจาก การอ่านนิยาย นิตยสาร ก็หันมาอ่านหนังสือให้ลูกฟังเพิ่มด้วย

๑.๒ เปิดโลกการอ่านเพื่อเด็กพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ออกเป็น ๙ ประเภทคือ

๑. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น (Visual Impairment)
๒. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (Hearing Impairment)
๓. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (Children with Mental Retardation)
๔. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและการเคลื่อนไหว (Physical Disabilities)
๕. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities)
๖. เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม (Behavior Disabilities)
๗. เด็กออทิสติก (Autistic)
๘. เด็กสมาธิสั้น (Attention Deficit Hyperactivity Disorder)
๙. เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน (Multiple Disabilities)

ในที่นี้ “เด็กพิเศษ” หมายถึง เด็กที่ต้องการความช่วยเหลือและดูแลเป็นพิเศษ วิธีการดูแลเด็กแต่ละกลุ่มมักแตกต่างกัน ซึ่งผู้เกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญ

เฉพาะทางต้องทำความเข้าใจกับความต้องการ
พิเศษนั้นๆ เพื่อโอกาสที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยน
แปลงในทางที่ดีและเป็นประโยชน์แก่เด็กและ
ครอบครัวมากที่สุด

**ยงยศ โคตรภูธร ผู้จัดการภาคสนาม
สถาบันไพลต์ จังหวัดปทุมธานี** ผู้ดูแลเรื่องการฝึก
พัฒนาการให้กับเด็กพิเศษ เด็กที่มีความต้องการ
พิเศษ ได้ใช้หนังสือเป็นสื่อหนึ่งในการบำบัด
และส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้วย
เนื่องจากมีงานวิจัยที่บ่งชี้ว่า
สามารถใช้หนังสือเพื่อพัฒนา
ทักษะทางสังคมได้อย่างเห็นผล
เป็นที่ประจักษ์ ประกอบกับ
ตนเองมองว่า “การอ่าน ไม่ว่าจะ
จะอ่านให้เด็กฟังหรือกระตุ้นให้
เด็กอ่านด้วยตัวเอง สามารถพัฒนา
ความสามารถของเด็กได้ นอกจากนี้
จะให้ความสุข ความเพลิดเพลิน

หนังสือยังเป็นเครื่องมือ เป็นสื่อ เป็นช่องทางหนึ่งในการบำบัดฟื้นฟู และพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ / เด็กพิเศษได้อย่างไม่จำกัด”

สถาบันโพลีดีใช้หนังสือเป็นส่วนร่วมสำคัญในการฝึกและบำบัดเด็กในเรื่องต่างๆ เช่น ใช้ในการฝึกทักษะทางภาษา ฝึกกระบวนการคิดและจินตนาการ ฝึกเล่าเรื่องราวจากภาพ ส่งเสริมพัฒนาการผ่านการอ่าน พัฒนาสติปัญญา พัฒนาการอารมณ์และพฤติกรรม พัฒนาทักษะสังคม ฝึกทักษะการฟัง ฝึกการแยกแยะเสียงที่ได้ฟัง / ได้ยิน ฝึกความเข้าใจเรื่องราวความหมายจากรูปภาพในหนังสือ หลังจากการใช้หนังสือและการอ่านกับเด็กแล้ว พบว่าเด็กหลายคนมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้น สามารถเรียนรู้คำศัพท์ต่างๆ ได้มากขึ้น การอ่านและการเขียนดีขึ้น และมีผลการเรียนที่ดีขึ้นตามลำดับ

นั่นเป็นเหตุผลสำคัญที่หนังสือเข้ามามีบทบาทในฐานะที่เป็นเครื่องมือ ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กพิเศษ อย่างไรก็ตามการอ่านหนังสือต้องส่งเสริมและสนับสนุนอย่างถูกต้อง จึงจะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนาการได้อย่างเหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กรณีที่ ๑) น้องเอ อายุ ๒ ขวบ ๑๐ เดือน เป็นเด็กกลุ่มอาการดาวน์ (Down syndrome) มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า ไม่พูด มีความตึงตัวของกล้ามเนื้อต่ำ กล้ามเนื้อมัดเล็ก-มัดใหญ่ ไม่แข็งแรง เจ็บป่วยบ่อย

แนะนำให้ผู้ปกครองเลือกนิทานที่มีสีสันสวยงาม ภาพใหญ่ชัดเจน ตัวหนังสือน้อย มาอ่าน มาเล่าเรื่องราวให้เด็กฟัง กระตุ้นให้เด็กมองภาพและตัวหนังสือตามที่อ่าน นำสิ่งของที่เกี่ยวข้องมาประกอบหนังสือที่อ่าน ให้เด็กได้สัมผัสกับสิ่งของที่หลากหลาย พร้อมเรียนรู้รายละเอียดสิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

การบำบัด: นำสมุดภาพมาประกอบการฝึกทำกิจกรรมกระตุ้นพัฒนาการด้านต่างๆ พบว่า เด็กมีพัฒนาการทางด้านภาษาดีขึ้นมาก ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมัดเล็ก-มัดใหญ่ ดีขึ้นมาก สุขภาพแข็งแรง ไม่ค่อยเจ็บป่วย

กรณีที่ ๒) น้องบี เด็กชาย อายุ ๓ ขวบ ๔ เดือน ไม่มีภาษาพูด ทำเสียงบ้างเมื่อเล่นหรือนั่งอยู่คนเดียว มักเดินไปมาในห้องเรียน หงุดหงิดง่าย บอกความต้องการต่างๆ ด้วยการมองหน้า แล้วจูงมือไปที่หรือสิ่งที่ต้องการ พัฒนาการด้านร่างกายเป็นไปตามวัย ไม่มีปัญหาการได้ยิน จึงให้ความช่วยเหลือด้วยการฝึกกับนักแก้ไขการพูด เพื่อฝึกการออกเสียงและใช้กล้ามเนื้อในการออกเสียงให้ถูกต้อง ฝึกออกเสียงเป็นคำๆ โดยใช้แผนภาพที่มีสีสันชัดเจน มีขนาดใหญ่พอควร มีคำศัพท์เชื่อมโยงกับภาพในหนังสือ และใช้สิ่งของประกอบ เพื่อให้เด็กได้สัมผัสและเรียกชื่อ ออกเสียง ใช้นิทานสั้นๆ ง่ายๆ ที่มีตัวหนังสือโตๆ อ่านให้เด็กฟัง และให้เด็กออกเสียงตามพร้อมให้เด็กชี้ตามไปด้วย

การบำบัด: แนะนำให้พ่อแม่เลือกหนังสือที่มีรูปภาพ อาจเป็นรูปภาพคน สัตว์ สีเส้นสวยงาม อาจมีหนึ่งรูปต่อหนึ่งหน้า มีตัวหนังสือประกอบน้อยๆ มาอ่านให้เด็กฟัง อ่านด้วยสำเนียงแบบภาษาพูดหรือเล่าให้ฟัง พร้อมกับชี้ให้เด็กดูภาพขณะอ่าน และให้เด็กชี้ตามที่อ่านหรือเล่า หรือจับเด็กทำท่าทางเลียนแบบ เมื่อเด็กมีความสนใจมากขึ้น ให้ใช้หนังสือที่มีรูปภาพเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร หรือแต่งเรื่องราวจากชีวิตประจำวันของเด็ก เรื่องราวที่เด็กชอบ และให้หาหนิทานง่ายๆ สั้นๆ ที่เหมาะกับวัยมาอ่านให้ฟังด้วยน้ำเสียงที่น่าสนใจ มีจังหวะ มีทำนอง มีคำคล้องจอง มีคำซ้ำ แนะนำให้อ่านให้ฟังก่อนนอนด้วย นอกจากจะอ่านตามโอกาสและเวลาอื่นๆ แล้ว

กรณีที่ ๓) น้องซี อายุ ๔ ขวบ มีภาวะออทิสติก มีพฤติกรรมแยกตัว หวาดระแวง กลัวคนแปลกหน้า พัฒนาการด้านภาษาล่าช้ากว่าวัย พูดได้น้อยคำ พูดซ้ำ พูดตาม มีปัญหาด้านกล้ามเนื้อเล็ก-มัดใหญ่ และมีปัญหาด้านการเขียน พัฒนาการด้านภาษา และการสื่อสาร

การบำบัด: แนะนำให้ผู้ปกครองอ่านหนังสือนิทานเป็นเรื่องราวสั้นๆ มีภาพประกอบ สีเส้นชัดเจน สวยงามให้เด็กฟัง ขณะอ่าน ให้เด็กดูภาพ และจับมือชี้ตามภาพ ตามตัวอักษรที่อ่านไปด้วย และให้อ่านอย่างสม่ำเสมอ ในการฝึกกับนักบำบัด ฝึกกระตุ้นพัฒนาการรอบด้าน และฝึกทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน ทักษะการสื่อสาร ทักษะสังคม และทักษะ

ด้านการเรียนรู้วิชาการโดยใช้หนังสือเป็นสื่อประกอบการฝึก อ่านไป ๖ เดือน พบว่า น้องบี ไม่กลัวคนแปลกหน้า ทักษะทางสังคมดีขึ้น ด้านภาษาและการสื่อสารดีขึ้น สามารถสื่อสารบอกความต้องการได้ ทักษะด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่-มัดเล็ก^๓ ดีขึ้น ทักษะทางวิชาการ การรู้จักสี รูปทรง การเขียน การอ่าน ดีขึ้น การเล่าเรื่องราวทำได้สมวัย

ปัจจุบัน น้องซี อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ พบว่า เป็นคนอารมณ์ดี ชอบอ่านหนังสือ ผลการเรียนดี สอบได้ที่ ๑ ของห้องและเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้

กรณีที่ ๔) น้องติ อายุ ๗ ขวบ เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ มีภาวะบกพร่องด้านการเรียนรู้ (LD) อ่านหนังสือไม่คล่อง อ่านได้ไม่สมวัย เขียนและ

^๓ กล้ามเนื้อมัดใหญ่ คือกล้ามเนื้อแขนขา ตามลำตัว หลัง รวมถึงการเคลื่อนไหวที่ไม่ต้องอาศัยกล้ามเนื้อละเอียด (Gross Motor Movement) เริ่มเกิดตั้งแต่แรกเกิดจนถึงสองขวบ ตั้งแต่การทรงตัว การคว้า การลุกนั่ง เหนี่ยวตัวเกาะขี้นยืน คลานสี่ขา เดินสองขา แล้วก็เดินตัวตรงได้

กล้ามเนื้อมัดเล็กหรือกล้ามเนื้อละเอียด (Fine Motor Development) ได้แก่ การใช้ นิ้วมือหยิบ จับ คีบ สิ่งของ จนขีดเขียนได้ วิธีช่วยกระตุ้นพัฒนาการ ได้แก่ การให้เด็กได้ใช้นิ้วมือและมือออกกำลัง หยิบ จับ กำ คีบสิ่งของรอบตัว และดูแลตัวเองในชีวิตประจำวัน เช่น แต่งตัวได้ สวมเสื้อ กางเกง ตัดกระดาษ ผูกเชือกรองเท้า กินข้าวเอง ไปจนถึงการเล่น วาดรูป ระบายสี เขียนตัวอักษรตามรอยประ ฯลฯ

สะกดคำได้น้อย อ่านข้าม อ่านตกหล่น คิดคำนวณไม่เป็น เขียนหนังสือกลับด้าน สับสนกับพยัญชนะที่คล้ายกัน เช่น ถ-ภ, ด-ค, บ-ษ, พ-ผ ฯลฯ ขี้อาย หงุดหงิดง่าย

การบำบัด : แนะนำให้ผู้ปกครองอ่านนิทานกับลูก โดยใช้หนังสือนิทานที่เป็นเรื่องราวสั้นๆ มีภาพประกอบชัดเจน โดยอ่านออกเสียงให้ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีการฝึกการอ่านและการเขียนด้วยการทำศิลปะด้วยมือ (Finger paint) ให้ดูคำศัพท์จากหนังสือ และให้เอาตัวพยัญชนะมาเรียงให้ถูกต้อง และฝึกการอ่านออกเสียง รวมถึงฝึกให้เขียนเรื่องราวชีวิตประจำวัน ให้เขียนเรื่องราวชีวิตประจำวัน

ปัจจุบันน้องดี สามารถเรียนรู้คำศัพท์ได้มากขึ้น เร็วขึ้น การอ่านดีขึ้น การเขียนดีขึ้น และผลการเรียนดีขึ้นตามลำดับ

กรณีที่ ๕) น้องเอฟ อายุ ๑๐ ขวบ มีภาวะพร่องทางสติปัญญา (IQ ๖๘ จุด) เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ไม่สามารถอ่านและเขียน การสื่อสารไม่สมวัย ลำดับเรื่องราวไม่ได้ กลัวคนแปลกหน้า ขอบวาดรูป แต่วาดได้ไม่สมวัย ชอบเล่าเรื่องราวแต่จะเล่าวกวน ชอบดูหนังสือ

การบำบัด: แนะนำผู้ปกครองให้อ่านนิทานให้ฟัง ขณะอ่านให้ชี้ตามหนังสือที่อ่านไปด้วย ให้ฝึกเล่าเรื่องราวที่อ่านให้ฟัง เล่าเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ให้ดูโลโก้/สัญลักษณ์ต่างๆ และให้จำเป็นภาพ และฝึกอ่านออกเสียง แล้วค่อยแจกแจงในคำนั้นๆ ว่ามีพยัญชนะอะไรบ้าง

ในการฝึกบำบัดและกระตุ้นพัฒนาการ เนื่องจากน้องชอบวาดรูป และเรื่องเล่า ของงานศิลปะ จึงให้วาดรูปตามแบบจากหนังสือ ให้วาดภาพและเล่าเรื่องราวจากภาพ ให้ฝึกวาด ลอกตามตัวอย่าง โดยเริ่มต้นจากการเขียนชื่อเล่น ชื่อจริง นามสกุล ฯลฯ แล้วให้ทำตามในลักษณะของการวาดตามที่ได้เห็นสมควร ให้จำการออกเสียง และแจกแจกลูกพยัญชนะ จนน้องจำได้ว่ามีตัวอะไรบ้าง ผลที่ได้ คือสามารถเขียน อ่าน และรู้จักพยัญชนะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทักษะสังคมดีขึ้น การเล่าเรื่องราวสามารถลำดับขั้นตอนได้ดีขึ้น

กรณีที่ ๖) น้องจิ อายุ ๒๒ ปี เป็นโรคพิการทางสมองและโรคอารมณ์สองขั้ว (Bipolar) มีอารมณ์แปรปรวนช่วยเหลือตนเองได้น้อย บอกความต้องการไม่ได้ พูดไม่ชัด เครียด หงุดหงิดง่าย ต่อต้าน ไม่ชอบทำกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหว

การบำบัด: แนะนำให้ผู้ปกครองหาหนังสือหรือนิตยสารมาให้ดู และอ่านให้ฟัง อ่านด้วยกัน อ่านนิทานให้ฟัง หรือหาหนังสือเรื่องราวที่เขาสนใจให้ฟังบ่อยๆ

ในการฝึกทักษะกับนักบำบัด เนื่องจากเด็กอายุ ๒๒ ปี จึงเลือกนิตยสารสตรี และเรื่องราวของวัยรุ่นเข้ามาดึงดูดความสนใจ และประกอบการทำกิจกรรม และใช้ศิลปะการปั้นเพื่อลดความเครียด และพบว่า น้องชอบหนังสือที่เกี่ยวกับสัตว์ จึงให้ฝึกฝนการปั้นสัตว์ต่างๆ ให้ฝึกเรื่องการสื่อสารเรียนรู้ การออกเสียงชื่อ

สัตว์ต่าง ๆ ผลที่เกิดขึ้น คือ มีทักษะการสื่อสารที่ดีขึ้น พูดเป็นประโยคได้ บอกความรู้สึกและความต้องการได้ ทักษะสังคมดีขึ้น สนใจและสนุกกับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากขึ้น อารมณ์แปรปรวนลดลง สามารถลดการใช้ยาได้

เหตุผลที่นิทานเป็นหนังสือประเภทแรกที่แนะนำ เพราะการใช้หนังสือนิทานกับเด็ก ด้วยการอ่านให้ฟัง ให้ดูรูปภาพ เชื่อมโยงกับตัวอักษร เชื่อมโยงกับคำศัพท์ เด็กจะพัฒนาทักษะทางภาษาโดยอาศัยการได้ยินเสียง ได้เรียนรู้สิ่งที่เด็กสนใจ เชื่อมโยงกับภาพที่เห็น เข้าใจ เรียนรู้ และแปลความหมาย โดยการทำงานของสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจทางภาษาทำงานร่วมกับสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพูดได้ตอบ และใช้ภาษาในการพูดสื่อความหมาย

การใช้หนังสือนิทานเพื่อพัฒนาด้านความเข้าใจ การสื่อสารภาษา การใช้ภาษาตลอดจนการนำความรู้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันของเด็กพิเศษนั้น ต้องใช้เวลาที่มากกว่าปกติ และจะต้องฝึกอย่างสม่ำเสมอ ผู้ปกครองจึงได้รับคำแนะนำและกระตุ้นให้อ่านหนังสือด้วย เพื่อให้ได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน มีช่วงเวลาผ่อนคลาย และมีแนวทางที่จะดูแลลูก อีกทั้งกระตุ้นส่งเสริมให้อ่านหนังสือ เล่านิทานให้ลูกฟัง เพื่อให้เด็กมีความสนใจที่จะเรียนรู้เลียนแบบ ทักษะและพฤติกรรมที่เหมาะสม รวมถึงมีความสุขสนุกกับการอ่านที่บ้านด้วย เพื่อช่วยให้อ่านหนังสือด้านต่าง ๆ ดีขึ้น

สำหรับพรวลัย ดำรงทรัพย์วณิช ผู้จัดการและนักจิตวิทยาศูนย์การ
เรียนพรวลัย ที่ช่วยเหลือและพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จังหวัด
ลำปาง กล่าวว่า “สำหรับเด็กพิเศษก็ไม่ต่างจากเด็ก ๆ ทั่วไป ที่หนังสือภาพสวย ๆ
สามารถหลอกล่อให้เด็กสนใจมอง ดังนั้นหนังสือนิทานจึงเป็นเครื่องมือในการ
ฟื้นฟู บำบัดเด็กพิเศษด้วยเช่นกัน เพียงแต่จะใช้ประโยชน์จากหนังสือและนิทาน
แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับอาการของเด็กแต่ละราย

ยกตัวอย่างเช่น กรณีน้องดอกคุณ (นามสมมุติ) เป็นเด็กออทิสติก อายุ
๓ ขวบกว่า พูดตามได้แต่ไม่ชัดเจน ยังบอกชื่อภาพเองไม่ได้ น้องชอบบัตรภาพ
และหนังสือภาพมาก เจอเมื่อไหร่เป็นหยิบมานั่ง แล้วชี้ภาพให้ครูบอกว่า เป็น
รูปอะไร ส่วนใหญ่จะเป็นภาพสัตว์ที่สนใจ ครูจึงใช้หนังสือภาพสัตว์มาสอนให้เด็ก
บอกชื่อภาพ เมื่อครูถามว่าภาพอะไร เมื่อเด็กพูดตามได้ ครูก็จะใช้วิธีออกเสียง
พยัญชนะเพื่อให้เด็กตอบ ซึ่งได้ผล เด็กเริ่มสนุก เมื่อครูถามว่าภาพอะไร เด็กเงิบ
ครูเงิบ เมื่อเด็กมองหน้าสบตาครูปุ๊บ ครูก็ออกเสียงนำให้เด็กตอบ ทำเช่นนี้ทุกวัน
อย่างน้อยวันละ ๑๐-๑๕ นาที ตอนนี้เด็กมองหน้า สบตาครูมากขึ้น บอกชื่อภาพ
สัตว์ได้เกือบทุกตัวที่สอน ซึ่งเด็กรายนี้ถือว่าเก่งมาก ถึงแม้ว่าจะใช้เวลาตั้ง ๓ เดือน
ในการฝึกพูด เพราะถือว่ายังใช้เวลาน้อยกว่าเด็กรายอื่น ๆ ที่เป็นออทิสติก
เหมือนกัน”

ทั้งนี้ศูนย์การเรียนรู้พรวลัยฯ ได้แบ่งกลุ่มเด็ก ๆ ออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ เพื่อพิจารณาใช้หนังสือในการบำบัดฟื้นฟูดังนี้

กลุ่มแรก เป็นกลุ่มเด็กพิเศษเด็กเล็กและฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งเป็นเด็กพิเศษที่มีอาการค่อนข้างมาก กลุ่มนี้มีพัฒนาการเทียบเท่ากับเด็กเล็ก ๆ ที่ยังพูดไม่ได้ พอรู้จักสิ่งแวดล้อมรอบตัวบ้าง ครูก็จะเล่านิทานภาพง่าย ๆ ว่ามีภาพอะไรบ้าง พวกเขาทำอะไร ฝึกให้เด็กพูดตาม ถ้าพูดไม่ได้ ก็ให้ชี้ภาพตามครูที่ถาม หรือชี้ภาพตามครู หรือจับคู่ภาพที่เหมือนกับภาพในหนังสือ เป็นต้น หนังสือที่ใช้จะเป็นหนังสือที่มีภาพเด่น ตัวหนังสือน้อยๆ

กลุ่มที่สอง เป็นเด็กที่พออ่านหนังสือได้ แต่ไม่เข้าใจเนื้อหาที่อ่าน ครูจะฝึกให้เด็กผลัดกันอ่านหนังสือทีละหน้า หลังจากนั้นครูก็จะถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่อ่านไป ถ้าเด็กตอบไม่ได้ หรือตอบผิด ครูจะให้ตัวเลือกสองตัวเลือกให้เด็กตอบ ถ้ายังตอบผิด ครูก็จะให้เด็กอ่านข้อความ หรือย่อหน้าที่มีคำตอบอยู่แล้วอีกครั้งหนึ่ง แล้วตอบคำถาม เมื่อเด็กตอบได้โดยครูช่วยเหลือ หลังจากนั้นครูก็จะให้เด็กเขียนคำตอบลงในสมุดอีกครั้งหนึ่ง

กลุ่มที่สาม เป็นเด็กที่อ่านได้เอง มีความเข้าใจเนื้อหาพอสมควร สามารถตอบคำถามได้ด้วยตัวเองโดยครูช่วยบ้าง ครูจะให้เด็กผลัดกันอ่านนิทานเพื่อเน้นการฟัง จับใจความที่ฟัง และสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่ฟังได้ ครูจะเพิ่มความยากของกิจกรรมโดยให้เด็กเรียงลำดับเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านไปจนจบ ไม่เกิน ๕ เหตุการณ์ และฝึกให้สรุปเรื่องหรือย่อเรื่องจากการอ่าน

การจูงมือลูกสาววัยเดือนเศษ ๆ เข้าสู่โลกการอ่านของพ่อแม่ที่ บกพร่องทางการฟังและพูด

พนมวรรณ คาดพันโน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กลุ่มงาน
ควบคุมโรคติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยโสธร ผู้ดำเนิน “โครงการ
ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” เล่าถึงหนึ่งผลลัพธ์ที่เป็นตัวอย่างให้เห็นวิธีการของ
พ่อแม่ที่นำลูกสาววัยเดือนเศษ ๆ เข้าสู่โลกการอ่าน ในครอบครัวที่ทั้งพ่อและแม่
เป็นผู้มีความบกพร่องทางการฟังและพูด (เป็นใบ้) คุณพนมวรรณเล่ากรณี
ที่ประทับใจให้ฟังว่า

“แม่ผู้เป็นใบ้เปิดหนังสือไปที่ละหน้า ชี้ไปที่ภาพ ทีละภาพ และสื่อสารด้วย
วิธีของเธอ โดยมีเพื่อนบ้านรวมทั้งยายและหลาน ๆ ที่อยู่กันคนละบ้านเที่ยวมาช่วย
อ่านหนังสือให้น้องฟังบ่อย ๆ เมื่อลูกสาวเขาอายุได้ราว ๓ เดือน มีอาการร้องไห้
ตอนกลางคืนไม่ยอมนอน แม่ต้องอุ้มน้องเดินไปหาเพื่อนบ้าน แล้วส่งภาษามือบอก
ให้เพื่อนบ้านช่วยอ่านหนังสือให้ลูกฟัง ซึ่งเพื่อนบ้านก็ใจดีมาก ช่วยเหลือตามที่
ร้องขอจนลูกหลับ แม่จึงอุ้มลูกสาวกลับบ้าน

เหตุการณ์เป็นเช่นนี้อยู่นานหลายวัน จนพ้นระยะของการร้องไห้ ๓ เดือน
วันเวลาผ่านไป เด็กหญิงโตมา ไม่เป็นใบ้ พูดได้ มีหน้าซำยังกลายเป็นหนอนหนังสือ
ที่ใช้ภาษามือได้เก่งมากอีกด้วย”

จุดเริ่มต้นที่ลำบากของการชวนเด็กเล็กๆ อ่านหนังสือมัก**เนื่องจากเด็กยังไม่คุ้นเคยกับการนั่งเพื่อฟัง หรือการนั่งเพื่ออ่าน** แต่ช่วงเวลาของการอ่านหนังสือร่วมกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เป็นประสบการณ์ที่น่ารัก สนุก และทรงพลังอย่างยิ่งสำหรับการปลูกฝังลักษณะนิสัย การสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยที่จะเติบโตต่อไป จงหาโอกาสจูงมือเด็กๆ เข้าสู่โลกแห่งการอ่านเถอะ เพราะ “คุ้มค่า” อย่างละเอียดที่จะร่วมใช้เวลาดี ๆ กับเด็ก ๆ เพราะนี่คือช่วงเวลาทั้งเด็กและผู้ใหญ่กำลังร่วมกันสร้างโลกที่น่าอยู่ในอนาคตผ่านการอ่านร่วมกันนั่นเอง

ผู้ดูแลเด็กกับแนวทางการนำเด็กปฐมวัยเข้าสู่โลกของการอ่าน

สำหรับผู้ดูแลหรือผู้เลี้ยงดูเด็กในที่นี้หมายถึงทั้งครู พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง และผู้ใกล้ชิดอื่นๆ

๑. ต้องมีความเชื่อว่า หนังสือช่วยเสริมสร้างทักษะพื้นฐานทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม คุณธรรม และสติปัญญาให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นสื่อที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่ลูก รวมถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จะเห็นได้ว่าการสื่อสารผ่านการอ่านหนังสือให้ลูกฟังเป็นช่องทางหลักที่ดีมาก ที่พ่อแม่จะสามารถบอกเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ ความคิด ข้อมูลต่างๆ สู่ลูก

๒. ควรจะมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมในเชิงบวกต่อหนังสือและการอ่าน เพื่อเป็นแรงขับและแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาและสร้างสรรค์กระบวนการสร้างสรรค์เด็กๆ ผ่านหนังสือได้อย่างต่อเนื่อง

๓. ควรแสวงหาความรู้ แนวคิด และทักษะในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หนังสือเพื่อพัฒนาเด็กเพิ่มเติมอยู่เสมอๆ เช่น หนังสือและการอ่านพัฒนาเด็กได้อย่างไร การคัดสรรหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก การผลิตสื่อเพื่อสนับสนุน การทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับเด็ก การจัดกิจกรรมเพื่อนำเด็กสู่การอ่าน การประดิษฐ์สื่อเพื่อการส่งเสริมการอ่าน การใช้หนังสือกับเด็กเล็กๆ เช่น วิธีการเล่านิทาน การอ่านหนังสือให้กลุ่มเด็กทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็ก เทคนิคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการถือ การหยิบ การเลือกหนังสือ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ฯลฯ

๔. ควรขยายความคิด การแสวงหาความร่วมมือ เพื่อเคลื่อนงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระดับผู้ร่วมงาน คนแวดล้อมใกล้ชิดในครอบครัว ในชุมชน หรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕. ควรบันทึก ติดตามประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของเด็ก ๆ หลังการอ่านไว้เป็นระยะ ๆ เพราะหากเกิดผลลัพธ์ที่ดีจะทำให้เกิดกำลังใจ และข้อมูลที่บันทึกไว้จะช่วยพัฒนากิจกรรมการอ่าน ในขณะเดียวกันก็เพื่อทบทวนและเพิ่มเติมสิ่งที่ยังขาดให้สมบูรณ์ขึ้น

หนังสือวิเศษสำหรับเด็กพิเศษ

กรณีเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะมีความจำเพาะในการสร้างเสริมทักษะ

๑. ต้องเข้าใจความต้องการพิเศษของเด็กให้ชัดเจน เพื่อนำมาวางแผนการใช้หนังสือที่ถูกต้องเหมาะสม

๒. ต้องยอมรับว่า งานพัฒนา ฟันฟู และแก้ไขเป็นเรื่องที่ใช้เวลามากกว่าปกติ และต้องการความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ด้วยการฝึกซ้ำ ๆ บ่อย ๆ จึงจะเห็นผล โดยผู้เกี่ยวข้องอาจเสริมแรงให้ตนเองด้วยการเชื่อมั่นในสิ่งที่ปฏิบัติ ว่าจะเอื้อให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีเป็นผลดีต่อเด็ก ๆ

๓. วิธีการที่จะนำหนังสือสู่เด็ก ๆ ที่มีความต้องการพิเศษ อาจเป็นวิธีการที่มีความเฉพาะตัว ซึ่งสามารถขอคำแนะนำได้จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ทั้งนี้ควรเป็นการทำงานที่ประสานและเสริมกันระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว เพื่อให้การฝึกมีความคืบหน้าซึ่งมีหลักการกว้าง ๆ คือ

- เปิดหนังสือไปที่ละหน้า ชี้ไปที่ภาพทีละภาพ และสื่อสารกับเด็กถึงภาพและเรื่องราวไปพร้อม ๆ กัน ฝึกให้เด็กพูดตาม ถ้าพูดไม่ได้ก็ชี้ภาพตาม
- อ่านหนังสือกับเด็ก ชี้ชวน พูดคุย มีกิจกรรมจากหนังสือร่วมกัน เช่น ให้ดูคำศัพท์จากหนังสือ แล้วให้เอาตัวพยัญชนะมาเรียงให้ถูกต้อง ตอบคำถามจากเรื่องที่ฟัง เรียงลำดับเหตุการณ์จากเนื้อเรื่อง
- นำสิ่งของที่เกี่ยวข้องมาประกอบเรื่องราวจากหนังสือที่อ่าน ให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งของที่หลากหลาย พร้อมเรียนรู้รายละเอียดต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงไปกับคำศัพท์จากการอ่าน
- ชี้ชวนให้เด็กอ่านออกเสียงตามผู้ใหญ่ทีละคำ ฝึกให้เด็กอ่านออกเสียงด้วยตัวเอง ให้ฝึกเล่าเรื่องราวจากการฟังนิทาน
- เด็กอาจไม่เข้าใจเรื่องราวจากหนังสือทั้งหมด ผู้ใหญ่ต้องอดทน อธิบายซ้ำ และชี้ชวนเด็ก ๆ ให้สนใจ

ข้อเสนอแนะ

๑. การอ่านมีผลดีกับเด็กหลายประการและหลายเสียงพูดตรงกันว่า ยิ่งเริ่มเร็วเท่าไรยิ่งดี หมายความว่ายิ่งส่งหนังสือถึงมือเด็กเร็วเท่าใดยิ่งดีเท่านั้น เพราะหนังสือคืออาหารสมองที่จะต้องถูกป้อนให้เหมาะสมตามช่วงเวลาเพื่อความงอกงามและส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้าน

๒. การอ่านหนังสือกับเด็ก การเล่นเกมหรือการให้โอกาสเด็กได้สัมผัสหนังสือเป็นเรื่องไม่ยาก ลงมือทำได้ทุกครั้งที่มีโอกาส เช่น ก่อนเข้าชั้นเรียน ระหว่างพักกลางวัน ระหว่างรอรถ นั่งรถไปโรงเรียน หรือก่อนนอนซึ่งถือเป็นเวลาที่แสนสุข

๓. ควรมีหนังสืออยู่ใกล้มือเด็ก ๆ แล้วปฏิบัติให้เป็นปกติธรรมดาเหมือนว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งในชีวิต หลีกเลี่ยงการแสดงออกว่าหนังสือเป็นสิ่งพิเศษที่ต้องเก็บไว้ให้มีสภาพดี อยู่ในที่มิดชิด ซึ่งจะเป็นคนละเรื่องกับการสอนเด็ก ๆ ใ้ใช้หนังสือ “เป็น”

๔. ให้เด็ก ๆ มีโอกาสได้ประสบการณ์ตรงที่จะได้เลือกหนังสือด้วยตนเอง บ้าง เช่น ให้เลือกยืมหนังสือจากศูนย์ฯ กลับไปอ่านที่บ้าน หรือมีกิจกรรมพาเด็ก ๆ ไปเลือกซื้อหนังสือจากร้านหนังสือบ้าง นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้เด็ก ๆ ได้เป็นผู้ถ่ายทอดหนังสือเล่มที่เขาชอบผ่านการเล่า การเล่นหุ่นมือ หรือการแสดงออกในรูปแบบอื่น ๆ กับเพื่อน ๆ ฯลฯ จะเป็นอีกทางหนึ่งที่ทำให้เขารู้สึกได้ว่า หนังสือเป็นสื่อที่ทำให้เขามีความสุขและภูมิใจในตนเอง แล้วเขาจะ “ติด” หนังสือ

๕. อย่าให้เรื่องจำนวนของหนังสือเป็นอุปสรรคสำหรับการอ่านของเด็ก ๆ สำหรับเด็กเล็กแล้ว หนังสือที่เด็ก ๆ ชอบอาจมีเพียง ๒-๓ เรื่อง เท่านั้น แต่หากต้องการเพิ่มจำนวนหนังสือก็ทำได้ไม่ยาก เช่น แลกเปลี่ยนกันอ่านโดยซื้อหนังสือบ้านละหนึ่งเล่ม เมื่อมารวมกันที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็จะทำให้มีหนังสือหมุนเวียนหลายเล่ม หรือ หยอดเงินสะสมร่วมกันเพื่อซื้อหนังสือเล่มใหม่

๖. หนังสือจะเป็นเครื่องมือส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้ดีขึ้นได้นั้น ผู้ใหญ่ควรศึกษาทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการใช้งาน เพื่อเลือกประเภทและเนื้อหาให้เหมาะสมกับเหตุที่จะนำไปใช้กับเด็ก การให้หนังสือกับเด็กและให้อ่านเพียง

ลำพังนั้น อาจไม่ได้มีประโยชน์ต่อพัฒนาการเด็กเท่ากับการได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้องจากผู้ใหญ่

๑.๓ สร้างพฤติกรรมการอ่านในเด็กประถมศึกษา

เด็กๆ ในระดับประถมศึกษาอยู่ในช่วงวัยที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับการฝึกฝนกิจกรรมประเภททักษะต่างๆ เช่น การร้องรำทำเพลง การกีฬา การดนตรี งานบ้าน สุขนิสัยต่างๆ ซึ่งทักษะเหล่านี้จะติดตัวไปตลอดชีวิต เพียงแต่ว่าต้องมีผู้ใหญ่คอยให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ คอยเสริมแรงเมื่อเด็กทำไม่ได้ดังที่ตั้งใจ หรือมีคำ “จุกใจ” ให้เด็กมั่นใจเมื่อเด็กทำได้ ทั้งนี้กิจกรรมที่ชวนเด็กทำควรมีความท้าทายพอประมาณ

จากการลงพื้นที่ได้พูดคุยกับกลุ่มเด็กๆ อายุระหว่าง ๖ ขวบ ถึง ๙ ขวบ (ชั้นประถมปีที่๑ - ๔) มีข้อสังเกตว่าเด็ก ๆ กลุ่มนี้ยังไม่รู้จักการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินหรือการอ่านตามใจชอบ แต่ได้เชื่อมโยงเรื่องการอ่านเข้ากับการอ่านหนังสือเรียน เด็ก ๆ บอกถึงเหตุผลที่ “ไม่อ่าน” ว่าเป็นเพราะ

- ไม่รู้ว่าต้องอ่าน เพราะถ้าอ่านก็หมายถึงอ่านหนังสือเรียนเพราะจะอ่านเพื่อไปสอบเท่านั้น (บางทีจะสอบก็ไม่อ่าน)
- ไม่รู้สีมีส่วนร่วมกับกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การบันทึกการอ่าน หรือชั่วโมงเข้าห้องสมุด

- อ่านหนังสือไม่ออก อ่านไม่คล่อง ผสมคำไม่เป็น
- อ่านไม่รู้เรื่อง จับใจความไม่ได้ ไม่รู้ว่าหนังสือเล่มนั้นเสนอประเด็นอะไร
- หนังสือที่มีไม่น่าสนใจ และไม่รู้ว่าจะไปหาหนังสือที่น่าสนใจจากไหน (เพราะไม่ชอบเข้าห้องสมุด)
- ถูกบังคับให้อ่าน ไม่สนุก น่าเบื่อ
- ไม่มีคนชวนอ่าน ไม่รู้จะอ่านหนังสืออะไร เลือกไม่ถูก

ฯลฯ

สำหรับ**ครูสมบุรณ์ ผดุงล้อม ครูชำนาญการพิเศษ** ผู้เอาจริงเอาจังกับการสร้างคุณภาพของเด็ก ๆ แห่ง**โรงเรียนวัดยอดพระพิมล อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี** มองว่า “การอ่านของเด็กในระดับประถมศึกษานั้นต้องได้

๔๘ | เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน

รับการฝึกเพื่อให้มีนิสัยรักการอ่าน เพราะการอ่านของวัยนี้คือการสร้างเสริมพฤติกรรมการอ่านให้เกิดเป็นนิสัย มีกระบวนการที่น่าสนใจ เช่น

๑) ต้องอ่านและบันทึกการอ่านทุกวัน

“การอ่านของเด็กต้องได้รับการฝึกเพื่อให้มีนิสัยรักการอ่าน เพราะการอ่านของวัยนี้คือการสร้างนิสัย สำหรับเด็กเล็ก ป.๑ - ป.๓ แล้ว ความสำคัญของการอ่านอยู่ที่ครู ถ้าครูไม่เอาใจใส่ เด็กก็จะอ่านไม่ได้ ไม่สนใจการอ่าน เพราะบางครั้งครูปวดพ่อแม่อาจไม่ได้สร้างมา เด็กว่างเปล่ามาเลย ถ้าครูไม่เริ่มสร้างนิสัยให้กับเด็ก เขาก็จะทำได้ อ่านไม่เป็น ไม่เข้าใจ” เพราะการอ่านเป็นนิสัยที่ต้องได้รับการปลูกฝัง ครูสมบุญจึงใช้คำว่า “การอ่านของเด็ก ต้องมีคนคอยจ้ำจี้จ้ำไช” และครูก็เต็มใจทำหน้าที่นี้แม้จะเหน็ดเหนื่อย ทุกวันก่อนเข้าแถวตอนเช้า ครูสมบุญจะนั่งอยู่ในห้องเรียน ร่ายล้อมไปด้วยเด็ก ๆ ที่กำลังขะมักเขม้นกับการอ่านและการเขียนบันทึก ในขณะที่ครูอ่านบันทึกการอ่านของเด็กไปพลาง และคอยตั้งคำถามกระตุ้นให้เด็กทำความเข้าใจกับเรื่องราวที่อ่าน และเขียนได้อย่างถูกต้อง

ครูเล่าต่อว่า “กระบวนการสร้างนิสัยการอ่านของโรงเรียนวัดยอดพระพิมล จังหวัดนนทบุรี เริ่มขึ้นทุกวันตอนเช้า ก่อนเข้าแถวเคารพธงชาติ เด็ก ๆ จะล้อมวงกันอ่านหนังสือและจดบันทึกการอ่าน เด็กทุกคนจะเล่าเรื่องราวจากการอ่านลงสมุดบันทึก เพื่อให้ครูประจำชั้น ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นครูภาษาไทย ตรวจสอบ

สำนวน การเขียน ความเข้าใจ หากเด็กคนไหนไม่เข้าใจ ครูจะช่วยแนะนำ หรือ หากไม่ได้อ่านมาจริงๆ ก็ต้องกลับไปอ่านจับใจความมาใหม่ ส่วนคนที่เขียนได้ดีแล้ว ก็มาเล่าให้เพื่อน ๆ คนอื่น ๆ ฟังที่หน้าชั้น

ครูสมบูรณ์เล่าอีกว่า “การบันทึกการอ่านเหมือนยาขมที่ต้องฝีกเขียน ฝึกรู้คิด แต่ได้ประโยชน์กับเด็กในชั้นปลาย เด็กหลายคนเรียนอ่อนเพราะไม่ชอบอ่าน เมื่อไม่ชอบอ่าน ก็อ่านไม่แตก จับใจความไม่ได้ ทำข้อสอบไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ว่าโจทย์ถามว่าอะไร การบันทึกการอ่านช่วยฝึกรู้ให้เด็กอ่านและเขียน จับใจความได้ อย่างน้อยเขาต้องตอบตัวเองจากการอ่านในแต่ละเรื่องได้ว่า “ตัวละครเอกเป็นใคร” “ทำอะไร” “ที่ไหน” “เมื่อไหร่” “อย่างไร” เมื่อเด็กขึ้นชั้นมาถึง ป.๖ เด็กจะสามารถจับใจความได้แล้วเป็นส่วนใหญ่ เหลือตกหล่นไม่กี่คนที่ครูจะต้องซ่อม”

นอกจากนี้ที่มุมห้องในชั้นเรียนจะมีหนังสือหลากหลายประเภทไว้ส่วนหนึ่ง ให้เด็กได้เลือกหยิบเลือกอ่านได้ทันทีที่อยากอ่าน เช่น เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก นิทานคุณธรรม บางส่วนก็จะเป็นหนังสือวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการทดลอง ซึ่งเป็นหนังสือสำหรับการค้นคว้า อ้างอิง นอกเหนือจากการไปยืมจากห้องสมุด”

๒) ชวนให้ยืมหนังสือจากห้องสมุดไปอ่านที่บ้าน

“ในห้องสมุดมีหนังสือหลากหลาย ทำอย่างไรให้เด็ก ๆ เข้าห้องสมุดให้ได้ ?”

ครูสมบุรณ์ขยายความต่อว่า “การทำให้เด็กเข้าไปใช้บริการของห้องสมุด เป็นภารกิจสำคัญที่ครูทุกคนเข้าใจตรงกันว่า ต้องร่วมกันฝึกเด็ก ๆ ทุกวัน ดังนั้น สิ่งที่คุณครูต้องทำคือ การหยิบหนังสือมาเล่าให้เด็กฟัง กระตุ้นความสนใจ มอบหมาย ให้ไปค้นคว้า หาข้อมูลมาแล้ว และมีการรณรงค์เกมบังคับว่าเด็กทุกคนต้องยืม หนังสือวันละหนึ่งเล่ม

“การยืมหนังสือ” ถูกทำให้ง่ายขึ้น ด้วยการมี **ยุวบรรณารักษ์** “ ซึ่งเป็น แคนนำจากพี่ ๆ ป.๖ ที่มีใจอาสาสมัคร ช่วยเหลือเรื่องการยืมและคืนหนังสือของ น้อง ๆ เพื่อน ๆ เมื่อเด็ก ๆ ไปหยิบหนังสือที่ตัวเองถูกใจพร้อมสอดบัตรสมาชิกใน หนังสือนำไปใส่ตะกร้าประจำชั้นทิ้งไว้ หลังจากนั้น ยุวบรรณารักษ์ จะลงบันทึกร การยืมและนำตะกร้าหนังสือไปส่งยังชั้นเรียน โดยมีครูประจำชั้นช่วยแจกจ่าย หนังสือให้กับเด็ก ๆ พร้อมกับกระตุ้นไปในตัว “วันนี้ใครยังไม่ยืมหนังสือบ้าง” หรือ “(ชื่อเด็ก) ไม่ได้ยืมหนังสือติดต่อกันมาหลายสัปดาห์แล้วนะ” เด็กบางคน

“ ยุวบรรณารักษ์ หรือยุวทูตการอ่าน คือเด็กนักเรียนที่มีจิตอาสาช่วยงานห้องสมุดของ โรงเรียน เช่น ทำหน้าที่เขียนใบยืมหนังสือ จัดหนังสือลงตะกร้า นำไปส่งที่ชั้นเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยกิจกรรมนี้ทำให้โรงเรียนวัดยอดพระพิมล ได้รับรางวัล เหรียญทองระดับภาค(กลาง) ประจำปี ๒๕๕๖ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ไม่ได้ยืมหนังสือจากห้องสมุดไปอ่านที่บ้าน เพราะว่า มาอ่านหนังสือในมุมห้องเรียน ตอนเช้า แล้วบันทึกการอ่านเลย ซึ่งก็ไม่ผิดกติกา แต่เมื่อครูเห็นว่าไม่ค่อยได้ยืมหนังสือก็จะกระตุ้นให้ได้ใช้เวลาในการอ่านหนังสือที่บ้านมากขึ้น

“สำหรับยุวบรรณารักษ์ได้ประโยชน์ถึงสองต่อสำหรับการมีจิตอาสา ทำหน้าที่ยืม-คืนหนังสือให้น้องๆ เพื่อนๆ เนื่องจากต้องทำหน้าที่แนะนำหนังสือด้วยเพื่อกระตุ้นการยืม ซึ่งนั่นหมายความว่า ตนเองก็ต้องอ่านก่อนด้วย ทำให้ได้ฝึกทั้งการอ่าน การเขียน และการพูด

๓) มอบหมายให้หาข่าวไปเล่าหน้าแถวแล้วนำไปจัดบอร์ดความรู้

อีกกิจกรรมหนึ่งที่เด็กโตระดับประถมศึกษาปีที่ ๔, ๕ และ ๖ ต้องทำคือ ทุกคนต้องร่วมกันทำกิจกรรม “การเล่าข่าว” และ “ภาษาไทยน่ารู้” ด้วยการค้นคว้าหาข่าวหรือเรื่องราวต่างๆ ที่น่าสนใจมาเล่าหน้าแถวให้ทุกคนฟัง หลังจากนั้นนำความรู้ไปติดบอร์ด น้องๆ ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑, ๒ และ ๓ ก็จะมาบันทึกลงในสมุดการอ่านของตัวเอง เนื่องจากกลุ่มเด็กเล็กยังค้นคว้าด้วยตัวเองไม่ได้มาก ก็จะมาเก็บความรู้จากรุ่นพี่ ดังนั้นทุกเช้า จะมีเด็กๆ นั่งก้มหน้าเขียนสมุดบันทึกอย่างขะมักเขม้น บ้างก็ก้มๆ เงยๆ ที่บอร์ดหน้าอาคารเรียน บ้างก็ร้องๆ ค้นๆ หนังสือที่มุมห้องเรียนมาอ่าน

๔) มีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการอ่านอื่นๆ เพิ่มเติม เสมอๆ

เช่น กิจกรรมอ่านจากข่าว (วิเคราะห์ข่าว ฝึกตั้งคำถามจากข่าว ฝึกอ่านข่าว) หรือ การทำหนังสือเล่มเล็กในประเด็นต่างๆ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ถือว่าเป็นกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการอ่านที่ดีมาก ที่ครูเห็นว่าควรต้องหาช่วงเวลาว่าง ทำกิจกรรมนี้เสมอๆ เพื่อฝึกเด็กๆ ในเรื่องการจับประเด็น การจับใจความ การสืบค้นข้อมูล ฯลฯ

ยกตัวอย่าง เช่น กิจกรรมอ่านข่าว วิธีการก็คือ ครูจะให้โจทย์ไปว่าให้เด็กๆ ไปหาข่าวที่มีความยาวประมาณครึ่งหน้ากระดาษเอสี่ (A ๔) มาสัก ๕ - ๖ ข่าว โดยมีข้อตกลงว่า ต้องเป็นข่าวสร้างสรรค์ ยกตัวอย่างเช่น ข่าวเกี่ยวกับต้นไม้ พืชพรรณ เศรษฐกิจ การดูแลสุขภาพ อาหาร วงการแพทย์ ฯลฯ จากนั้นให้เด็กอ่าน แล้วฝึกย่อสาระสำคัญ และวิเคราะห์ว่าข่าวนั้นให้ข้อคิดอะไร ให้ประโยชน์อย่างไร จากนั้นก็ให้หัดตั้งคำถามถามเพื่อนๆ อาจจะประมาณสักสองข้อต่อหนึ่งข่าว ให้เพื่อน ๆ ตอบและวิจารณ์การอ่านระหว่างกัน หรือกิจกรรมหนังสือเล่มเล็ก กิจกรรมนี้จะทำปีละสองครั้ง เนื้อหาเป็นแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง โดยให้เด็กๆ จับคู่กันระหว่างเด็กเรียนดีกับเด็กเรียนอ่อน เพื่อนำจุดแข็งของแต่ละคนมาช่วยเหลือกัน เช่น เด็กๆ เรียนเก่งเป็นคนหาข้อมูล ส่วนอีกคนหนึ่งอาจจะเป็นคนวาดภาพทำรูปเล่ม เป็นต้น กิจกรรมแบบนี้เป็นกิจกรรมแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

เด็ก ๆ จะได้ฝึกการเขียนซึ่งจะเขียนได้ดีก็ต้องค้นคว้าและอ่านเสียก่อน เรื่องราวที่นำมาร้อยเรียงต้องเป็นเรื่องสร้างสรรค์ เช่น เรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมคุณธรรม เศรษฐกิจพอเพียง เรื่องสุขภาพ หรือเรื่องการเดินตามความฝันหรือการพัฒนาตนเอง เป็นต้น

หนังสือเล่มเล็กๆ ที่ผลิตโดยเด็กๆ จะถูกนำไปใส่ตะกร้าวางให้เพื่อนๆ อ่าน ซึ่งเด็กๆ จะภูมิใจกับผลงานของตนเองมาก เป็นประสบการณ์แห่งความภูมิใจที่เป็นแรงจูงใจให้เด็กๆ อยากอ่านอยากเขียนต่อไปด้วย

ท้ายที่สุดครูสมบุญณ์กล่าวว่า “เด็กๆ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๕ และ ๖ ต้องก้าวผ่านจากการอ่านเพื่อปลูกฝังให้เป็นนิสัย สู่การอ่านอย่างมีคุณภาพให้ได้ ซึ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องฝึกและพัฒนาอย่างหนัก ไม่เช่นนั้นจะเสียโอกาสในการเรียนรู้ไปอย่างมากเลยทีเดียว”

๕) มีตารางการฝึกฝนประจำวันเพื่อความคุ้นชินกับการอ่าน

การอ่านและการบันทึกการอ่านหนังสือ อาจจะดูว่าเป็นการบังคับ เด็กอาจไม่รู้รู้สึกสนุกและไม่ชอบ แต่ในมุมมองของครูสมบุญณ์เห็นว่านั่นเป็นเรื่องของการฝึกเพื่อพัฒนา เมื่อครูประจำชั้นอ่านบันทึกการอ่านของเด็กแล้ว พบว่าบันทึกไม่ได้ ก็เรียกมาซ่อมทีละคน ให้อ่านใหม่ เขียนใหม่ ต่อไปเด็กก็จะเขียนได้ดี เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่กระบวนการเหล่านี้

ถูกตั้งคำถามว่าเป็นการบังคับเด็กหรือไม่ แต่ครูเห็นว่า “เราบังคับ แต่ไม่ได้ทำโทษ เราทำให้เกิดความเคยชินที่ดี และพัฒนาตัวเอง ผลประโยชน์ก็จะตกอยู่กับเด็กมากกว่า การวางแผนตารางประจำวันเป็นการฝึก การฝึกเป็นสิ่งที่ต้องทำทุกวัน บ่อยๆ เช่นเดียวกับการตื่นตี ๕ เราก็ต้องฝึก ทำให้ร่างกายเคยชิน มิเช่นนั้น ก็ตื่นไม่ได้ การฝึกถือว่เป็นการวางพฤติกรรมเพื่อการสร้างนิสัย และเกิด **นิสัยรักการอ่าน** ถ้าไม่ฝึกตั้งแต่เด็กก็จะทำไม่ได้ มีตัวอย่างที่ได้รับผลดีจากการฝึกนิสัยการอ่าน ทำให้เกิดการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ดังเช่นกรณี ผลของการฝึกทำให้น้องดำ (นามสมมุติ) ซึ่งเป็นเด็กนักเรียนที่เรียนอ่อน ตกซ้ำชั้นตลอด และไม่ชอบการอ่านหนังสือเลย จนกระทั่งมาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ครูเคยเชิญเรื่องการอ่าน โดยเฉพาะเรื่องการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ด้วยความที่ชอบร้องเพลง แต่ก็ร้องเพลงได้ไม่ชัด ครูให้ฝึกอ่านนิทานออกเสียงเล่าให้น้องๆ ฟังหน้าเสาธง ทุกวันๆ จนกระทั่งออกเสียงได้ดี อ่านหนังสือได้มากขึ้นเพราะต้องไปหาเรื่องมาเล่าทุกวัน น้องในโรงเรียนๆ ก็ขึ้นชอบการเล่านิทานของเธอ เกิดเป็นความภาคภูมิใจ หันมาสนใจการอ่าน ทำให้การเรียนดีขึ้น ร้องเพลงออกเสียงได้ถูกต้อง ประท้วงร้องเพลงชนะ ได้เป็นพื้นฐานในการเรียนต่อ ในระดับที่สูงขึ้น นอกจากตนเองจะได้รับคำชมทำให้เกิดความภูมิใจแล้ว โรงเรียนเองก็ได้รับการชื่นชมด้วย

“สำหรับในเด็กวัยประถมศึกษาแล้ว การสร้างนิสัยให้เกิดความคุ้นชิน

กับการอ่าน สำคัญมากพอๆ กับการส่งเสริมการรักการอ่านเพื่อสร้างการ
เรียนรู้ หากไม่ได้รับการปลูกฝังให้สนใจในเรื่องการอ่าน ก็จะกลายเป็นปัญหา
ตั้งแต่ในเรื่องการทำความเข้าใจกับเรื่องราวที่อ่าน อ่านช้า อ่านไม่เข้าใจหรือไม่
ค่อยเข้าใจ

ในทางกลับกัน เมื่อเด็กคุ้นเคยและคุ้นชินกับการฝึกปฏิบัติการอ่านและการ
จดบันทึก ก็จะพัฒนาขึ้นมาเป็นนิสัยที่รักการอ่านและชอบการค้นคว้า รู้จักคิด
อย่างมีเหตุและผล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการต่อยอดการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น”
ครูสมบุญรัตน์กล่าวในที่สุด

๑.๔ สร้างการมีส่วนร่วม: หัวใจของการส่งเสริมการอ่านวัยมัธยมฯ

๕๖ | เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน

ครูฐานิต สุขสนาน ครูบรรณารักษ์ประจำ
ห้องสมุด โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยาพุทธ-
มณฑล ประมวลประสบการณ์จากการทำงานส่งเสริมการ
อ่านในโรงเรียนสำหรับกลุ่มเด็กระดับมัธยมศึกษามานานปี
ว่าควรให้ความสำคัญในเรื่องต่อไปนี้

๑) การให้สิทธิในการเลือกที่อ่าน

เมื่อเด็ก ๆ ก้าวสู่การเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ช่วง
เวลาของการก้าวจากเด็กเป็นวัยรุ่น วัยนี้จะมีกิจกรรมที่

สนใจมากมายหลายอย่างเพิ่มขึ้น เริ่มเรียนรู้ที่จะเลือกทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตัวเอง เป็นวัยที่ต้องการคิด ตัดสินใจอย่างอิสระ ไม่ชอบการถูกบังคับ ชอบแสดงออก มีความต้องการที่อยากโดดเด่น เป็นตัวของตัวเอง รักการรวมกลุ่มอยู่กับเพื่อน วัยเดียวกันที่มีความรักและสนใจในเรื่องใกล้เคียงกัน ซึ่งรวมไปถึงเรื่องอ่านหนังสือด้วย ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะมีนโยบายที่เน้นส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กอย่างเข้มข้นและจริงจัง แต่เพื่อให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้อย่างมีความสุขกับการอ่านในโรงเรียน ดังนั้นแนวคิดเบื้องต้นของการทำงานเพื่อส่งเสริมการอ่านในเด็กระดับที่โตขึ้น จึงเน้นไปที่ให้สิทธิในการเลือกที่จะอ่าน อ่านอะไรก็ได้ อ่านที่ไหนก็ได้ ขอให้ได้อ่าน

๒) การสร้างสรรค์กิจกรรมให้เหมาะสมตามธรรมชาติแห่งวัย

กิจกรรมที่จะกระตุ้นความสนใจของเด็กวัยรุ่นได้ ต้องสร้างสรรค์กิจกรรมให้หลากหลาย โดยพิจารณาให้เหมาะกับช่วงวัยและความสนใจของเด็กที่แตกต่างกัน เช่น

เด็กระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ เพิ่งจะเริ่มเข้ามาเป็นน้องใหม่ ส่วนใหญ่แล้วครูจะให้เลือกอ่านตามความชอบส่วนตัว อะไรก็ได้ แล้วบันทึกการอ่าน

เด็กระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒ เน้นไปที่กิจกรรมกระตุ้นให้เกิดการแสดงออก ใช้ความคิด เช่น กิจกรรมโต้วาที: อ่านหนังสือดีกว่าดูทีวี

สำหรับเด็กระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓ ที่เริ่มเป็นวัยรุ่น ชอบอยู่กับกลุ่มเพื่อน ๆ ก็สามารถยืมหนังสือกลับบ้าน แล้วไปแบ่งให้เพื่อน ๆ อ่านด้วยกัน เช่น ในกลุ่มละแวกบ้านตัวเอง

เด็กโตระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๖ ชอบกิจกรรมลักษณะของการได้เป็นผู้ให้ เพราะเป็นเด็กโตที่สุดในโรงเรียน เช่น กิจกรรมเล่นิทานให้น้องฟัง กิจกรรมห้องสมุดสัญจร กิจกรรมหนังสือสู่ประตูบ้าน

๓) ควรมี “ชมรมรักการอ่าน” เพื่อรวมกลุ่มเรียนรู้ผ่านกิจกรรมสนุก

ธรรมชาติของเด็กที่เข้าสู่วัยรุ่นจะชอบการรวมกลุ่ม ดังนั้น การมี “ชมรมรักการอ่าน” และเปิดรับสมัครนักเรียนเข้ามาเป็นสมาชิกก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ นักเรียนได้ก้าวเข้าสู่บรรยากาศของการอ่าน แม้บางครั้งนักเรียนที่สมัครเข้า “ชมรม” มีเพื่อนเป็นแรงจูงใจ ทาให้เรื่องการอ่านไม่ แต่เมื่อกระบวนการกิจกรรมในชมรมสนุก ถูกใจ การเรียนรู้ก็เกิดขึ้นและรับการอ่านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตได้เช่นกัน

๔) การเลือกคนที่ “ใช่” ให้เป็น “แกนนำ” ทำกิจกรรมแบบ “มีส่วนร่วม”

กิจกรรมที่จะดึงดูดเด็ก ๆ ได้ต้องเป็นกิจกรรมที่ให้เด็ก ๆ “มีส่วนร่วม”

ช่วยกันเสนอ และร่วมกันออกเสียงว่าชอบกิจกรรมอะไรที่สุด กิจกรรมอะไรที่สามารถลงมือปฏิบัติได้จริงก็จะถูกเลือกนำมาดำเนินการก่อน เช่น กิจกรรม หนูนกเล่านักอ่าน จัดหน้าเสาธงวันอังคาร มีการจัดตัวแทนฝ่ายชาย ฝ่ายหญิง เล่าข่าวเข้าหน้าเสาธง ประมาณ ๗-๑๐ นาที เป็นต้น ซึ่งกว่าจะมาถึงกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วมและแสดงออกได้นั้น กระบวนการเริ่มตั้งแต่ การรับสมัคร คัดสรรเข้ามาเป็นแกนนำ ผู้ที่พร้อมจะทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เพื่อน ๆ รักการอ่านได้

การจะขึ้นมาเป็นผู้นำต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบต่างๆ ที่มากขึ้น จึงต้องคัดเลือกผู้ที่มีจิตอาสา ยอมเสียสละเวลาของตนเองเพื่อมาทำกิจกรรมห้องละสองคน และหลังจากนั้นก็รับผิดชอบในการส่งเสริม การขยายผลกับเพื่อนสมาชิกในห้อง มีการนัดหมาย จัดประชุมพูดคุยกันทุกสัปดาห์ เด็ก ๆ เหล่านี้บ้างก็เข้ามาช่วยงานห้องสมุดในนามของบรรณารักษ์รุ่นเยาว์ หรือยุวบรรณารักษ์

๕) การผลัดเปลี่ยนแกนนำจากรุ่นสู่รุ่น รุ่นพี่เป็นทุนหนุนเสริมรุ่นน้อง

“ชมรมรักการอ่าน จะมีการหมุนเวียนเปลี่ยนเด็กขึ้นมาเป็นผู้นำเรื่อย ๆ เนื่องจากเด็กอาจจะอึดตัวกับภารกิจนี้ ประกอบกับควรเปิดโอกาสให้คนอื่นได้มีประสบการณ์และมีโอกาสขึ้นมาเป็นผู้นำบ้าง ธรรมชาติของเด็ก ๆ เมื่อทำอะไรไปสักพักก็จะรู้สึกว่ามีอะไรให้ตื่นเต้น ค้นหา ก็จะเริ่มมองสิ่งใหม่ เมื่อรุ่นพี่อึดตัว

กับการทำงานแล้วก็จะมีมารับสมัครรุ่นน้องให้ขึ้นมาเป็นผู้นำแทน ปรับบทบาทให้
รุ่นพี่กลายเป็นที่ปรึกษา ผู้ถ่ายทอด ด้วยกระบวนการเหล่านี้ทำให้เด็กๆ มีโอกาส
เข้ามาเป็นแกนนำ และถ่ายทอดต่อยังกลุ่มเพื่อน ๆ และหมุนเวียนกันขึ้นเป็นผู้นำ
ต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น”

ทั้งนี้ครูฐานิตเสนอว่า การส่งเสริมการอ่านในเด็กระดับมัธยมศึกษาชั้น
แกนนำมีบทบาทอย่างสูงต่อการช่วยขยายความคิดสู่เพื่อนและควรต้องใช้
กระบวนการกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นกลวิธีที่ได้ผลดี และนำไปเชื่อมโยง
การเรียนรู้ในหมวดวิชาอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น เรื่องของการมีจิตอาสา
 เป็นต้น

ฟังเด็กมัธยม (วัยรุ่น) พูดถึงการอ่านหนังสือ และกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

โรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาาคม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี^{๑๐} เป็นอีก
โรงเรียนหนึ่งที่ทำงานส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กๆ ในโรงเรียน จนมีรางวัลการ์นต์

^{๑๐} โรงเรียนส่งเสริมการอ่านยอดเยี่ยมระดับประเทศปีการศึกษา ๒๕๕๕

อยู่หลายรางวัล ในจำนวนนั้นมีรางวัล “ผู้นำการอ่านระดับประเทศ” และรางวัล “ดวงอาทิตย์วาตะ” ที่เพิ่งจัดเป็นครั้งแรกรวมอยู่ด้วย

คุณครู ขนิษฐา ทิพย์มงคล หัวหน้างานห้องสมุดโรงเรียนฯ เล่าให้ฟังว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเป็นเจ้าของรางวัลดังกล่าว

น้องจิจี้ (เด็กหญิงน้ำเพชร ภมรวิจิตร) ^{๑๑} ผู้รับรางวัลนักเรียนผู้นำการอ่านสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๖ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓/๖ น้องจิจี้ มีความเห็นว่า ถ้าจะทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแก่กลุ่มวัยรุ่นในระดับมัธยมศึกษาอยากให้ทำแบบสอบถามก่อน เพราะคนที่ไม่ชอบอ่านก็ต้องรู้ว่าเขาชอบอะไร เมื่อมีข้อมูลรู้ว่าชอบกิจกรรมแบบไหน หรือหนังสือเรื่องไหนที่เขาชอบ จะได้จัดทำมาถูกแนว หรือลองทำกิจกรรมประมาณว่าชิงของรางวัล คิดว่าทุกคนน่าจะมี ความชอบเรื่องการแข่งขันชิงรางวัล ที่โรงเรียนมีกิจกรรมหลักๆ เช่น กิจกรรม

^{๑๑} ผู้รับรางวัลนักเรียนผู้นำการอ่านสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จากบริษัท นานามีบุ๊กส์จำกัด ที่เป็นรางวัลที่ได้จากการส่งแบบบันทึกการอ่านเข้าร่วมการคัดเลือก ขณะกำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ มีผลให้ได้รับการคัดเลือกให้ไปเข้าค่าย ๓ วัน ๓ คืน ได้ประสบการณ์ มีกิจกรรมดี ๆ เช่น ให้นำเสนอเรื่องราวห้องสมุดตนเอง ให้เรียงเรียงจากภาพที่นำมา ฯลฯ และ ภูมิใจมากเพราะเป็นรางวัลระดับประเทศมีโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกว่า ๘๐ โรงเรียน

สัปดาห์ห้องสมุด มีกิจกรรมการนำเสนอหนังสือโดยให้เลือกหนังสือเล่มที่เราชอบ
มาเล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง มีกรรมการฟัง เล่นเปิดพจนานุกรมเร็ว วาดภาพห้องสมุด
ในฝัน มีชุมนุมบรรณารักษ์รุ่นเยาว์ แต่สำหรับตนเอง เป็นคนที่เห็นหนังสือเป็น
เพื่อนอยู่แล้ว จึงไม่ชอบกิจกรรมนั้นทนทานการที่จูงใจให้เข้าหาหนังสือ น้องจึงจำได้ว่า

รู้ว่าชอบอ่านหนังสือตั้งแต่อายุ ประมาณ ๗-๘ ขวบ เพราะ
ได้รับอิทธิพลจากพี่ชายที่อายุห่างกันประมาณ ๔ ปี

พี่ชายชอบยืมหนังสือจากร้านเช่าก็เลยอ่านตาม
ด้วยความเป็นเด็กวัยรุ่นก็ชอบอ่านนิยาย มี
หนังสือการ์ตูนบ้าง เรื่องรัก ๆ ก็อ่าน
หนังสือที่ชอบเป็นประวัติศาสตร์ ความรู้
รอบโลก คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่
โปรดที่สุดคือหนังสือแนวแฟนตาซีเมื่อ
เข้าโรงเรียนก็ชอบห้องสมุดของโรงเรียน
เพราะใหญ่ดี มีหนังสือหลากหลาย ตอน
เรียน ม.๑ ทุกเที่ยงต้องเข้าห้องสมุดและ
ยืมหนังสืออาทิตย์ละ ๓ เล่ม ตลอดเวลา

ในมุมมองของนักอ่านเห็นว่า ประโยชน์ของการอ่าน มีส่วนสำคัญในการเรียนหนังสือ เพราะว่าการอ่านทำให้มีทักษะในการย่อความ สามารถเล่าเรื่องให้คนอื่นฟังได้ และช่วยสร้างแรงบันดาลใจ การอ่านบ่อยๆ ช่วยให้เราสรุปเนื้อเรื่องได้

การอ่านทำให้ได้ความคิดที่ต่างจากเดิม ปรับเปลี่ยนตัวเองจากที่เป็นคนอารมณ์ร้อน ก็กลายเป็นคนมีเหตุผล เก็บอารมณ์ได้ การอ่านทำให้มีความคิด แต่บางครั้งการอ่านทำให้ไม่มีเพื่อน เพราะขณะอ่านหนังสือจะมีสมาธิ ใครมาแห่จะโกรธ เพราะอยากอ่านหนังสือมากกว่า เลยไม่มีเพื่อน

การหมกมุ่นอยู่กับการอ่านทำให้ขาดเพื่อนหรือเปล่า ในมุมมองนี้ น้องจิจิให้เหตุผลว่า “ไม่ใช่ที่ไม่มีคนรอบข้าง แต่ที่เราไม่สนใจ มาสนใจหนังสือ เวลาที่มีความสุขจากหนังสือ ใครมาขัด จะอารมณ์ขึ้นมาก จะหันไปต่อว่า เพื่อนๆ ก็เลยหายไปบ้าง เพราะไม่อยากจะยุ่งกับเรา”

นอกจากนี้ หนังสือมีหลากหลายให้เลือกอ่าน ไม่ได้มีแต่หนังสือเรียนสำหรับหนังสือนิตยสารทั้งหลายที่ผู้ใหญ่ห่วงใย น้องจิจิกล่าวทิ้งท้ายไว้ว่า “ฝากบอกผู้ใหญ่ว่า หนังสือนิตยสารแฟนตาซีไม่ได้ไร้สาระเกินไป มีมุมมอง ให้ความคิดกับเราเหมือนกันค่ะ”

สำหรับกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย^{๑๒} แก๊งดวลวาทะเจ้าของ
ฝีปากระดับรางวัลดวลวาทะ ในรายการ The Arena Thailand ครั้งที่ ๑
ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จัดโดย สถานีโทรทัศน์ ThaiPBS บอกว่า “การพูดสัมพันธ์กับ
การอ่าน ถ้าเราอ่านมาก เราก็จะมีข้อมูล และสำนวนในหนังสือก็สำคัญ นำไป
ใช้ได้ สาวๆ แก๊งนี้ ชอบอ่านทุกคน บางคนบอกว่าชอบอ่านการ์ตูนวิทยาศาสตร์
อ่านแล้วอยากเป็นแบบนักวิทยาศาสตร์เหมือนในหนังสือ ทำให้เกิดจินตนาการ
บางคนบอกว่าตอนเด็กติดหนังสือมาก อ่านทุกวัน เรื่องที่ชอบคือ แฮรี่พ็อตเตอร์
การอ่านมากทำให้อ่านคล่องขึ้น มีความคิด มีความเป็นผู้นำ มีข้อมูลมาก มีความ
มั่นใจ บ้างบอกว่าตอนเด็กอ่านไม่คล่อง แม่ก็ให้อ่านหนังสือ เอามาให้ลองอ่านดู
บางคนแม่ไปทำงานทิ้งไว้กับตายาย แต่ซื้อหนังสือมาทิ้งไว้ให้ พออ่านหนังสือ เรา
ก็ติดหนังสือ อ่านหนังสือแล้วไม่เหงา

บางคนบอกว่าตอนอยู่ ป.๑ ไปเอาหนังสือของพี่ชั้น ป.๓ มาอ่าน พระ-นะ-
เร-สวณ ก็อ่านผิด เป็น พระ-นะ-เร-สะ-วอน ที่บ้านชอบให้อ่านออกเสียง แรกๆ
รู้สึกเหมือนโดนแกล้ง แต่ต่อมาก็ชิน”

^{๑๒} นางสาวกิตติยา ไชว์พานิช (เกม) นางสาวยลลดา ศรีษา (มิ่ง) นางสาวกุลภัสสร ไชยโชติ
(กีฟ) และนางสาวสิริประภา ทักษจันทร์ (หมีพูส์)

เด็ก ๆ (วัยรุ่น) กลุ่มนี้มีหนังสือในหัวใจเล่มแรกที่ชอบ คือ “มานี มานะ” บางคนบอกว่า ตอนเด็กไม่ค่อยคุยกับใคร หนังสือที่เป็นจุดเริ่มต้นของการอ่าน หนึ่งในนั้นคือ “หนังสือพุทธศาสนา” ที่ไปขอครูอ่าน อ่านผิดๆ ถูกๆ สมัยเป็นเด็ก ๆ ส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือเรียนมากกว่า พอเป็นวัยรุ่นตอนนี้ ยุคนี้อ่านหนังสือน้อยลงไปบ้าง แต่จะอ่านบทความจากออนไลน์ที่มีหลากหลาย สะดวกในการค้นหาต่อ ทำให้มีความรู้ต่อยอดการเป็นผู้นำกิจกรรม ทุกคนบอกตรงกันว่า การอ่านทำให้เรามีความรู้อีกขึ้น

สำหรับ “การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้วัยรุ่นที่ต้องให้วัยรุ่นเองมีส่วนร่วม” นั้น น้องกลุ่มนี้ให้ความเห็นว่า “วัยรุ่นต้องการเป็นที่ยอมรับ เช่น ถ้ามีเพื่อนอ่านหนังสือเล่มไหน เราก็จะอ่านเล่มนั้นด้วย เพราะจะได้มีเรื่องคุยกันได้ กิจกรรมต้องให้วัยรุ่นเป็นคนจัดเองในแบบของวัยรุ่นที่เป็นวัยของพวกเขา

วัยรุ่นจะคุยกันง่าย ๆ ลักษณะกิจกรรมจะลดความเป็นแบบแผนลง พิธีการ พิธีกรรมต้องน้อยลง ต้องสนุกสนาน มีเนื้อหา พิธีกรก็ไม่ควรเป็นผู้ใหญ่ กิจกรรมที่จัด เช่น เล่นละครก็ต้องเลือกเรื่องที่จะเล่นเอง หรือกิจกรรมแรลลี่ที่แบ่งเป็นฐานก็ต้องให้รู้สึกตื่นเต้น วัยรุ่นทุกคนต้องการเอาชนะและเป็นที่หนึ่ง ถ้ากิจกรรมสนุกตื่นเต้น เราใจ ทุกคนอยากเข้าร่วม รางวัลเป็นสิ่งรองลงมา เด็กวัยรุ่นชอบการแข่งขัน ไม่ได้ชอบรางวัล ที่โรงเรียนมีกิจกรรม “ค่ายนักอ่าน” ก็ให้พี่เป็นคนจัดกิจกรรม แล้วให้น้องเข้าร่วมซึ่งเป็นเรื่องที่ดี เพราะวัยใกล้เคียงกัน เข้าใจกัน”

จากประสบการณ์ของน้องๆ กลุ่มนี้ที่เคยจัดค่ายให้น้องๆ ระดับประถมฯ และมัธยมต้น เช่น กิจกรรมประเภทเล่านิทาน เล่นละคร จัดบอร์ดความรู้ ตอบคำถาม และแรลลี่ กิจกรรมเหล่านี้ กระตุ้นให้สนใจการอ่านมากขึ้น จากคนที่ไม่ชอบอ่าน ได้เล่นกิจกรรม ได้ลองอ่าน น้องๆ มองว่าน่าจะช่วยเปลี่ยนความคิด น่าจะหันมาชอบอ่าน นอกจากนี้แล้วยังมี ชมรมยุวบรรณารักษ์ ทำหน้าที่ช่วยคุณครูดูแลห้องสมุด ดูแลหนังสือ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ฯลฯ

ส่วนกิจกรรมบันทึกการอ่านมีความเห็นว่า "การบันทึกจะเป็นการทบทวนความทรงจำและเป็นการสรุปความจำอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเรื่องทั่วไปไม่จำเป็นต้อง

บันทึกก็ได้ บันทึกการอ่านบางทีก็น่าเบื่อ บางคนชอบอ่าน แต่ไม่ชอบเขียน ถ้าเรื่องที่เรชอบจริง ๆ เราก็จำได้อยู่แล้ว เห็นว่าถ้าจะบันทึกการอ่านเปลี่ยนเป็น เล่าเรื่องทีอ่านดีกว่า ถ้าบันทึกก็รู้อยู่คนเดียว มีเพื่อนที่ชอบอ่านหลายคนไม่ชอบ เขียน แต่ชอบเล่ามากกว่า ก็จัดกิจกรรมแบบเล่าให้เพื่อนฟังหน้าห้องก็ได้ เช่น อ่านข่าว แล้วมาเล่าให้เพื่อนฟัง การอ่านตอนเข้ามั้นก็สนุกนะ ติดเป็นนิสัย ทำให้ อยากอ่าน บางครั้งก็ต้องมีการจดด้วย อ่านแล้วอย่างไรเราก็ต้องจดเพราะสมอง จำได้ไม่หมด ทั้งนี้ เรื่องการบันทึกการอ่านยอมรับว่าช่วยฝึกให้เป็นนิสัยได้ แต่หลังจากนั้นผู้อ่านควรจะตัดสินใจด้วยตนเองว่า เมื่อไรจะบันทึกหรือไม่ โดยขึ้นอยู่กับ ความจำเป็นหรือการต้องใช้ เช่น อย่างการทำกิจกรรมเรื่องการตรวจหาที่ ต้องจด เพื่อจำสำนวน บางครั้งอ่านแล้วเราจดเลยก็เป็นการลอกเพื่อนำไปใช้ในการพูด

สำหรับกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเด็ก ๆ ให้ความเห็นว่า “ก็ไม่จำเป็นต้องเป็น กิจกรรมส่งเสริมการอ่านแบบทำในห้องสมุดเสมอไป เพราะการอ่านเชื่อมโยงกับ หลายวิชาเรียน เพราะทุกวิชาต้องอ่านทั้งหมด แต่ถ้ามีกิจกรรม มีเกมให้เล่นก็ ถือว่า เราก็ได้อ่านได้สนุกไปด้วย เช่น การเล่นเกมตอบคำถาม แข่งกันใครยกมือไว กว่า อธิบายเล่าเรื่องมา ผู้ถามจะถามเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องทั้งหมด หนึ่งกลุ่มมีสิทธิ ตอบได้ห้าครั้ง ถ้าตอบผิด ก็จะหมดสิทธิ ยกตัวอย่างที่ได้เล่นกิจกรรมในวิชาเรียน แล้วทำให้ได้อ่านด้วยสนุกด้วย เช่น วิชาประวัติศาสตร์ทำให้สนุก ต้องไปเรียน เพราะครูให้ไปอ่านแล้วเล่นเป็นเกมแล้วแบ่งเป็นกลุ่ม แล้วครูจะมีคำถาม ทำให้

ทุกคนต้องอ่านทั้งหมดเชื่อมโยงกันไปในวิชาเรียน ไม่ได้อยู่เฉพาะในห้องสมุด นักเรียนก็ต้องอ่าน ไม่อย่างนั้นกลุ่มเราจะแพ้ (ยอมไม่ได้) ทุกคนก็จะช่วยกันอ่าน ช่วยกันตอบ

“วิชาฟิสิกส์ กิจกรรมร่มพยุ่งไข่ ครูให้จับกลุ่ม สิ่งที่น่าสนใจคือคะแนน เพื่อนแข่งแล้วเราก็ต้องแข่ง ให้เวลาให้โจทย์ทำร่วมซูชิพ เราก็ไปหาข้อมูลมา ในกลุ่มก็เอามาคุยกัน ผ้าแบบไหนดีที่สุด ความยาวของเส้นเชือก การผูก พอถึงวันแข่งขันเราก็ทำร่วมไปแข่งกัน มันก็สนุกจนลืมไปว่าเป็นการเรียน เราถูกหลอกให้ไปค้นคว้าไปอ่าน พวกเด็กนักกีฬา เขาจะขี้เกียจอ่าน ต้องมีกิจกรรมแบบนี้ให้เขา

วิชาภาษาไทยครูก็ให้ไปอ่าน คนที่อ่าน ครูก็จะให้คะแนน เพราะมีความรับผิดชอบ ครั้งแรกคนไม่ค่อยอ่าน ครั้งที่สองก็อ่านมากขึ้น พอเราอ่านมาก่อนตอบได้ ก็รู้สึกสนุก มีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น บางครั้งมีข้อโต้แย้งกับครู ได้มากขึ้นด้วย

วิชาวิทยาศาสตร์ ก็ให้ไปหาข้อสอบโอเน็ตในห้องสมุด เอามาศึกษา มาเฉลยกัน ก็สนุกได้ความรู้

ความจริงอย่างที่บอก ในทุก ๆ วิชาเรียนก็ต้องการการอ่านหนังสือ ต้องให้การอ่านเชื่อมโยงไปในการเรียนการสอน ให้เลือกอ่านที่ชอบ ต้องไม่ทำให้หนังสือเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ เช่น เป็นเส้นตรงมีแต่ตัวหนังสือ การเรียนทุกวิชาต้องมีการนำเสนอ เราก็ต้องอ่าน เราก็ต้องย่อ เพื่อสื่อสารให้เพื่อนเข้าใจ พวกเราจะอ่านตามหัวข้อ

อ่านเพราะงาน(เรียน)และความชอบ เมื่อติดเป็นนิสัยเราก็จะอ่านเพราะมีเรื่องที่เรา
อยากรู้ต่อไป”

“ ...ถ้าถามว่าวัยรุ่นผู้ชายอ่านหนังสือไหม? ความจริงพวกผู้ชายอ่าน
มากกว่าวัยรุ่นผู้หญิงนะ แต่พวกนี้จะไม่ชอบเขียน เวลาคุยกันก็จะรู้ว่าเขาอ่านมา
แล้ว เด็กผู้ชายจะอ่านในเรื่องที่เขาสนใจ เรียนรู้ด้วยตัวเอง ทักษะของเขาเอง มีสูตร
เฉพาะ เด็กผู้ชายไม่ชอบอ่านหนังสือเรียน ไม่ชอบการบังคับ ถ้าเป็นหนังสือ
ข้างนอกที่เกี่ยวข้องก็จะอ่าน เขาจะอ่านมาก อ่านลึกในเรื่องที่สนใจจริงๆ แต่พวก
วัยรุ่นผู้หญิงอย่างพวกเราจะอ่านกว้างๆ เรื่องทั่วๆ ไปไม่ลงลึกอย่างพวกผู้ชาย

สำหรับการรักการอ่าน อยากให้เรารักการอ่านต้องถามว่า พ่อ แม่ รัก
การอ่านหรือเปล่า จะดีมาก ๆ เลยถ้าพ่อแม่ สนใจอ่านด้วยกัน ช่วยลูกทำการบ้าน
พ่อแม่ทำอะไรให้เห็น พฤติกรรมการเลียนแบบจะเกิดขึ้น ต้องอ่านให้เห็น
อย่างบังคับให้อ่าน ต้องมีกลวิธีสื่อสารว่าการอ่านหนังสือดีอย่างไร ต้องใส่ใจ อย่า
ปล่อยปละละเลย อย่าพูดมาก เป็นต้นแบบที่ดีในการอ่าน ต้องแบ่งเวลา
อ่านหนังสือให้ลูกเห็น อ่านด้วยกัน

สำหรับวัยรุ่นอย่างพวกเรา เราอยากมีเวลาเล่าเรื่องให้แม่ฟัง อยากให้ฟัง
ว่าวันนี้เรามีเรื่องสนุกๆ อะไรบ้าง ให้แม่ช่วยฟังหน่อย อย่าตีกรอบวัยรุ่น เราไม่ชอบ
ให้ผู้ใหญ่ดู อย่าบังคับ อย่าจำกัดหนังสือที่ต้องอ่านว่าต้องเป็นเรื่องนี้ เรื่องนี้.....”

๑.๕ เปิดการอ่านเพื่อสันติภาพ เปิดหัวใจ คนหนุ่มสาว

พื้นที่การอ่านของกลุ่มลูกเหรียง หรือ สมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้^{๑๓} แม้จะรายล้อมด้วยกลิ่นอายของความรุนแรงที่ยังคุกรุ่นแต่พวกเขา กล่าวว่า “ทัศนคติเปลี่ยน เมื่อได้อ่านหนังสือมากกว่า ๑ เล่ม ทำให้มีความรู้ใหม่ๆ นอกเหนือจากที่เคยเรียน หนังสือให้ความรู้ให้มากมายที่ไม่ได้สอนในชั้นเรียน หนังสืออ่านนอกเวลาทำให้ได้เรียนรู้ทักษะชีวิตมากขึ้น และความรู้ต่างๆ จากหนังสือทำให้มั่นใจในการดำเนินชีวิต” ยิ่งทวีความเชื่อมั่นเรื่องพลังของหนังสือให้แก่ **ชาฮาวิยะห์ เจ๊ะละ** และ **วรรณกนก เปาะอิเตตาโอะ แกนนำกลุ่มลูกเหรียง** ที่เห็นว่า “เพียงแค่คุณให้หนังสือกับคน ๑ คน คุณจะสามารช่วยเปลี่ยนวิถีคิดของเขาได้”

^{๑๓} ตั้งอยู่ที่ ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

จาก “ผู้ได้รับผลกระทบ เปลี่ยนสู่การเป็นนักพัฒนาในพื้นที่ด้วยหนังสือ” ทั้งชาฮายีเยห์ และวรรณกนก กล่าวว่า “หนังสือเปลี่ยน พวกเรา” ทำให้มองเห็นว่า หนังสือ คือเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการสร้างสันติภาพ เนื่องจากหนังสือช่วยติดอาวุธทางปัญญาที่สามารถเป็นทางออกของการจัดการปัญหา และเป็นทางออกจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ หนังสือคืออาวุธและเครื่องมือสำคัญที่จะเปลี่ยน “คน” เราจึง “ใช้กระบวนการอ่านเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ผู้คนได้ความรู้ ได้ความผ่อนคลาย ได้ความคิด ความเข้าใจ เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม เพื่อนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ อันจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะนำไปสู่สันติภาพ” ด้วยประสบการณ์การอ่านที่เปิดหัวใจ คนวัยหนุ่มสาว ทั้งสองเชื่อมั่นในเครื่องมือดังกล่าว การทำงานเพื่อสันติภาพด้วยการอ่านจึงเกิดขึ้นด้วยกระบวนการต่างๆ ดังนี้

๑) ส่งเสริมให้มีหนังสือทุกระดับที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ส่งเสริมให้มีหนังสือในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, ในโรงเรียนระดับประถมฯ และมัธยมศึกษา, มีหนังสือสำหรับผู้หญิงและผู้ชาย โดยคัดเลือกให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และเพื่อให้เกิดการต่อยอดและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๒) ส่งหนังสือให้ถึงมือผู้อ่านให้ได้มากที่สุด

ด้วยการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เชื่อว่าจะนำหนังสือไปถึงผู้คนได้มากที่สุด และเป็นกิจกรรมที่คนหลากหลายในหลายพื้นที่และหลายบริบทเข้าร่วมได้

๓) นำคนหนุ่มสาวในพื้นที่ร่วมเป็นกลไกการทำงานในพื้นที่

สร้างความร่วมมือกับการพัฒนาเยาวชนในสถานักเรียนของโรงเรียนต่างๆ ด้วยกระบวนการบ่มเพาะของเยาวชนจากสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด รวมทั้งบัณฑิตอาสาประจำหมู่บ้าน ที่มีจิตอาสาเป็นกลไกการทำงานในพื้นที่

๔) สร้างนักอ่านหน้าใหม่และยกระดับเป็นแกนนำขับเคลื่อนการอ่านในระดับโรงเรียน ชุมชน และจังหวัด ด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

๔.๑ กิจกรรมตระกร้าหนังสือ มีวิธีดำเนินการดังนี้

๔.๑.๑ คัดเลือกหนังสือลงตะกร้า

๔.๑.๒ จัดอาสาสมัครเพื่อกระจายตะกร้าให้แก่คนในชุมชน เพื่อให้คนทุกกลุ่มวัยเข้าถึงการอ่านอย่างต่อเนื่อง

๔.๑.๓ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อออกแบบจัดระบบการบริหารจัดการงบประมาณ หนังสือ โดยคนในชุมชนเอง

๔.๒ กิจกรรมหนังสือกับการสร้างแรงบันดาลใจ มีวิธีดำเนินการดังนี้

๔.๒.๑ เชิญผู้มีชื่อเสียงหรือประสบความสำเร็จในพื้นที่ มาเล่าถึงหนังสือที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต

๔.๒.๒ ให้เด็ก ๆ นักเรียนแบ่งปันหนังสือที่เป็นแรงบันดาลใจด้วยตัวเอง

๔.๓ กิจกรรมหนังสือสัญจร นำหนังสือไปสู่ผู้อ่าน โดยเริ่มจากการนำหนังสือหนังสือดีที่ได้รับการคัดสรร ๑๐๘ เล่ม เพื่อเด็กมุสลิม ออกเดินทางแนะนำชวนอ่าน ตามหมู่บ้าน เป็นต้น

๕) ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมการอ่านด้วยการบูรณาการเข้ากับกลไกฝ่ายบริหารในท้องถิ่น

สร้างความร่วมมือในการยกระดับการอ่านในชายแดนใต้ ให้มีความน่าเชื่อถือ มีข้อมูล ทำให้เกิดงานวิชาการสำหรับชายแดนใต้ โดยมีโรงเรียน ชุมชน สถานักเรียน และเทศบาล เขตการศึกษา จังหวัด มหาวิทยาลัย เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน “คน” คือเกิดนักอ่านหน้าใหม่และขยายเป็นภาพที่ใหญ่ขึ้นคือ **อำเภออ่านยกกำลังสุขต้นแบบ** มีสวัสดิการหนังสือสำหรับเด็กแรกเกิดนาร่อง และเกิดกองทุน Book Bank เป็นกองทุนเริ่มต้นสนับสนุนการส่งเสริมการอ่านในแบบที่ชุมชนสามารถจัดการเองได้

ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่ความไม่สงบและการก่อการร้ายทำให้จิตใจของคนในพื้นที่มีแต่ความหวาดกลัว วิตกกังวล เป็นทุกข์ รอยยิ้ม เสี่ยงหัวเราะและความสุขก็ลดน้อยลงไป ขณะนี้ “หนังสือ” ได้แทรกตัวเข้าไปมีบทบาทในการเยียวยาได้อย่างน่าสนใจ ด้วยความตั้งใจของคนหนุ่มสาวที่ขยายงานจากประสบการณ์การอ่านที่เปิดหัวใจตัวเอง ไปสู่การเปิดหัวใจคนในพื้นที่ ด้วยหวังว่าวันหนึ่งความสุขจะกลับมายังแดนใต้อันเป็นที่รักโดยที่ทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างเต็มกำลังด้วยแนวทางที่ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น

แนวทางเปิดหัวใจสู่การอ่านในเด็กระดับมัธยมศึกษา วัยรุ่นและคนหนุ่มสาว

๑. ให้พวกเขาได้เป็นผู้มีส่วนร่วมคิด ร่วมสร้างสรรค์ และร่วมลงมือทำการออกแบบกิจกรรมด้วยตัวเองจะทำให้ได้กิจกรรมที่เหมาะสมกับเพศ วัย ความชอบ และความสนใจ
๒. ลักษณะกิจกรรมต้องตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น ได้คิดค้น ได้ทดลอง ส่งเสริมให้ได้แสดงออก และได้อยู่ร่วมกลุ่มกับเพื่อนๆ
๓. พฤติกรรมการอ่านและนิสัยรักการอ่าน มีความสัมพันธ์ ๒ เรื่อง คือ
๑) เวลาที่ใช้ในการอ่าน มีความถี่ ความบ่อย ช่วงเวลาที่ใช้ต้องมีความสม่ำเสมอ และ ๒) ปริมาณการอ่านที่หลากหลาย เช่น จำนวนหนังสือและประเภทหนังสือที่อ่าน ดังนั้นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต้องสอดคล้องกับเรื่องเหล่านี้

๕. ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องต้องทำหน้าที่เป็น “ผู้สนับสนุน” อย่างเต็มที่ เพื่อเปิดพื้นที่หัวใจและเปิดพื้นที่ทางสังคมให้เด็กๆ ได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ตัวเองคิด

๕. หนังสือดีๆ เพียงเล่มเดียวก็เปลี่ยนชีวิตได้ หากสามารถหาแกนนำภาษาพูดที่มีจิตอาสาที่จะแนะนำหนังสือดีให้เด็กๆ ได้รู้จัก

๖. กุศโลบายแบบเพื่อนแนะนำเพื่อนควรพิจารณานำมาออกแบบกิจกรรม เพราะสิ่งที่เพื่อนทำ สิ่งที่เพื่อนชอบ เด็กๆ ก็จะชอบด้วย เมื่อเพื่อนแนะนำก็อยากเข้าร่วมมากกว่าการถูกบังคับ

๗. มีผู้สนับสนุนส่งเสริมให้คำแนะนำแก่เด็กๆ ตามจังหวะเวลาที่เหมาะสม

๘. สำหรับการส่งเสริมการอ่านในเด็กโตนั้น มีข้อควรคำนึง ดังนี้

- จัดพื้นที่การอ่านให้เข้าถึงได้ง่าย สะดวกสบาย และไม่ลำบาก
- ต้องทำความเข้าใจกับหนังสือที่คนนิยมและนิยายสารคดีสำหรับเด็กและวัยรุ่นชอบ แล้วพูดคุยกับวัยรุ่นในเรื่องนั้น เพื่อชักจูงให้สนใจการอ่าน
- ให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทถามความเห็น และขอคำแนะนำเกี่ยวกับการบริการ, การพัฒนาหมวดหมู่ และการจัดทำโครงการต่างๆ ของห้องสมุด

๙. จัดทำตารางเวลาการอ่านประจำวันให้นักเรียนร่วมกับกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแบบอื่นๆ เพื่อฝึกวินัยและสร้างนิสัยรักการอ่านรักการเรียนรู้

๑๐. ครูผู้สอนรายวิชาอื่น ๆ ประสานความร่วมมือกับบรรณารักษ์ในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการอ่านและกระตุ้นให้เด็ก ๆ ได้เข้าไปใช้บริการของห้องสมุดโดยเชื่อมโยงการเรียนการสอนให้มีการค้นคว้าจากห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้อื่นที่ทำให้เด็ก ๆ เข้าถึงการอ่านได้อย่างแน่นอน

๑๑. มีกิจกรรมการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินเป็นส่วนหนึ่งในแผนการสอน รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการอ่านเพื่อความสุข ความสนุกสนาน และความเพลิดเพลิน ในชีวิตประจำวัน

๑๒. จัดวงพูดคุยเรื่องหนังสือและการอ่าน ไม่ว่าจะป็นนิตยสาร เว็บไซต์ วิดีโอ ใช้สิ่งเหล่านี้เป็นฐานเริ่มเพื่อแนะนำพวกเขาไปสู่การอ่าน และยังเป็นการเปิดประสบการณ์ของการพูดคุยที่ก่อให้เกิดมิตรภาพ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันโดยไม่ค้ำึงถึงวัย

ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน

๑. กิจกรรมเล่นิทานหรือชักชวนกับตะกร้าหนังสือแห่งความรัก ทุกพักเที่ยงหิ้วตะกร้าไปวางไว้ตามมุมต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อให้เพื่อน ๆ ได้เลือกหนังสืออ่านกันอย่างสนุกสนาน

๒. กิจกรรมรณรงค์ชวนอ่านด้วยเสียงตามสาย : ทุกเช้าก่อนเข้าแถวและช่วงพักเที่ยง แคนนำส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนจะจัดรายการแนะนำหนังสือ ชวนอ่านหนังสือดี เล่าเรื่องราวจากหนังสือ ฯลฯ เพื่อกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ จนเพื่อนๆ อยากไปหยิบอ่าน

๓. กิจกรรมแนวการจัดประกวด : มีการมอบรางวัลจูงใจเล็กๆ น้อยๆ แต่ที่สำคัญกว่าคือการได้รับยกย่องเชิดชู เป็นการเสริมแรงกระตุ้นการอ่าน

๔. กิจกรรมส่งเสริมกระตุ้นการอ่านประเภท ร่วมสนุก ชิงรางวัล เช่น สูดยодนักอ่าน แพนพินธุ์แท้ห้องสมุด บันเทิงการอ่าน สุภาษิตคำพิงเพย ท่องอาขยาน ฯลฯ กระตุ้นให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างสนุกสนาน และท้าทายความสามารถ

๕. กิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ เช่น รถเข็น จักรยานพ่วงข้าง บรรจุหนังสือไปเปิดบริการเด็กๆ ในจุดต่างๆ ทั่วโรงเรียน หรือ ชุมชน สนุกทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

๖. กิจกรรมส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันสร้างพลังแห่งการอ่าน ในรูปแบบการจัดตั้งชมรมหรือชุมนุมรักการอ่าน โดยให้เด็กๆ ช่วยกันตั้งชื่อให้เก๋ไก๋ถูกใจ เช่น เด็กเชียร์อ่าน เพื่อสนับสนุนให้เด็กๆ ได้มีพื้นที่ ได้มีโอกาสคิดสร้างสรรค์กิจกรรม และลงมือทำด้วยตัวเอง เป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและส่งเสริมให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำและผู้สร้างสรรค์ที่ดีด้วย

๙. กิจกรรมจิตอาสาการอ่านสู่ครอบครัวและชุมชนเพื่อเสริมบทบาทเด็ก ๆ หรือแกนนำรักการอ่านได้สนุกกับการได้ทำความดีอีกรูปแบบหนึ่ง อาจจะเลือกชุมชนที่อยู่ใกล้ ๆ โรงเรียนหรือครอบครัวอื่น ๆ แถวบ้านของเด็ก ๆ ที่เข้าร่วมโครงการก็ได้ เช่น กิจกรรมอ่านหนังสือให้คนแก่ฟัง อ่านหนังสือให้เด็ก ๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฟัง เป็นต้น

๑๐. กิจกรรมส่งเสริมบทบาทของการเป็นผู้นำ เช่น ยุวบรรณารักษ์ ยุวทูตการอ่าน แกนนำส่งเสริมการอ่าน อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน ฯลฯ หรืออาจตั้งชื่อแกนนำให้สนุกสนานสร้างความสนใจ โดยมีกระบวนการคัดเลือก ฝึกอบรม พัฒนาทักษะ ฯลฯ ให้มีบทบาทเป็นตัวหลักสำคัญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

๑๑. กิจกรรมนำหนังสือไปสู่ผู้อ่าน มีแกนนำ (หรือเชื่อมโยงจากข้อ ๑๐) นำหนังสือจากห้องสมุดไปบริการผู้อ่านในพื้นที่ เช่น กิจกรรมกระเป๋าความรู้สู่ชุมชน

๑๒. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วยเทคนิคที่หลากหลาย เช่น การเล่นเกม การร้องเพลง แต่งกลอน ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้การแสดงออกที่ต่อยอดมาจากการอ่าน เพื่อกระตุ้นให้หันมาสนใจการอ่าน

๑.๖ เปิดพื้นที่การอ่านในกลุ่มคนลืมนั่งหนังสือ

คนลืมนั่งหนังสือ หมายถึง ผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วง ๔๐ ปี ขึ้นไป ที่เป็นผู้เคยเรียนหนังสือในระดับประถมศึกษามาแล้ว เช่น มีวุฒิมัธยมศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และอ่านหนังสือได้ ต่อมาประสิทธิภาพจะสูญเสียความสามารถด้านการอ่านหนังสืออ่านไม่คล่อง สะกดไม่ได้ อาจเนื่องจากหลังจากจบการศึกษาจากภาคบังคับแล้ว ไม่ได้อ่าน ไม่ได้เขียน และเมื่อสูงวัยขึ้น มักจะทิ้งการอ่าน โดยเฉพาะผู้ที่ทำอาชีพเกษตรกรรม ที่มุ่งเน้นการทำอาชีพเพียงอย่างเดียว อาจทำให้ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้หายไป ทำให้ขาดการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ จากหนังสือไม่สามารถรับรู้สาระความรู้จากหนังสือได้

พ.ศ. ๒๕๔๙ **ชาติรี เสงี่ยมวงศ์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น**^{๑๔} ในขณะนั้นเห็นว่า “การอ่าน เป็นเครื่องมือสำคัญในการหาความรู้ และลดการถูกหลอกจากการอ่านไม่ออกโดยผู้ไม่ประสงค์ดี เช่น หลอกให้เซ็นเอกสาร ขณะเดียวกันก็จะได้สร้างความภาคภูมิใจที่ได้เซ็นชื่อตัวเอง แทนการกรอกริมพื้ นิ้วมือ” การกระตุ้นให้คนที่ลืมนั่งหนังสือหันกลับ

^{๑๔} ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการ กศน. อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม

มาสนใจการอ่านอีกครั้ง จึงมองหาสื่อที่ชาวบ้านคุ้นเคยและให้ความสนใจมาเป็นสื่อการเรียนรู้ นั่นก็คือ “คาราโอเกะ”^{๑๕} ซึ่งกลายมาเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนกระตุ้นและจูงใจให้ชาวบ้านผู้ลืมหืมหนังสืออยากรู้หนังสือ และหันกลับมาเดินเข้าห้องเรียนเพื่อฟื้นฟูการอ่าน

ขณะนั้นมีนักศึกษาที่เข้าเรียนกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอชำสูงทั้งหมดประมาณ ๓๐๐ คน จาก ๕ ตำบล ในจำนวนนี้ประมาณร้อยละ ๑๐ อ่านหนังสือไม่ได้ จึงได้จัดทำกิจกรรม “คลินิกฟื้นฟู กู้สภาพการรู้หนังสือ” เป็นห้องเรียนชั่วคราว สอนการอ่านหนังสือตามหลักสูตรคาราโอเกะ ในโครงการส่งเสริมการอ่านของสำนักงานการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่นขึ้น เพื่อฟื้นความรู้หนังสือแก่ชาวบ้านในพื้นที่ อุปกรณ์การเรียนการสอนมีเพียงเครื่องคาราโอเกะ จอโทรทัศน์ และครู ๑ คน

^{๑๕} คาราโอเกะ มาจากภาษาญี่ปุ่น 「カラオケ」 เป็นความบันเทิงชนิดหนึ่ง ที่อยู่ในรูปแบบของเพลงที่ไม่มีเสียงร้องของศิลปิน แล้วให้ผู้คนร้องผ่านไมโครโฟน โดยมีเนื้อเพลงขึ้นมาแสดง บางครั้งมีการเปลี่ยนสีเพื่อผู้ร้องสามารถร้องให้เข้าจังหวะดนตรีของมิวสิควิดีโอได้นั้น ๆ

การเรียนการสอนเริ่มจากใช้ริโมทคอนโทรล กดสิ่งเลื่อนและหยุดจอภาพ เพื่อฝึกอ่านเป็นคำและเป็นวรรค ต่อมาพบว่าริโมทฯ ติดขัดบ่อย ทำให้การเลื่อนจอภาพแล้วฝึกอ่านคำไม่ต่อเนื่อง ผู้เรียนรอฝึกอ่านแต่ละขั้นต่อนาน ต้องจัดหาเครื่องใหม่มาทดแทนอยู่เสมอ จึงแก้ปัญหาด้วยการใช้ “บัตรคำ” ในขั้นการฝึกอ่านคำ อ่านวรรคเพลง และอ่านเนื้อเพลง จากนั้นจึงเป็นขั้นการอ่านเนื้อร้อง ประกอบดนตรีคาราโอเกะ

จากข้อสรุปดังกล่าว ผอ.ชาติรี จึงนำข้อดีของบัตรคำที่จัดทำและใช้ได้ง่าย มาบูรณาการกับข้อดีของคาราโอเกะที่มีคำร้องให้ฝึกอ่าน มีทำนอง จังหวะ และความสนุกสนานของเพลงและดนตรี โดยไม่ต้องพะวงกับการสิ่งเลื่อนหน้าจอ ในแบบเดินๆ หยุดๆ เพื่อฝึกเป็นคำในจออีกต่อไป

กระบวนการเรียนการสอนใน “คลินิกฟื้นฟูการอ่านโดยใช้คาราโอเกะ” ที่เปิดบริการไว้ตำบลละ ๑ จุด ทำได้โดยนำเนื้อเพลงยอดนิยมที่ชาวบ้าน (นักศึกษาผู้ใหญ่) ขอบมาใช้เป็นสื่อ ขั้นแรกนำเนื้อเพลงมาทดสอบว่านักศึกษาสามารถอ่านได้หรือไม่ หากอ่านไม่ได้ จะคัดนักศึกษาผู้ใหญ่เหล่านั้นเพื่อนำไปฝึกตามขั้นตอนต่อไป คือ

๑. นำเนื้อเพลงไปทำแผ่นป้ายให้นักศึกษาผู้ใหญ่ฝึกสะกดทีละคำโดยมีครูคอยชี้แนะและส่งลูกคำอื่นๆ ที่สะกดเหมือนกัน เช่น เพลง “ไม่ใช่แฟนทำแทน

ไม่ได้” ตัวอย่างคำว่า แพน จะสะกดว่า แ-พ-น เมื่อสะกดตัวนี้ได้จะส่งลูกคำต่อไป เป็น แมน, แตน บ้าง เป็นต้น

๒. เมื่อฝึกสะกดแล้วค่อยๆ ให้อ่านเป็นคำและเป็นประโยคต่อไป จากนั้น จึงให้นักศึกษาฯ อ่านเนื้อเพลงในจอคาราโอเกะที่เป็นภาพนิ่งก่อน จนกว่าจะออกเสียงได้ถูกต้องแล้วค่อยให้ร้องประกอบเนื้อเพลง แม้ทำอย่างนี้ซ้ำๆ หลายครั้ง ก็ไม่ทำให้นักศึกษาเบื่อ การเรียนการสอนก็ง่ายขึ้น

๓. จากลำดับขั้นตอนทั้งหมด ใช้เวลาสอนคอร์สละ ๓ - ๖ ชั่วโมง (เรียน คอร์สละ ๑ เพลง) เวลาเรียนทั้งหมดจำนวน ๓๐ ชั่วโมง หรือประมาณ ๕ เพลง ซึ่งเท่ากับ ๑ ภาคเรียนพอดี นักเรียนจะสามารถอ่านได้และออกเสียงถูกต้อง

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าวคือ ชาวบ้าน (นักศึกษาผู้ใหญ่) สามารถอ่านหนังสือได้มากขึ้นถึงร้อยละ ๘๐ ของ นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการและนักศึกษาเหล่านั้นได้กลายเป็นอาสาสมัครส่งเสริม การอ่านของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอข้าสูงในเวลาต่อมา โดยเปิดบ้าน ตัวเองเป็นจุดส่งเสริมการอ่านของหมู่บ้าน ซึ่งในอำเภอข้าสูงจะมีจุดบริการส่งเสริม การอ่านหมู่บ้านละ ๑ จุด รวม ๓๕ หมู่บ้าน จากความสำเร็จดังกล่าว กิจกรรมนี้ จึงเป็นต้นแบบในการส่งเสริมการอ่านของจังหวัดขอนแก่น

การใช้คาราโอเกะเพื่อส่งเสริมการอ่าน

๑. ทำให้การอ่านสอดคล้องไปกับการใช้ชีวิตประจำวัน
ผนวกไปกับเรื่องที่คุณผู้อ่านคุ้นเคย
๒. เพลงสามารถสร้างความสนใจและกระตุ้นให้รู้สึกสนุก
และอยากจะเรียน
๓. การร้องเพลงส่งผลให้เกิดการพัฒนาการอ่าน และการ
ออกเสียงภาษาไทยให้คล่องแคล่ว ชัดเจน และมั่นใจยิ่งขึ้น
๔. รูปแบบคาราโอเกะส่งเสริมการอ่าน มีความสนุกสนาน มีดนตรีประกอบ
เป็นจังหวะไม่น่าเบื่อ และการฟื้นฟูพื้นฐานการอ่านโดยการใช้บัตรคำช่วยให้
เข้าใจ การสะกดคำ การฝึกอ่านง่ายขึ้น
๕. การรวมเอาดนตรีเข้ามาร่วมกับกิจกรรมการอ่านส่งผลทำให้การอ่านดีขึ้น

กระบวนการส่งเสริมการอ่านด้วยการใช้บัตรคำเป็นสื่อร่วมกับคาราโอเกะ ในการจัดกิจกรรม

การใช้บัตรคำเป็นสื่อร่วมกับคาราโอเกะจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่าน
ของผู้เรียนหนังสือ มีแนวทางดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ขั้นนำ

๑. กิจกรรมทักทายและแนะนำตนของครูและผู้เรียน เปิดเพลงที่เลือกจากความสนใจ, เพลงที่คุ้นหู ๒ เทียบ สนทนาผู้เรียนเข้าสู่กิจกรรม แจกจุดประสงค์ และวิธีการจัดกิจกรรม

ขั้นจัดกิจกรรม

๒. ครูทดสอบการอ่านก่อนเรียน โดยให้ผู้เรียนอ่านเนื้อเพลงดังกล่าว ในแบบทดสอบแผ่นป้ายเนื้อเพลง โดยครูคนที่ ๒ บันทึกผลการทดสอบลงแบบบันทึกการทดสอบ หากพบว่าผู้เรียนอ่านได้เล็กน้อย อ่านตะกุกตะกัก หยุดสะกดคำ ไม่มั่นใจในการออกเสียงคำอ่าน และบอกว่าจำชื่อตัวพยัญชนะไม่ได้ ก็ให้นำเข้าสู่ขั้นตอนการฝึกอ่าน

๓. การฝึกอ่านโดยใช้บัตรคำ ครูนำบัตรคำอ่านที่จัดทำไว้จากคำในเพลง มาให้ผู้เรียนทำความเข้าใจ ทดลองอ่าน และเล่นเกมทายคำอ่าน

๔. ครูรับบัตรคำคืนและยกบัตรคำให้ผู้เรียนอ่านออกเสียง หากผู้เรียนอ่านไม่ได้ ครูจะกระตุ้นและให้กำลังใจ โดยอ่านให้ฟัง ให้ผู้เรียนอ่านตาม และแนะนำให้ผู้เรียนสังเกตคำและจำคำอ่านให้ได้ เมื่อมีคำยากอื่นๆ ในเพลงที่ครูไม่ได้เตรียมไว้ก่อน ครูเขียนคำนั้นเพิ่มในบัตรเปล่า แล้วให้ผู้เรียนฝึกอ่านจนครบทุกคำในเพลง

๕. การฝึกอ่านโดยใช้บัตรวรรณคดี เมื่ออ่านเป็นคำๆ ได้แล้ว ครูจะให้ฝึกอ่านเต็มทั้งประโยค เป็นบรรทัด โดยนำบัตรที่ทำไว้มาให้ผู้เรียนสัมผัส ทำความคุ้นเคย ทดลองอ่านและเล่นเกมทายคำอ่าน

๖. จัดกิจกรรมฝึกอ่านบัตร อ่านวรรณคดี โดยยกบัตรขึ้นทีละบัตรให้ผู้เรียนทุกคนอ่านออกเสียง วรรณคดีให้ผู้เรียนอ่านไม่ได้ ครูอ่านให้ฟัง ผู้เรียนอ่านตาม โดยเน้นให้ผู้เรียนสังเกตและจำคำอ่านวรรณคดีให้ได้ จนครบทุกวรรคในเพลง

๗. ผู้เรียนฝึกอ่านเนื้อเพลงจากแผ่นป้ายที่มีเนื้อเพลงครบสมบูรณ์ โดยแบ่งอ่านเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๓ เที้ยว และฝึกอ่านเดี่ยวจนครบทุกคน ในการฝึกอ่านเป็นกลุ่มจะมีการชี้คำอ่านที่แผ่นป้ายเพื่อนำสายตาให้ทุกคนอ่านได้พร้อมกัน

๘. ฝึกร้องเพลงคาราโอเกะ : ผู้เรียนจะอ่านเนื้อเพลงจากจอภาพ เป็นกลุ่ม ๓-๔ เที้ยว และอ่านเดี่ยวจนครบทุกคน พร้อมเสียงร้องในคาราโอเกะ หากผู้เรียนบางคนอ่านและร้องเพลงในจอไม่ทันกับดนตรี ครูจะแนะนำให้สลับมาร้องเพลงโดยอ่านเนื้อเพลงในแผ่นเนื้อเพลงแทน และครูใช้ไม้ชี้เนื้อเพลงที่แผ่นป้ายเพื่อนำสายตาให้ผู้เรียนอ่านได้ทันและพร้อมเพรียงกัน

๙. เมื่อสามารถร้องคลอไปกับเสียงร้องและดนตรีของนักร้องแล้ว ก็จะปิดเสียงร้อง และฝึกร้องเพลงโดยอ่านเนื้อเพลงจากจอเป็นกลุ่ม ๓-๔ เที้ยว และร้องเดี่ยวจนครบทุกคน ครูจะคัดเลือกผู้เรียนที่เริ่มอ่านคล่องมาเป็นผู้ร้องนำที่ไมโครโฟนเพื่อออกเสียงให้เพื่อนได้ยินและร้องตามได้ถูกต้อง และให้ผู้เรียนอีกคนใช้ไม้ชี้ตามเนื้อร้องในแผ่นป้ายเพื่อนำสายตา

๑๐. ทดสอบการอ่านหลังเรียน : ครูจะทดสอบการอ่านหลังจากฝึกบทเรียน จากคาราโอเกะโดยให้ผู้เรียนอ่านเนื้อเพลงจากแผ่นป้ายเนื้อเพลง ครูคนที่ ๒ บันทึก ผลการทดสอบลงในแบบบันทึกการอ่าน

๑.๗ เปิดมุมการอ่านในครอบครัวและชุมชน

เริ่มจากทำความเข้าใจร่วมกันว่า เป้าหมายของการส่งเสริมการอ่านใน ครอบครัวและชุมชน กลุ่มเป้าหมายผู้รับผลประโยชน์โดยตรงไม่ใช่เด็กเท่านั้น แต่หมายถึงสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว รวมทั้งผู้คนในชุมชนด้วย สภาพการณ์ที่ พบในชุมชน อาทิ

๑. ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องหนังสือและการอ่านกับการพัฒนาเด็ก ตนเอง และสังคม

๒. จากข้อ ๑ จึงนำไปสู่การขาดแคลนเรื่องอื่นๆ คือ

๒.๑ เด็กๆ ในครอบครัวจะขาดคนชวนเด็กอ่าน หรือขาดคนอ่านหนังสือ ให้ฟัง

๒.๒ ขาดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอื่นๆ เช่น ไปซื้อหนังสือหรือพาไป ห้องสมุด เพื่อเปิดประสบการณ์ใหม่ๆ ด้านการอ่าน

๒.๓ ขาดหนังสือในบ้านเพราะไม่มีใครอ่านหรือขาดหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งหนังสือเด็ก ๆ

๓. มีความล่งเลตต่อการเปิดรับหนังสือและการอ่านเข้ามาในชีวิตที่บ้านและในชุมชนเพราะไม่ใช่วิถีชีวิตจึงไม่สามารถจัดตารางเวลาการอ่านเข้ามาในตารางของการดำเนินชีวิตปกติได้ จึงมักได้ยินคำว่า “อยากอ่านแต่ไม่มีเวลา”

การขับเคลื่อนงานเพื่อเปิดมุมการอ่านในครอบครัวและชุมชนมีวิธีการทำงาน ที่คล้าย ๆ กันเช่น

๑) เปิดเวทีเรียนรู้ส่งเสริมการอ่านในชุมชน

ณวพลภัก บุญอาสา ศูนย์พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ครอบครัว ตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทำงานโดยเน้นไปที่กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูปฐมวัย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กช่วงวัยแรกเกิดถึง ๖ ขวบ ให้มาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องหน้าต่างแห่งโอกาสของเด็กปฐมวัย (พัฒนาการแต่ละช่วงวัย) กับการส่งเสริมการอ่าน และการส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาการเด็กปฐมวัย

กิจกรรม “เวทีเรียนรู้ส่งเสริมการอ่านในชุมชน” เป็นหนึ่งวิธีที่นำเข้ามาเพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูปฐมวัยเห็นคุณค่าตนเองในการมีส่วนร่วมช่วยหนุนเสริม

และเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ให้เติบโตเป็นเด็ก - เยาวชนที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมตัวอย่างที่กระตุ้นความสนใจ และสามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติจริงที่บ้านได้ เช่น กิจกรรมการเล่า การอ่านนิทาน การเล่นเกม การพูดคุยกับลูก แนะนำหนังสือดีสำหรับเด็ก กิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้าน และใช้สื่อท้องถิ่นช่วยการประชาสัมพันธ์ เช่น หอกระจายข่าวและวิทยุชุมชน

นอกจากนี้การที่พ่อแม่ ผู้ปกครองมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จะช่วยก่อให้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะในการบ่มเพาะลักษณะนิสัยรักการอ่านกับบุตร - หลานในความดูแล ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเกิดการพัฒนาความสามารถทาง

สติปัญญา มีความคิดสร้างสรรค์ มีความฉลาดทางอารมณ์ และมีทักษะทางด้านภาษา ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเตรียมความพร้อมจากการอ่านหนังสือ และปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็ก เช่นเดียวกับศูนย์เรียนรู้เพื่อครอบครัวเข้มแข็งจังหวัดลำปาง ที่พบว่า พ่อแม่และผู้ดูแลเด็กปฐมวัยยังมองการอ่านหนังสือเป็นเรื่องไกลตัว ยังไม่เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าประโยชน์ของการอ่าน และขาดทักษะในการเลือกหนังสือที่จะอ่านให้ลูกหลานในช่วงปฐมวัย จึงได้ดำเนินกิจกรรมโครงการ “รวมพลังสร้างสรรค์การอ่านเพื่อบ้าน....ลำปาง เป็นสุข” ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๔ ดำเนินงานในพื้นที่นำร่อง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลแจ้ห่ม เริ่มต้นตั้งแต่สำรวจสถานการณ์การอ่านในชุมชนและคืนข้อมูลชุมชนเพื่อกระตุ้นความคิดให้เห็นร่วมกันว่าการอ่านเป็นเรื่องที่สำคัญ และมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของตนเองและครอบครัว

๒) นำหนังสือดีๆ ไปส่งให้ถึงมือเพื่อให้มีประสบการณ์การอ่าน

ณวพลก์ มีความเห็นว่า การทำงานส่งเสริมการอ่านในครอบครัวนั้น อาจเพียงแค่ “นำหนังสือดีๆ สักเล่ม” ไปให้พ่อแม่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กรับรู้ หรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กด้วยการอ่าน หรือทำให้เห็นตัวอย่างของการเล่านิทานอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ก็จะช่วยต่อยอดความคิดสู่กิจกรรมอื่นๆ ตามมาได้

๓) สร้างการมีส่วนร่วม บูรณาการหลายภาคส่วนเข้าด้วยกัน และหา คณะทำงานในพื้นที่

ปณณช กทมชุนทต เจ้าหน้าท่ศุญย์เรียนรู้ครอบคร้วเข้มแข็ง จ้งหวัด
ล้าปาง เล้าให้ฟังว่า การท้งานส่งเสริมการอ่าน ต้องบูรณาการหลายภาคส่วน
เข้ามาดว้ยกัน ด้งเช่นท่ได้เริมต้นท่ตำบลน้าร้ง ค่อ อดต.แจ้ห่ม และอดต.แม่สุก
โดยเชิมผู้ท่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย เช่น ศุญย์การศึกษาอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย (กศน.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ผู้นำหมู่บ้าน
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงเรียน ศุญย์พัฒนาเด็กเล็ก
ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย มาร่วมเวท่ประชาคม เพือให้ศุญย์เรียนรู้เพือครอบคร้ว
เข้มแข็งฯ ได้รายงานสถานการณ์การอ่านของครอบคร้วและเด็กปฐมวัย และให้

ข้อมูลความรู้ถึงประโยชน์ของการอ่านว่ามีความสำคัญต่อลูก
หลานและครอบคร้วในชุมชน

หลังจากนั้น จ้งหาอาสาสมัครในพื้นที่ร่วมขับเคลื่อน
เรื่อการอ่าน และก่อรูปคณะท้งานในพื้นที่ วางยุทธศาสตร์
ร่วมกัน และมีกิจกรรมสนุกๆ ของการส่งเสริมการอ่านให้
กับครอบคร้วเด็กปฐมวัยและคณะท้งานพื้นที่เข้าร่วม
กิจกรรมโครงการ เช่น จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านท่มี
ชีวิตชีวาต่อยอดกิจกรรมศุญย์ส่งเสริมการอ่านในหมู่บ้าน

จัดซื้อหนังสือพิมพ์ไว้ที่มุมอ่านหนังสือประจำหมู่บ้านวันละ ๑ ฉบับ จัดตลาดนัดหนังสือและการอ่าน ใช้ชื่อว่า “กาดนัดจาว...แจ้ห่มฮักการอ่าน” เป็นต้น

๔) ส่งเสริมให้มี/ทำกิจกรรมที่ทุกคนได้เข้าร่วมและรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่ง

กิจกรรมที่ทำให้คนรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานร่วมกันคือ การร่วมกันจัดมุมส่งเสริมการอ่านในหมู่บ้านของตนเอง เปลี่ยนจากที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านที่ไม่มีชีวิตชีวาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุนหนังสือจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนประจำตำบล และชาวบ้านได้ร่วมกันจัดผ้าป่าเพื่อหาเงินสนับสนุนจัดซื้อหนังสือมาไว้ที่ศูนย์ฯ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเลือกหนังสือและสื่อการอ่านได้อย่างเหมาะสม หลากหลาย มีคณะกรรมการคอยดูแลความเรียบร้อย เช่น การยืม การหาหนังสือเพิ่มการเขียนโครงการของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพิ่มเติม

การดึงครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมและใช้กิจกรรมง่ายๆ เช่น จัดมุมส่งเสริมการอ่านในบ้าน ทำให้เด็ก ๆ ผู้ปกครอง ผู้สูงอายุได้มีโอกาสอ่านหนังสือ และทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เกิดเป็นความรักความผูกพัน เช่น ครอบครัวคุณแม่พรทิพย์ มีมานะกับสามีและลูก ๆ ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมสร้างความตระหนักเรื่อง การอ่าน จนเห็นว่าการอ่านมีความสำคัญที่จะพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง

ทันคนอื่นได้ เนื่องจากในครอบครัวมีลูกชายสองคนไม่ค่อยสนใจเรียน ไม่มีสมาธิ และที่สำคัญไม่ชอบไปโรงเรียน พ่อและแม่จึงช่วยกันจัดมุมส่งเสริมการอ่านที่บ้าน ซึ่งทำให้ลูกชอบอ่านหนังสือมากขึ้นเพราะมีเพื่อนๆ ในหมู่บ้านมาอ่านหนังสือ มาวาดภาพ ทำให้ลูกชอบอ่านชอบเขียน และมีจินตนาการ

จากพื้นที่การอ่าน ขยับสู่เรื่องดีๆ อื่นๆ เช่น ทำให้ลูกๆ และเพื่อนๆ มีจิตอาสาไปอ่าน

หนังสือให้ผู้สูงอายุฟังที่มุมส่งเสริมการอ่านในหมู่บ้าน และพากันไปอ่านหนังสือให้ผู้ป่วยในโรงพยาบาล (โดยมีผู้ปกครองขับรถไปส่ง) ผู้ปกครอง ผู้สูงอายุก็มาสอนเด็กๆ ทำขนมพื้นบ้าน ทำบายศรี และทำกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย ขณะนี้บ้านคุณแม่พรทิพย์ กลายเป็นสถานที่ศึกษาดูงานเรื่องการอ่านให้แก่หน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดลำปาง และได้มีโอกาสเข้าเฝ้าถวายรายงานกิจกรรมนี้แด่สมเด็จพระเทพฯ

อีกหนึ่งบ้านที่การอ่านช่วยยกกำลังความสุขให้คนในบ้าน คือ บ้านคุณย่าแสงจันทร์ กล้าแข็ง เมื่อคุณย่าได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการอ่านของตำบลแม่สุก และได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานในกิจกรรม “ศึกษาดูงานพื้นที่ส่งเสริมการอ่านต้นแบบ อบต.แจ้ห่ม” คุณย่าเห็นการจัดมุมส่งเสริมการอ่านในบ้านของ

ครอบครัวที่ได้ไปศึกษาดูงาน จึงได้กลับมาจัดมุมส่งเสริมการอ่านในบ้านให้หลานที่เลี้ยงดูและยังช่วยเปิดพื้นที่ให้เด็ก ๆ ในหมู่บ้านมาอ่านหนังสือ มาวาดรูป หนึ่งในนั้นมีเด็กหญิงที่เป็นเด็กออทิสติก ในชีวิตไม่เคยได้สัมผัสหนังสือ พอบ้านของคุณย่าจัดมุมอ่านหนังสือ น้องจึงได้เข้ามาหัดวาดรูป หัดระบายสี และหัดเขียนชื่อตนเอง เขียนชื่อพ่อแม่ หัดอ่านหนังสือ โดยมีคุณย่าและเด็ก ๆ ที่อ่านออกเขียนได้ช่วยสอน ทำให้ขณะนี้น้องสามารถที่จะจับสีระบายภาพได้ วาดรูปได้ อ่านหนังสือนิทานตามภาพ เขียนชื่อ เขียนข้อความตามตัวอย่างได้ พัฒนาการดีขึ้นเรื่อย ๆ

ไม่เพียงการอ่านที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็ก ๆ เท่านั้น ในผู้ใหญ่ก็ได้รับผลดีเช่นกัน แม่ยามี พานทอง ชาวเขาเผ่ามูเซอที่หั้งพุด อ่าน และเขียนภาษาไทยไม่ได้ ได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการอ่าน เกิดความตระหนักเห็นว่าการอ่านมีประโยชน์และมีความสำคัญ ถ้าตนเองไม่หัดอ่านหนังสือ ไม่หัดเขียนหนังสือภาษาไทย ก็จะไม่มีโอกาสได้อ่านหนังสือให้ลูกฟัง ไม่มีโอกาสได้สอนการบ้านให้ลูก จึงทำให้แม่ยามี พัฒนาตนเองด้วยการหัดพูด หัดอ่าน หัดเขียน เพื่อจะได้มีโอกาสอ่านหนังสือนิทาน สอนการบ้านลูก โดยมีลูกชายคนโตซึ่งพอจะอ่านออกเขียนได้เป็นคนสอนหนังสือให้คุณแม่ จนทุกวันนี้คุณแม่ยามีอ่านหนังสือนิทาน อ่านฉลากยา อ่านป้ายบอกสถานที่ต่างๆ และที่สำคัญสามารถทำหนังสือทำมือและอ่านหนังสือนิทานให้ลูก ๆ ทั้งสองคนฟังได้ เหล่านี้เป็นตัวอย่างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมของการอ่านที่ได้ทั้งความสุข ความรัก และความอบอุ่นในครอบครัว

๕) ทำกิจกรรมให้เห็นผลเป็นรูปธรรมนำเรื่องเข้าสู่เทศบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล

หลังจากกระบวนการกิจกรรมทำให้เกิดตัวอย่างที่เห็นผลในเชิงประจักษ์ ก็มีการพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อเข้ามาหนุนเสริม เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้ห่ม คณะกรรมการบริหาร อบต. เจ้าหน้าที่ อบต. ซึ่งต่อมาได้มีมติร่วมกันในการนำเรื่องส่งเสริมการอ่านบรรจุเข้าเป็นเทศบัญญัติของ อบต. และให้การสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมการส่งเสริมการอ่านให้แก่ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและชุมชน ทำให้กิจกรรมการอ่านมีความต่อเนื่องต่อไป

แม้หลาย ๆ ครอบครัวโดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่น ยังไม่รู้หนังสือสำหรับเด็กเป็นอย่างไร และมีพลังในการพัฒนาศักยภาพเด็กได้อย่างไร แต่หากสามารถทำให้มีกระบวนการทำความรู้จักกับหนังสือ ชักชวนคนที่เกี่ยวข้องกับเด็กมาอ่านหนังสือ มาใช้เวลาร่วมกันในครอบครัว ทดลองอ่านหนังสือให้เด็กฟัง จัดกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเริ่มต้นที่ครอบครัว ไม่นานจะเกิดความร่วมมือร่วมใจขยายจากชุมชนเล็กๆ จนครอบคลุมทั่วอำเภอ ดังที่อำเภอแจ้ห่มได้สร้างปรากฏการณ์ไว้แล้ว

แนวทางการเปิดมุมการอ่านในครอบครัวและชุมชน

๑. สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านในพื้นที่ เพื่อออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น คัดข้อมูลให้กับชุมชนเห็นคุณค่าร่วมกัน เพื่อสร้างความตระหนักร่วม

ตัวอย่างกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เช่น

- เล่านิทาน อ่านหนังสือ เลือกหนังสือที่เหมาะสมวัย, เหมาะกับความสนใจ และอ่านให้เด็ก ๆ ลูกหลานในครอบครัวฟัง
- เปิดบ้านอ่านหนังสือ : เปิดบ้านของตัวเองให้เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมสำหรับเด็ก ๆ ในชุมชน ก่อให้เกิดความอบอุ่นและความผูกพันจากการอ่านร่วมกัน อาจชักชวนให้คนในชุมชน เข้าวินเป็นอาสาสมัครจัดกิจกรรมชวนอ่าน
- แนะนำหนังสือดี หนังสือน่าอ่าน
- จัดกิจกรรมสอนเทคนิคการเล่านิทานอ่านหนังสือ
- เปิดบ้านอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ประจำหมู่บ้าน : อสม. มีบทบาทในการดูแลพัฒนาการเด็กและเป็นผู้มีจิตอาสา ส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำด้านอื่น ๆ การเข้ามาร่วมเป็นผู้นำการอ่านจะสามารถขยายเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ได้ด้วย

- กล่องเวียนหนังสือตามบ้าน : เวียนหนังสือดีไปตามบ้านที่มีเด็กเพื่อให้ทุกบ้านได้มีหนังสือใหม่อ่าน
- จัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ เช่น จักรยาน รถเข็น ซาเล้ง ตะกร้า ฯลฯ บรรจุหนังสือ นำไปจอดตามจุดต่างๆ เช่น สนามเด็กเล่น สนามกีฬา ร้านค้า หน้าโรงเรียน ตลาดนัด ที่มีเด็กและผู้ปกครองมักจะมารวมตัวกัน

๒. ให้ความรู้เรื่องประโยชน์ของการอ่านและวิธีการใช้หนังสือเพื่อพัฒนาเด็ก ให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

๓. สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

๔. การเปิดพื้นที่ให้เครือข่ายต่างๆ ได้ร่วมเป็นผู้ปฏิบัติ โดยให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม หนุนการพัฒนาศักยภาพ จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มคนทำงานส่งเสริมการอ่านในระดับพื้นที่

๕. จัดตั้งคณะทำงานพื้นที่ (จากผู้ที่อาสาเข้ามาเป็นคณะทำงาน) มีโครงสร้างที่ชัดเจน ทุกคนมีส่วนร่วม เช่น ชมรมนักอ่านประจำตำบล สร้างกิจกรรมให้มีสมาชิกเป็นนักอ่านรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ได้รับความสนใจ กระตุ้นให้อ่านหนังสือ เช่น แนะนำหนังสือใหม่ประจำสัปดาห์ เกมประดิษฐ์ ศิลปะต่างๆ จากหนังสือ ส่งเสริม และประกาศเกียรติคุณมอบรางวัลครอบครัวนักอ่าน ส่งเสริมให้พ่อแม่เป็นนักอ่านหนังสือให้ลูกฟัง มีการหนุนเสริมความรู้ สนับสนุนหนังสือ และมีการเยี่ยมเยียนให้กำลังใจกันและกัน

ปฏิบัติการที่ **สอง**
ถอดปฏิบัติการ
สร้าง "คนชวนอ่าน"

แม้ในเชิงประสบการณ์พบว่าเด็กๆ ชอบหนังสือ แต่มีอีกด้านหนึ่งที่ต้องตระหนักคือ หากขาดการปลูกฝังและส่งเสริมการอ่านอย่างเพียงพอ หนังสืออาจกลายเป็นเพียงของเล่นชิ้นหนึ่งสำหรับเด็กเล็กๆ และเมื่อเติบโตขึ้น เขาเหล่านั้นอาจทิ้งหนังสือแล้วหันไปเสพสื่ออื่นๆ ที่ถาโถมใส่อย่างไม่ยั้ง การอ่านจึงเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนและส่งเสริมอย่างจริงจังต่อเนื่อง

หาก “ปลายทางของการอ่านคือการพัฒนาที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม สิ่งที่ต้องทำคือการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยการพัฒนาการอ่านของพวกเขา” ขณะนี้การอ่านถูกเชื่อมโยงเข้ากับงานพัฒนาคนและสังคมอย่างแยกกันไม่ออก ท่ามกลางการกล่าวถึงพลังสร้างการเรียนรู้ของหนังสือและการอ่านที่ต้องส่งเสริมให้คนทุกวัยได้เข้าถึงหนังสือดีที่หลากหลายในราคาเหมาะสมนั้น “หนังสือต้องมีคนชวนอ่านหรือพาอ่าน” เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ยอมรับกันทั่วไป แต่ ใครจะเป็น “คนทำหน้าที่นี้ล่ะ”? พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ปู่ย่า ตายาย ครู บรรณารักษ์ ผู้นำองค์กร หรือ ผู้บริหารทุกระดับไม่เว้นแม้ผู้บริหารประเทศ

ทั้งนี้ ตามแต่ความเหมาะสมที่ขึ้นอยู่กับจังหวะ โอกาส และบริบทอื่นๆ ในเชิง
อุดมคติ คนชวนอ่านควรเป็นผู้รักการอ่านและมีความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง เช่น
ความรู้เรื่องจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ ทักษะการเล่าเรื่อง การเลือก
หนังสือ เป็นต้น นั่นหมายความว่า **ก่อนจะเป็นคนชวนอ่าน ควรผ่าน
กระบวนการสร้าง “คนชวนอ่าน” ที่มีสองกระบวนการซ้อนกันอยู่ คือ
กระบวนการสร้างนักอ่านและกระบวนการสร้างผู้นำการอ่าน** ที่ต้องทำ
หน้าที่ส่งเสริมให้เกิดการเข้าถึงหนังสือและอ่านหนังสืออย่างเข้าใจว่าหนังสือดี ๆ
เอื้อต่อการพัฒนาตนเอง เปลี่ยนชีวิต และเปลี่ยนแปลงสังคมได้ ดังนั้น**คนชวน
อ่านต้องไม่เก็บความรักที่จะอ่านไว้กับตัว หากแต่ต้องปฏิบัติการชวนและ
ชวนและชวนคนมาอ่านต่อๆ ไปนั่นเอง**

“คนชวนอ่าน” ในที่นี้มุ่งไปที่เด็กหรือเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ถูกคาดหวัง
ว่าน่าจะเป็นกลุ่มที่ควรชวนอ่านหนังสือมากที่สุดเพราะกำลังจะเติบโตขึ้นไปเป็น
ผู้สร้างชาติ ควรได้รับการเติมปัญญาทั้งจากการศึกษาในระบบและจากการอ่าน
หนังสือดี ๆ ตามอัธยาศัย แต่จากงานศึกษาวิจัยหลายชิ้นกลับพบว่า คนกลุ่มนี้มัก
ใช้เวลาไปกับกิจกรรมอื่นหรือสื่ออื่นมากกว่า ดังนั้นเมื่อคนกลุ่มนี้เข้ามาช่วยงาน
“ชวนอ่าน” จึงเป็นเรื่องดีด้วยความเหมาะสมแห่งวัยที่มีทั้งกำลังกาย กำลัง
สติปัญญา และพลังสร้างสรรค์ สังคมจะได้ประโยชน์อย่างยิ่งจากเรี่ยวแรงของ
คนชวนอ่านกลุ่มนี้

แนวทางออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างแกนนำนักอ่าน

การถอดปฏิบัติการ “คนชวนอ่าน” เป็นการถอดจากประสบการณ์ของ “นักจัดกระบวนการมืออาชีพ” ซึ่งมีเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ และความล้มเหลวอยู่มากมาย แต่ก็น่าสนุกและท้าทายในการนำไปปฏิบัติ ๑๑ ข้อดังต่อไปนี้

๑) กิจกรรมต้องมีความสนุกเพื่อดึงดูดการเข้าร่วม

ครูออม^{๑๕} คุณครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เรียกคนชวนอ่านว่า “นักเรียนแกนนำ” ครูบอกว่า การสร้างนักเรียนแกนนำเพื่อส่งเสริมการอ่านทำได้ไม่ยากเพราะพอเลือกได้หนึ่งคนเขาก็ไปหาเพื่อนสมาชิกกลุ่มมาสิบคน มาชวนกันอ่านคนละสิบเล่ม ลักษณะกิจกรรมเหมือนการขายตรง แต่เคล็ดลับสำคัญคือ ต้องทำ “แบบเล่นสนุก” เด็ก ๆ จะเรียนรู้อย่างมีความสุข แล้วแกนนำจะเพิ่มจากหนึ่งเป็นสิบ จากสิบเป็นร้อย ทั่วคุณรวดเร็วส่วนเครื่องมือติดตามการอ่านคือแบบบันทึกการอ่านนั่นเอง

^{๑๕} ครูออมสิน พงษ์เกษตรกรรม ได้รับรางวัลผู้รับผิดชอบโครงการดีเด่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน วรรณกรรมเยาวชนแว่นแก้ว จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ ศาลาดุสิดาลัย และได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณบุคคลดีเด่นในวิชาชีพ

หลักการนี้สอดคล้องกับหลัก ๓ ส. คือ สนุก สร้างสรรค์ และสร้างการมีส่วนร่วม (Shake ! Show ! Share !)

Shake เขย่าใจ สะเทือนอารมณ์ ละเมียดละไมในสุนทรียะ และมีใจให้การอ่าน

Show แสดงพลัง ได้อวด ได้โชว์ถึงศักยภาพที่มีอยู่ภายในแบบสร้างสรรค์

Share แลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้สึ

แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกลุ่มมะขามป้อม (มูลนิธิสื่อชาวบ้าน) ได้พัฒนาขึ้น ภายใต้ “หลักสูตรอบรมแกนนำโรงเรียนเชียรอ่านสร้างสุข” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ออกแบบขึ้น เพื่อสนับสนุนและรองรับการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการอ่านสำหรับแกนนำเยาวชนในโรงเรียน แนวคิดนี้ได้ถูกนำไปพัฒนาต่อยอดกับโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อร่วมกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กๆ ได้มีความสุขจากการอ่าน ซึ่งหวังว่าเมื่อมีความสุขจากการอ่าน ก็จะทำให้เด็กๆ ชอบหนังสือรักการเรียนรู้ และน่าจะมีบทบาทต่อการขยายกลุ่มผู้อ่านทั้งแบบรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว

๒) ในความสนุกต้องมีสาระและเป็นแบบอย่างได้

กิตติพงษ์ ภาษี หรือ เปเล่ แห่งสถาบันไทยเลยเพื่อการ
พัฒนาเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย ผู้สร้างกลุ่มแกนนำเยาวชน
อาสาที่มาจากกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน ที่สนใจ “ก่อการดี”
และเดินเข้ามาตามคำเชิญชวนที่จัดออกมาในรูปแบบการเปิด
ค่ายพัฒนาแกนนำเยาวชนอาสา “ตัวช่วย” สำหรับเป็นอาสาสมัคร
ส่งเสริมการอ่านแก่เด็กเล็ก ๆ ในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาเด็กไม่สนใจ
อ่านหนังสือและอ่านหนังสือไม่ออก

กิตติพงษ์ เสริมประเด็นของครุฑอมเรื่อง “ความสนุก” ว่า เป็นเรื่องจริงที่ต้อง
คำนึงถึงเป็นอันดับต้น ๆ เวลาที่ทำงานกับเด็กและเยาวชน หลังจากนั้นค่อยคิดต่อ
ตอบใจหทัยว่าทำอะไรให้เป็นความสนุกที่กลมกล่อมในเนื้องานและมีสาระด้วย
เพื่อเยาวชนอาสาจะไม่รู้สึกว่ามีภาระหน้าที่มากจนเกินไป และความสนุกนั่นเอง
ที่เป็นเครื่องมือให้แกนนำเยาวชนอาสานำไปใช้ “ชวนน้องเล่น” ก่อน “ชวนน้อง
อ่าน”

ดังนั้นสาระในกระบวนการเสริมศักยภาพเยาวชนอาสาจึงต้องมีการเสริม
เรื่องหลักการการนำสันทนการและการนำไปใช้เชื่อมเข้าสู่การจัดกิจกรรมด้วย
เสมอ เพราะความสนุกสนานจะช่วย “เก็บเด็ก” ได้ แต่จากประสบการณ์ กิตติพงษ์
กล่าวว่า แกนนำเยาวชนอาสา มักเรียนรู้และตระหนักด้วยตนเองระหว่างทำภารกิจ

เช่น กิจกรรมอ่านนิทานให้น้องฟัง ในกระบวนการกิจกรรมนั้น “สนุก” อย่างเดียวไม่พอ ต้อง “มีสาระ” ที่น่าสนใจ และจำเป็นที่พวกเขาต้องขวนขวายเติมความรู้ และทักษะให้ตนเองอีกด้วย ดังนั้นนอกจากแกนนำเยาวชนอาสาจะมีความรู้เรื่อง “การอ่านและการชวนอ่าน” ที่รับถ่ายทอดไปเพื่อส่งต่อไปยังน้องเล็ก ๆ แล้ว ยังพบอีกว่าแกนนำเยาวชนอาสา มัก “อ่านเยอะขึ้น” “อ่านได้ถูกต้องมากขึ้น” และใส่ใจเรื่อง “การเป็นแบบอย่าง” ที่ดีให้กับน้อง ๆ มากขึ้นด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงจากภายในของเขาเอง

๓) “พาเฮ็ด พาทำ”^{๑๖} เรื่องสำคัญที่ต้องตระหนัก

“พาเฮ็ด พาทำ” เป็นเรื่องที่เกิดติพวงษ์ให้มีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะการมีผู้มีประสบการณ์คอยฝึก คอยสอน และ “พาทำ” ทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมออกแบบกิจกรรม และร่วมสรุปประสบการณ์ จะเป็นการให้โอกาสได้เรียนรู้ทั้งจากการลงมือปฏิบัติจริงพร้อมไปกับการเก็บความรู้จากการสังเกตผู้สอนไปด้วย แต่การเรียนรู้มักไม่ได้เกิดจากการลงมือทำงานเพียงครั้งเดียวหรือสองครั้ง หากแต่ต้องทำซ้ำๆ ในเรื่องเดิมๆ เพื่อให้มีการ “สั่งสม” จนเกิด “ทักษะ” ทั้งนี้ต้องยึดหลักที่ว่า **“ประสบการณ์ที่ดี มีค่ากว่าคำสอน”** ดังนั้นต้องมีเวทีให้ลองผิดลองถูกซ้ำๆ บ่อยๆ หลากหลายประเด็นหลากหลายเวที ดังนั้นการที่จะสร้างกลุ่มแกนนำเยาวชนอาสาไม่ใช่แค่อบรมให้แล้วจบไป แต่ต้อง “พาเฮ็ด พาทำ” แบบต่อเนื่อง ซึ่งการให้โอกาสแก่เยาวชนได้คิด ได้วางแผน และได้ลงมือทำด้วยกันนั้น ผู้ใหญ่ต้องมีความอดทน และสามารถรอคอยความสำเร็จที่เกิดจากฝีมือของเยาวชน แม้ว่าผลงานที่ได้จะไม่เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ตามที่ตั้งความหวังไว้ ผู้ใหญ่ต้องเข้าใจว่า กำลังทำงานสร้างคน และการได้ลงมือปฏิบัติโดยมีเวทีได้ลองทำนั้น ประโยชน์สูงสุดจะเกิดแก่เยาวชนและส่วนรวมแน่นอน การให้แกนนำ

^{๑๖} ภาษาอีสาน: มีความหมายว่าชวนไปทำด้วย โดยทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง

เยาวชนได้ลองทำงานหลายๆ เวที หลายๆ เรื่อง เช่น เป็นผู้ช่วยวิทยากร ค่ายพัฒนาแกนนำ ค่ายยาเสพติด ฯลฯ จะทำให้เกิดทักษะ เกิดความชำนาญ การได้พบกับความหลากหลายของกิจกรรมจะสร้างความสนใจอยู่เสมอ ขณะเดียวกัน ผู้ใหญ่ต้องช่วยมองและเสริมแรงสม่ำเสมอ นอกเหนือจากที่ต้องคอยสังเกตว่า แต่ละคนมีพัฒนาการอย่างไรบ้าง มีตรงจุดไหนที่จะต้องปรับ หลายคนได้นำแนวคิดทักษะการทำงานไปปรับใช้ในการเรียนของตนเองถือว่าเป็นประโยชน์หลายชั้น

๔) ให้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน

แกนนำเยาวชนอาสาฯ ส่วนใหญ่มักกล่าวว่า การได้เป็นผู้นำกิจกรรมทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น กล้าที่จะถามครู กล้าที่จะทำอะไรอย่างมั่นใจ กล้าที่จะออกไป

ยื่นหน้าชั้นเรียน และเป็นผู้นำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนมากขึ้น อีกประการหนึ่งคือ กลุ่มแกนนำมักสะท้อนว่ายิ่งทำกิจกรรมมากเท่าใด พวกเขาจะสามารถอธิบายต่อตนเองได้ชัดเจน ว่าทำไปแล้วเกิดความสุข และเห็นคุณค่าในตนเองอย่างไรที่ไม่เคยเกิดมาก่อน ผลที่ปรากฏนี้ตอกย้ำถึงแนวคิดและกระบวนการที่ว่า การสร้างแกนนำเยาวชนอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านหรือแกนนำเยาวชนในประเด็นอื่น ๆ ก็ตาม กระบวนการที่ให้โอกาสเยาวชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจากภายในของตนเองเป็นเรื่องสำคัญ

๕) มีกลไกพี่เลี้ยงและแกนนำควรคละกันหลายรุ่นหลายวัย

กิตติพงษ์ยังมีข้อเสนอแนะแก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจว่า เด็กจะมีการเปลี่ยนรุ่นเสมอ เมื่อจบออกไปแล้ว ก็จะมีรุ่นใหม่ ต้องจัดกระบวนการให้ใหม่ เหมือนครูประจำชั้นที่สอนนักเรียนรุ่นแล้ว รุ่นเล่า

ดังนั้น การจะทำงานสร้างกลุ่มแกนนำเยาวชนอาสาให้ยั่งยืน จึงมีหลายปัจจัย อย่างแรกคือ คนทำงานต้องสามารถอยู่เป็นกลไกพี่เลี้ยงได้ อย่างที่สองกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนควรมีหลากหลายช่วงชั้น เพราะหากรุ่นพี่เรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วต้องไปเรียนต่อที่อื่น จะได้มีรุ่นน้องที่จะสานต่อหรือต่อยอดได้เลย อย่างเช่นที่ห้องสมุดชุมชนตำบลเอราวัณ (หมู่ ๘ บ้านพรประเสริฐ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย) จากเรือนปูนเก่า ๆ ที่ถูกทิ้งร้าง (เดิมเป็นศูนย์พัฒนา

เด็กเล็กของตำบล) เมื่อมาปิดกวาดเช็ดถู ปรับปรุงซ่อมแซม จัดวางหนังสือ มีที่นั่ง
อ่าน และมีที่ว่างพอทำกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ อาสาสมัครแต่ละรุ่นก็ยังมีที่รวมตัว
เพื่อทำงานร่วมกัน

ที่แห่งนี้กำลังงอกงามเบิกบาน เป็นพื้นที่ส่งเสริมการอ่านในชุมชนที่น่าจับตา
มองด้วยพลังของคนกลุ่มเล็กที่มี **พี่เปเล่, พี่นก มรรณทกา สงคงแนน, พี่ไก่อ
สุริยาณีย์ วงษา, พี่ป๊อก ศุภชัย รัตนยา** เป็นผู้ใหญ่ที่ “พาเฮ็ด พาทำ” ในนาม
ของสถาบันไทยเลยเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน และที่รายล้อมพี่ๆ คือเหล่าอาสา
รุ่นเล็กๆ รุ่นจิวๆ หลายคน ทั้งน้องย่านาง (ป.๒) น้องข้าวไร่ (ป.๖) น้องบีม (ม.๑)
น้องแบม (ม.๒) และน้องเบญญ (ม.๖) อาสารุ่นเล็กเหล่านี้ช่วยทำหน้าที่ทุกอย่าง
ทั้งปิดกวาดเช็ดถู ทำความสะอาดรอบๆ บริเวณ และเป็นลูกไม้ลูกมือยามที่พี่ๆ
ทำกิจกรรมชวนอ่าน รวมทั้งแสดงฝีมือด้วยตนเองบ้างในบางโอกาส เช่น ใน
กิจกรรมอ่านสะสมแต้มที่มีสมาชิกเกือบครึ่งร้อย อาสารุ่นเล็กเหล่านี้จะช่วยทำหน้าที่
จดบันทึก และช่วยนั่งฟังเวลาสมาชิกอ่านหนังสือ ฯลฯ ด้วยทำเลที่ตั้งของห้องสมุดนี้
ช่างเหมาะเหลือเกินเพราะอยู่กลางชุมชน มีตลาดนัดลานเล็กที่ชาวบ้านได้มาจับ
จ่ายอาหารการกิน เสื้อผ้าและเครื่องใช้สอย ในรั้วเดียวๆ หน้าห้องสมุดมีเครื่องเล่น
ชิงช้าที่ทำมาจากยางรถยนต์ แม่น้อยขึ้นและไม่ไหม้หนัก แต่เด็กๆ ก็ได้เล่นสนุก
เพลิดเพลิน เป็นภาพที่น่าชื่นใจ มีหน้าซำเด็กๆ ยังได้ชวนพ่อแม่ ผู้ปกครองซึ่ง
ส่วนหนึ่งมักจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ได้มาร่วมอ่านด้วย

ภารกิจของอาสาสมัครเล็กๆ เหล่านี้จะดำเนินไปเรื่อยๆ トラบที่เขายังสนุก ขณะเดียวกันพวกเขาก็เป็นเสมือนแปลงเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งนักอ่านและนักกิจกรรม ที่ที่ๆ แห่งสถาบันไทยเลยๆ ได้ไปรอยไว้ อาสาสมัครเล็กๆ เหล่านี้กำลังจะเติบโตเป็น อาสาสมัครใหญ่ต่อๆ ไป พวกเขา กำลังซึมซับรับรู้ไปอย่างไม่รู้ตัวกับกิจกรรมที่ที่ๆ พาเห็ดพาทำ เมล็ดพันธุ์เหล่านี้กำลังแตกเป็นกล้าอ่อนสู้ไม่ใหญ่ เป็นเร็วเป็นแรง ในการเป็นแกนนำชวนอ่านอยู่ทุกวันนี้ที่ห้องสมุดชุมชนตำบลเอราวัณ รอวันที่จะมี อาสาสมัครน้องมารับไม้ต่อ สืบสานภารกิจนี้ต่อไป

๖) แกนนำต้องเชื่อในสิ่งที่ทำและรู้จักตนเอง

อีกแง่มุมหนึ่ง สุรารักษ์ ใจวุฒิ หรือป๊วย หัวหน้าโครงการ อ่านยกกำลังสุข : สร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านในกลุ่มชาติพันธุ์มูลนิธิสื่อชาวบ้าน (มะขามป้อม) ศูนย์เชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และคณะ^{๑๑๗}

ย้ำว่า การออกแบบกระบวนการต้องเริ่มจากความเชื่อและการรู้จักตนเอง ซึ่งจะสัมพันธ์กับการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ การจะเห็นตนเองได้นั้น

^{๑๑๗} คุณฉวีดา เกรียงไกรวุฒิกุล ผู้จัดการ (มะขามป้อม) คุณฉัตรวรรณ เล้าแสงชัยวัฒน์ วิทยากรกระบวนการมูลนิธิสื่อชาวบ้าน (มะขามป้อม)

เกิดจากการพัฒนาการรับรู้ตนเองอย่างต่อเนื่อง ตนเองในที่นี้อาจจะหมายถึง
ปัจเจกหรือองค์กรก็ตาม อย่างเช่น กลุ่มมะขามป้อม ความเป็นตัวตนขององค์กร
คือการทำงานแบบ “ติดดิน” มีวิถีแบบชาวบ้าน เกาะติดชุมชน และกำหนด
บทบาทตนเองไว้ที่ ผู้เชื่อม ผู้ประสานให้ความรู้และการสนับสนุนต่างๆ ลงสู่
ชุมชน ประกอบกับความเชื่อเรื่องพลังของหนังสือและการอ่านว่าจะสร้างความ
เปลี่ยนแปลงในพื้นที่ และสร้างความเข้มแข็งแก่ผู้คนได้ เพราะการอ่านหนังสือ
ไม่ใช่แค่ความรู้ แต่เป็นเรื่องการคิดวิเคราะห์ การอ่านหนังสือทำให้คนเท่าทัน
ลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงอะไรได้ และลุกขึ้นมาทำเพื่อคนอื่นได้

ปุ๋ยมองว่า “การอ่านจะทำให้เข้าใจตนเอง เข้าใจความต่าง ทำให้เข้าใจ
มนุษย์ หนังสือเป็นสื่อชนิดเดียวเท่านั้นที่ทำให้เข้าใจเรื่องเหล่านี้ได้ หนังสือเป็น
เหมือนศาสนา ช่วยยกระดับความเป็นมนุษย์ เพราะการอ่านทำงานกับสมอง กับ
จิตใจ คนอ่านหนังสือเยอะๆ ไม่ค่อยไปตบตีคนอื่น ยึดสันติวิธี เพราะการอ่าน
ทำให้ยอมรับคนอื่น (แต่ก็ขึ้นอยู่กับสิ่งที่อ่าน) แคนี้การอ่านก็ทำงานแล้ว เมื่อเด็ก
ได้คิด ตัวหนังสือทำงานแล้ว เช่นเดียวกันกับการเขียนหนังสือ ที่ทำให้เกิดการอ่าน
เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ซึ่งโทรทัศน์ทำงานแบบนี้ไม่ได้ พลังหนังสือมีมาก
คนทำเรื่องนี้ต้องเชื่อว่าหนังสือและการอ่านส่งผลต่อการทำงานทางความคิดของ
คนได้จริงๆ ทุกคนที่ทำงานก็รักการอ่าน วิทยากรก็ต้องรักอ่าน ต้องรู้จักหนังสือ
ที่เชียงดาวมีบุคคลับ อ่านแล้วมาแลกเปลี่ยนกัน คนทำต้องรู้ว่ามันเป็นอย่างไร
เราต้องทำก่อน ไม่เช่นนั้นเราพูดไม่ได้ว่ามันคืออะไร”

๑๑๑

สำหรับเรื่องนี้ “กอล์ฟ”^{๑๑๑} เยาวชนคนหนึ่งที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของกลุ่มมะขามป้อมตั้งแต่เป็นนักเรียนชั้นมัธยม และเคยมีประสบการณ์ตรงแบบ “ไม่อ่านไม่ได้แล้ว” เล่าว่า “เดิมกอล์ฟชอบเดิน ไม่ชอบอ่าน” แต่พี่ๆ มะขามป้อมก็ชวนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านตั้งแต่เป็นเด็กนักเรียนชั้นมัธยมฯ ระหว่างร่วมกิจกรรม พี่ๆ มักพาไปโน่นไปนี่ ได้เห็นนั่นเห็นนี่ กระทั่งวันหนึ่งได้ดูแลครเกิดความรู้สึกฟูฟ่องในหัวใจ อยากไปอยู่บนเวที มีการค้นพบตัวเอง

^{๑๑๑} นายธนพล ยินดี อาสาสมัครมูลนิธิสื่อชาวบ้าน (มะขามป้อม)

ประจวบกับช่วงนั้นมีเหตุการณ์ที่สำคัญมากเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นในสังคม แต่ตนเองไม่รู้เรื่อง รู้สึกผิด ความอยากรู้ อยากเข้าใจเรื่องราวทำให้รู้สึกว่ “ไม่อ่านไม่ได้แล้ว” จึงชวนขวยหาหนังสือมาอ่าน โดยส่วนตัวชอบอ่านหนังสือไม่ชอบอ่านจากอินเทอร์เน็ต เพราะมักจะเชื่อมโยงจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งเรื่อย ๆ ทำให้ความคิดไม่จบ ไม่เหมือนอ่านหนังสือ อ่านจบแล้วสรุปได้ ได้ความคิดจบเป็นเล่ม ๆ เรื่อง ๆ ไป “ทุกวันนี้ชอบอ่านหนังสือ การอ่านเป็นเครื่องมือในการค้นหา เห็นคุณค่าว่าทำให้เห็นเรื่องราว เห็นตนเอง ทำให้มีบทสนทนา (Dialogue) เพื่อสื่อสารพูดคุยในสังคม การอ่านทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน ได้แย้ง ทำให้มั่นใจ ทำให้กล้าพูด “และทุกวันนี้มีความสุขมาก ชอบมากกับการเป็นส่วนหนึ่งของการทำหน้าที่สร้างแกนนำอาสาสมัครสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านในชุมชน

๗) การออกแบบเพื่อการเรียนรู้ต้องชัดเจนในเป้าหมายและกระบวนการ

ปฎิ ำหัวหน้าโครงการอ่านยกกำลังสุขฯ เพิ่มเติมว่า การออกแบบกิจกรรมสร้างคนชวนอ่านต้องชัดเจนในเป้าหมายและกระบวนการ เช่น **การสร้างแกนนำส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์** อายุระหว่าง ๑๕ ถึง ๒๐ ปี ที่เรียกว่า “แกนนำอาสาสมัครชาติพันธุ์สร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านในชุมชน” ได้กำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจนสองส่วน

ส่วนแรก คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในที่กำหนดให้มีการจัดอบรม พัฒนาศักยภาพและเทคนิควิธีการสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ที่เน้นการปฏิบัติจริง ใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ และติดตามการทำงานอย่างใกล้ชิด โดยภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้กลุ่มแกนนำสามารถนำไปขยายผลในชุมชนของตนเองได้

ส่วนที่สอง คือ การสื่อสารภายนอกผ่านการผลิตหนังสือทำมือ นิทานชนเผ่า มีวิทยากรที่เป็นนักเขียนมืออาชีพ เพื่อเผยแพร่สร้างความเข้าใจในกลุ่มชาติพันธุ์ให้แก่สังคมภายนอก โดยเฉพาะชุมชนคนพื้นราบในอำเภอเชียงดาว ผ่านการจัดกิจกรรม “มหกรรมชนเผ่าส่งเสริมการอ่าน” เปิดตัวหนังสือเพื่อสื่อสารกับท้องถิ่นและสาธารณชน มีผู้ออกแบบกระบวนการที่ร่วมคิดหลายคน และต้องใช้เวลาค่อนข้างมากเพื่อการทำงานที่ตอบโจทย์ เช่น สำหรับกระบวนการส่งเสริมการอ่าน ผู้ออกแบบกระบวนการจำเป็นต้องรักการอ่าน เพื่อร่วมกันเลือกหนังสือที่เห็นว่าเยาวชนควรได้อ่าน หนังสืออะไรที่เห็นว่าดี มีหลายหมวด หลายประเภท การต้องทำส่งเสริมการอ่านกับคนหลายวัย ต้องมาศึกษาว่า คนแต่ละวัยเป็นอย่างไร เพื่อจะได้ออกแบบให้ทำเรื่องการอ่านที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม เหมาะกับพัฒนาการแต่ละช่วงวัย และสอดคล้องทฤษฎีการเรียนรู้ เหล่านี้จะผสมผสานกับการมีความเชื่ออย่างลึกซึ้งในสิ่งที่จะทำ แนวคิดต้องชัดและต้องมีทักษะด้วย

“การเป็นวิทยากรกับคนออกแบบหลักสูตรต่างกัน หลักสูตรก็ต้องออกแบบให้เหมาะสมว่าจะเรียนรู้อะไร การออกแบบต้องเติมหลักสูตรร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่การนำไปใช้ ก็ต้องขึ้นอยู่กับลีลาและวิทยากรที่อาจจะใช้เจ็ดสิบเปอร์เซ็นต์ นอกนั้นอาจไปปรับหน้างานก็เป็นได้ หลักสูตรมันเหมือนแท่ง การนำไปใช้ก็ขึ้นอยู่กับวิทยากร แต่คำตอบต้องได้เหมือนกัน คือตามแนวคำตอบของหลักสูตร”

๘) แกนนำต้องเข้าใจวิถีชีวิตและธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมาย

สำหรับผู้เป็นแกนนำ ความรู้ ความเข้าใจวิถีชีวิตและธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายอย่างครบถ้วนรอบด้านคือเรื่องจำเป็นที่ไม่ควรมองข้าม เช่น ต้องมีความรู้ว่าการดำเนินกิจกรรมกับคนแต่ละวัยมีความแตกต่างกันอย่างไร และกิจกรรมแบบไหนเหมาะสมแก่วัยใด (เข้าใจว่าคนวัยไหนชอบอย่างไร วัยรุ่นหรือกลุ่มผู้ใหญ่หรือเด็ก) เป็นต้น นอกจากนี้ควรหยั่งรู้อีกด้วยว่าควรจะต้องรู้เรื่องใดเพิ่มขึ้น ที่สัมพันธ์หรือเอื้อต่อการทำงานเพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จหรือผิดพลาดน้อยที่สุด เช่น การเข้าใจถึงธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ถ้าแกนนำเป็นกลุ่มวัยรุ่นก็ต้องรู้เรื่องจิตวิทยาวัยรุ่น ถ้าทำงานกับผู้ใหญ่ก็ต้องรู้ว่าสำหรับผู้ใหญ่ต้องให้ข้อมูลความเป็นจริง ที่เห็นภาพจริง เชื่อถือได้ นอกจากนี้แกนนำต้องสามารถ “ยืดหยุ่น” กิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาและวิถีชีวิตในชุมชนด้วย เช่น ในกรณีชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ

การเกษตร อาจจะต้องขยับเวลาของการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม ไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ หรือจัดให้มีตะกร้าหนังสือไปวางไว้ในพื้นที่ เพื่อให้ผู้คนหลายวัยมาหยิบจับขึ้นอ่าน ในการจัดตะกร้าควรทราบว่า ต้องจัดหนังสือที่มีความหลากหลาย เพื่อความเหมาะสมกับความสนใจของผู้อ่านที่มีความหลากหลาย ช่วงอายุ และระดับความสามารถของการอ่านที่ไม่เท่ากัน เช่น มีหนังสือภาพที่มีรูปภาพสวยงามและสื่อความได้ดีแทรกเข้าไปด้วยสำหรับคนที่อ่านจากภาพ (ที่ไม่ใช่แค่เด็กเล็ก ๆ) เป็นต้น

๙) เปิดเวทีให้ทำจริง มีสื่อ มีมืออาชีพช่วยฝึกฝน มีคนร่วมให้คำแนะนำ

แกนนำอาสาสมัครฯที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพและเทคนิควิธีการสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านต้องได้ลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริง ดังที่ กิตติพงษ์ แห่งสถาบันไทเลย จังหวัดเลย กล่าวว่า “เมื่อพัฒนาแกนนำแล้วต้องมีเวทีให้ปฏิบัติจริงเหมือนทำแบบฝึกหัด” เช่นเดียวกันกับ สุรารักษ์ แห่งกลุ่มมะขามป้อม เชียงดาว แกนนำอาสาสมัครชาติพันธุ์ฯ มองว่าเวทีการ

๑๑๖ | เก็บเบี้ยได้ถุนร้าน

ทำงานคือ “พื้นที่” ของแต่ละชนเผ่า คนที่ได้ลงไปจัดกิจกรรมกับคนทุกวัยในพื้นที่มีเวทีให้ลงมือปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ทำให้พวกเขามั่นใจในตนเอง เชื่อว่าตนเองทำได้และมีศักยภาพที่จะคิด แขนงนำต้องเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ อย่างการอ่านหนังสือต้องออกแบบกิจกรรมที่ให้เยาวชนแกนนำได้มีเวลาอยู่กับหนังสือ ปล่อยให้เขาอ่าน ถ้าได้เริ่มหยิบเล่มแรกด้วยตนเองแล้ว เขาจะรัก เขาจะแนะนำกันเอง วิทยากรกระบวนการอาจเสริมโดยแนะนำเล่มอื่นเพิ่มให้ แกนนำอาสาสมัครฯ บางกลุ่มอาจต้องการทำหนังสือของตนเอง เช่น แกนนำอาสาสมัครชาติพันธุ์ฯ ที่ต้องการถ่ายทอดเนื้อหาสาระความเป็นชนเผ่าออกมาเป็นหนังสือ เพื่อเป็นสื่อไว้ใช้ในชุมชนของตนเอง กรณีนี้ได้ชวนนักเขียนตัวจริงที่เป็นคนในพื้นที่มาช่วยพัฒนาเนื้อหาและวิธีการทำหนังสือ มีหน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่ คือศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอ เป็นผู้ร่วมรับรู้ ติดตามงาน และให้คำแนะนำในพื้นที่ด้วย ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบให้เกิดการพัฒนา แกนนำส่งเสริมการอ่านในพื้นที่ที่ได้ผลดีทั้งสิ้น

๑๑) ๖ ขั้นตอนสู่การเป็นแกนนำส่งเสริมการอ่านในชุมชน

อรทัย ครั่งพิบูล ประธานกลุ่มสื่อไสวีย์ทิน จังหวัดอุบลราชธานี และกลุ่มเยาวชนแกนนำฯ ร่วมกันเล่าถึงกระบวนการสร้างแกนนำส่งเสริมการอ่านในชุมชนว่าประกอบด้วย ๖ ขั้นตอน ดังนี้

๑. เปิดพื้นที่ให้เด็ก ๆ และเยาวชนเข้ามาเรียนรู้
๒. ฝึกการเปิดใจยอมรับเพื่อนคนอื่น ๆ ที่เข้ามาในกลุ่ม
๓. สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่มีความเป็นกันเอง เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
๔. ได้สัมผัสและเข้าใจกิจกรรมด้วยการมีประสบการณ์ตรง เช่น กิจกรรมค่าย กิจกรรมเวที และกิจกรรมอื่นๆ ที่มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้
๕. ได้ทดลองลงมือทำโดยเริ่มจากกิจกรรมสั้นทางการ/หรือกระบวนการที่สนใจ
๖. ได้รับการปลูกฝังจิตอาสา ความเข้าใจเรื่องบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกับผู้อื่น วิธีการให้กำลังใจ การสร้างแรงบันดาลใจ และเติมประเด็นเสริมศักยภาพอื่นๆ เช่น การส่งเสริมการอ่าน การทำหุ่น การเล่นนิทาน การแสดงละคร เป็นต้น

๑๑) สรุปประสบการณ์หลังการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง

มีประโยชน์หลายประการ กล่าวคือ ช่วยให้กลุ่มแกนนำเยาวชนอาสาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสำเร็จและความผิดพลาด พร้อมกับได้สำรวจความรู้สึกของตนเองต่อสิ่งที่ได้กระทำ

เขาวงกตได้ฝึกปฏิบัติจากการเรียนรู้ว่า ทุกครั้งหลังกิจกรรมเสร็จแล้วต้องเก็บบทเรียน, ถอดบทเรียน ทำชุดความรู้จากการเปิดวงคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แบ่งปันความรู้สึก ปัญหาอุปสรรคแนวทางแก้ไข และมองก้าวต่อไปร่วมกัน

อรทัย อาสาสมัครฯ วิเคราะห์ว่า การสร้างเขาวงกตแกนนำ มีการออกแบบกระบวนการโดยเริ่มจากการตั้งคำถาม แล้วมองว่าเขาวงกตอะไรจึงจะให้การเรียนรู้ด้วยการทดลองทำ หากเขาวงกตได้ลงมือปฏิบัติ และได้รับการแก้ไขก็จะจำได้ จำแม่น แต่ที่สำคัญตรงจุดนี้คือ เขาวงกตต้องยอมรับความผิดพลาดและยินดีแก้ไข จากนั้นก็เติมพลัง แลกเปลี่ยนทัศนะ เปิดสมอง สร้างแรงจูงใจ สร้างเครื่องมือ เช่น หากจะทำละครหุ่น ก็จะเลือกจากหนังสือที่สนุกสนานหรือที่ตอบใจทยเอาไปเล่นให้น้องดู มีเกมให้น้องเล่น ให้พี่อ่านนิทาน อ่านหนังสือให้ฟังหรือชวนน้องให้ขึ้นมาเล่า ตั้งคำถามกับเด็กเรื่องหนังสือและความรู้สึก ส่งต่อข้อมูลให้พ่อแม่และผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องว่า การที่เด็กได้อ่านหนังสือแล้วเกิดผลดีอย่างไร มีการชวนผู้เกี่ยวข้องทำมุมการอ่าน ประสานกับบุคคลแกนนำ, ผู้สนใจ, หน่วยงานราชการในพื้นที่สนับสนุนการจัดหาทรัพยากรหนังสือ และการอ่าน ฯลฯ

กระบวนการทั้งหมดที่ดำเนินการนอกจากจะเร่งให้เกิดการอ่านในชุมชนแต่ยังให้ผลพวงที่สำคัญคือ สามารถต่อยอดขยายผล “คน” ที่รู้คิดและเห็นประโยชน์จากการอ่าน พร้อมทั้งจะสร้างพฤติกรรมกรรมการอ่านให้เกิดขึ้นตลอดไปไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทหรือสถานภาพใด

๑๑๙

“เรียว”^{๑๙} เป็นหนึ่งตัวอย่างของเยาวชนแกนนำส่งเสริมการอ่านที่นอกจากจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชนแล้ว การอยู่ในกลุ่มและเป็นอาสาสมัครแกนนำเยาวชนส่งเสริมการอ่านมา ๓ ปี ได้เปลี่ยนแปลงเขาจากที่เป็นคนสมาธิสั้น ไม่มีระเบียบ ไม่ค่อยเก็บอารมณ์ ใจร้อน ให้กลายเป็นคนใจเย็นขึ้น ใส่ใจคนอื่น รู้จักตั้งคำถามกับตนเองว่า สิ่งที่ทำเป็นประโยชน์กับใคร เช่น การแวนจักรยานยนต์ เป็นต้น

นอกจาก “เรียว” แล้ว เพื่อนเยาวชนแกนนำคนอื่นๆ ต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า สิ่งที่พวกเขาได้รับจากการพัฒนาเป็นแกนนำฯ ยังคงอยู่ในตัวเขา และพวกเขากำลังใช้ศักยภาพเหล่านั้น อาทิ การจัดกระบวนการค่าย การประดิษฐ์หุ่นมือ การเล่นละครเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ฯลฯ และได้ใช้ทักษะต่างๆ เป็นเครื่องมือขยายผล ขยายความคิดสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ทั้งในประเด็นเรื่องการรักษาการอ่านและประเด็นอื่นๆ ตามโอกาสอำนวย

^{๑๙} เนื้อร้องโดยกลุ่ม we are happy. ทำนอง/เรียบเรียงเสียงประสานโดย คุณพีระสันต์ จวบสมัยแห่งวงชาติรี

แนวทางอื่น ๆ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่นำส่งเสริมการอ่าน

- “ปลูกการอ่าน ผ่านลีลาละคร”

“เทคนิคการละครของนักอ่าน” ริดเดอร์ เรียเตอร์ (Reader Theatre-RT) เป็นรูปแบบหนึ่งของละครเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อส่งเสริม “การอ่าน” ของเด็กและเยาวชน

รูปแบบกิจกรรมเริ่มจากให้ผู้เข้าร่วมอ่านหนังสือ หรือบท (Script) ด้วยการอ่านออกเสียง ไม่จำเป็นต้องมีฉากหรือเครื่องแต่งกาย ไม่ต้องใช้การแสดงเต็มรูปแบบและไม่ต้องท่องจำบท ผู้อ่านเพียงแต่ใช้ความรู้สึก น้ำเสียง และอารมณ์ นำเสนอตัวละครด้วยการออกเสียง การแสดงสีหน้าและท่าทางง่าย ๆ

จุดมุ่งหมายของ RT ก็เพื่อแสดงงานเขียนในรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง หนังสือที่ถูกเลือกสำหรับการแสดงในเบื้องต้นมักเป็นงานวรรณกรรมไม่ใช่เป็นการละคร

ตลอดกระบวนการ RT ผู้อ่านจะอยู่กลางเวที ผู้ที่อ่านคือดารานักแสดง ผู้อ่านแต่ละคนจะพยายามสื่อสารเชื่อมต่อไปถึงผู้ฟัง ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังพุ่งความสนใจไปที่ตัวหนังสือที่อยู่ในบทประพันธ์นั้น ๆ โดยผู้อ่านอาจนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ เช่น การอ่านแบบประสานเสียง การอ่านแบบโต้ตอบกันระหว่าง ๒ กลุ่ม การอ่านแบบมีผู้นำการอ่าน ฯลฯ

รศ.ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์^{๒๐} กล่าวว่า เทคนิคนี้เป็นการ “**ปลูกการอ่านผ่านลีลาละคร**” เพื่อนำหนังสือไปให้ “ถึงมือ” และ “ถึงใจ” เด็กๆ ด้วยศิลปะการละคร-ศิลปะแห่งการสื่อสารที่มีพลังที่สุดวิธีหนึ่ง “เทคนิค Reader’s Theatre : การละครของนักอ่าน” เป็นกระบวนการที่กลุ่มหนุ่มสาวสื่อสันติภาพ ภาควิชา วาทยุทธศาสตร์และสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรียกคนชวนอ่านว่า “นักสื่อสารรักการอ่าน (นสอ.)” ร่วมกันประมวลความรู้เพื่อสื่อและทดลองปฏิบัติโดยผู้เรียบเรียงเป็นหนังสือชื่อ ละครสร้างนักอ่าน โดยแนวคิดการนำหนังสือที่เลือกสรรเหมาะกับวัยมาผสานกับการแสดงละคร นำไปสู่การส่งเสริมการรักอ่าน

^{๒๐} ผู้อำนวยการการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเทคนิค “RT-Reader’s Theatre” โดยการสนับสนุนของแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

• ใช้เพลงคุ้นหู ประกอบท่าทาง ชวนอ่านแบบสนุกๆ ง่ายๆ สไตล์
เด็กเชียร์อ่าน

สำหรับกลุ่ม we are happy เรียกคนชวนอ่านที่เป็นเด็กระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาว่า “เด็กเชียร์อ่าน” มีชุดปฏิบัติการคือเอี่ยมสีม่วงพิมพ์คำว่า CHEER READER กับหนังสือเล่มโปรด

“เด็กเชียร์อ่าน” มักเปิดตัวด้วยเพลง “ไถ่อย่างเชียร์อ่าน”^{๒๑} ...เอานะ ท่ามา ปีกมา ขามา ปากมา เอ้า หนึ่ง สอง สาม

“ไถ่อย่างเชียร์อ่าน ไถ่อย่างเชียร์อ่าน มันเป็นไถ่อ่านเก่ง มันเป็นไถ่อ่านเก่ง อ่านหน้าซ้าย อ่านหน้าขวา เยี่ยมจริงๆ เยี่ยมจริงๆ เยี่ยมจริงๆ อีกรอบนะ เอ้า.....”

เชื่อว่าใครก็ตามที่เคยอยู่ในบรรยากาศการจัดกิจกรรมนี้จะจำความสนุกสนานนี้ได้เป็นอย่างดี จากเพลงไถ่อย่างเชียร์อ่านพร้อมกับการจัดหนัก จัดเต็ม เสริมเข้าไปด้วยอีก ๒ กิจกรรม คือการร้องเพลง “ใครๆ ก็อ่าน”^{๒๒} และ

^{๒๑} ดัดแปลงจากเพลงไถ่อย่างถูกเผาโดย กฤตภาส เขื่อนมั่ง อาสาสมัครฝ่ายกิจกรรม กลุ่ม we are happy.

^{๒๒} เนื้อร้องโดยกลุ่ม we are happy. ทำนอง/เรียบเรียงเสียงประสานโดย คุณพีระสันต์ จวบสมัย แห่งวงชาติรี

เพลง “แเร่รัก การอ่าน” ที่นำหนังสือเล่มโปรดมาเล่าในท่วงทำนองจังหวะแเร่พ
เท่านี้บรรยากาศ “ชวนกันอ่านหนังสือ” ก็เกิดขึ้น ขอกระซิบว่า กิจกรรมนี้ยังใช้
ได้ดีกับการสร้างแกนนำเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔-๕ ถ้าโตกว่านี้จะมีออก
อาการเขินบ้างเล็กน้อยในตอนแรก แต่ถ้ามีเพื่อนกรุณาออกไปร่วมร้องและ
ทำท่าประกอบละครก็ งานนี้สนุกแน่ เล่าและเพลิดเพลินทีเดียว

แนวคิดและกระบวนการออกแบบเรื่องนี้ หลักการง่ายๆ คือให้มีสันทนการ
เปิดตัวด้วยเพลง โดยนำเพลงที่คุ้นหูอย่างไถ่อย่างถูกเผา มาแปลงใส่เนื้อหาที่ต้องการ
สื่อสาร ช่วยละลายพฤติกรรมและสร้างการรับรู้ ยามใดก็ตามที่ “เด็กเชียร์อ่าน”
ลงพื้นที่ทำงานส่งเสริมการอ่าน เสียงเพลง “ไถ่อย่างเชียร์อ่าน” พร้อมท่าประกอบที่
มักเป็นกิจกรรมเปิดตัวที่ตั้งกระท่อมทั่วพื้นที่ เรียกเสียงฮา รอยยิ้ม และการมีส่วนร่วม
ได้เป็นอย่างดี กิจกรรมนี้เหมาะสำหรับการระดมแกนนำและสร้างความคึกคัก
จากนั้นจึงสร้างความเป็นกลุ่มแกนนำโดยให้ชื่อที่โดนใจ เรียกง่ายๆ ว่า “เด็กเชียร์
อ่าน” การ “เชียร์” คือการทำให้เพิ่มขึ้นด้วยการกระตุ้นหรือเร้า เมื่อนำมาใช้กับ
คนและหนังสือจึงหมายถึงคนที่ทำหน้าที่ทำให้การอ่านเพิ่มขึ้นด้วยการบอก
ประโยชน์ของการอ่าน (ทำให้เรียนเก่ง.....อ่านหน้าซ้าย อ่านหน้าขวา) จากนั้นจึง
เสริมศักยภาพเรื่องอื่นๆ ที่จะเอื้อสำหรับการเรียนรู้และการทำกิจกรรมของแกนนำ
เช่น วิธีเขียน วิธีอ่าน วิธีเล่าเรื่อง วิธีการพูดต่อหน้าสาธารณะ วิธีการทำสื่อรณรงค์
ประชาสัมพันธ์และการนำเทคโนโลยีมาช่วยงานอย่างง่าย ทั้งนี้ต้องไม่ลืมใส่เรื่อง

วิธีการเล่านิทาน การประดิษฐ์หนังสือทำมือ วิธีสืบค้นข้อมูลจากท้องถิ่น หรือในพื้นที่รอบๆ ตัวมาผูกเรื่องเป็นเนื้อหาตามอำเภอใจ และการทำหุ่นมือซึ่งน่าจะถือเป็นไม้ตายที่ “คนชวนอ่าน” ควรทำเป็น เพื่อเรียกลูกค้าและสร้างแรงบันดาลใจ

การเก็บความคิดของคนทำงานกลุ่มเล็กๆ ในจำนวนผู้คนอีกมหาศาล ที่ทำงานทำนองเดียวกันอาจไม่ใช่ “ตัวแทน” ของข้อมูลที่ครอบคลุมครบถ้วน แต่น่าจะทำให้เห็นแนวการทำงานที่นำไปปรับใช้ได้บ้าง ภายใต้ความเชื่อที่ว่า “หนังสือดีๆ และการอ่านอย่างแตกฉานจะทำให้เห็นตนเอง เห็นผู้อื่น เห็นธรรมชาติ เห็นสิ่งแวดล้อม เห็นสรรพสิ่ง เห็นความเป็นไปและความเชื่อมโยงทั้งหมดทั้งหมด ที่นำไปสู่สังคมสันติสุขได้” เชื่อว่าผู้ทำงานสร้างคนชวนอ่านหรือคนทำงานสร้างแกนนำทั้งหมดจะมีความตั้งใจเดียวกันคือ ต้องการขยายจำนวนคน “แกนนำ” ให้มากขึ้น มากขึ้น ทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ “แกนนำ” ทำหน้าที่บอกต่อ ต่อยอด ขยายผล แสดงตัว ส่งเสียง สื่อสาร ให้สังคมวงกว้างได้เห็น ได้ยิน ได้ทำได้เปลี่ยนแปลงในภาพใหญ่ แทนการบอกว่า “สิ่งดีๆ เริ่มจากจุดเล็กๆ” ที่แม้จะดีและยอมรับได้แต่ก็ข้าเหลือเกิน

ถอดความรู้เรื่องการสร้างแกนนำ อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน

๑. เริ่มต้นจากการให้ความรู้ ชวนให้อ่าน พัฒนาความเชื่อเรื่องพลังของหนังสือและการอ่านว่าจะสร้างความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ และสร้างความเข้มแข็งแก่ผู้คนได้ เพราะการอ่านหนังสือไม่ใช่แค่ได้ความรู้ แต่เป็นเรื่องการรู้จักคิดวิเคราะห์ด้วย

๒. สร้างผู้นำการอ่านที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้เข้าถึงหนังสือและอ่านหนังสืออย่างเข้าใจ ว่าหนังสือดี ๆ เชื้อต่อการพัฒนาตนเอง เปลี่ยนชีวิตและเปลี่ยนแปลงสังคมได้ **คนชวนอ่านต้องไม่เก็บความรักการอ่านไว้กับตัว** หากแต่ต้องปฏิบัติ การชวนคนมาอ่านต่อ ๆ ไป

๓. การสร้างกลุ่มแกนนำเยาวชนอาสา ต้องมีการทำอย่างต่อเนื่อง ลงมือทำทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิด วางแผน ออกแบบกิจกรรม และสรุปการเรียนรู้ ซึ่งการ

จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านทุกครั้งไม่ควรละเลยในทุกชั้นตอน เพราะบ่อยครั้งการเรียนรู้ไม่ได้เกิดเพียงครั้งเดียว แต่ต้องทำซ้ำๆ ในเรื่องเดิมๆ เพื่อให้เกิดการ “สั่งสม” เป็น “ทักษะ” ยิ่งทำกิจกรรมมากเท่าใด พวกเขาจะสามารถอธิบายต่อตนเองได้ดีขึ้น

๔. การสร้างคนชวนอ่านที่เป็นกลุ่มเยาวชนควรมีหลากหลายช่วงชั้น หลากวัย เพราะหากรุ่นพี่เรียนจบแล้ว จะได้มีรุ่นน้องที่จะสานต่อหรือต่อยอดกิจกรรมได้

๕. ต้องมีกระบวนการที่ให้โอกาสแก่เยาวชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจากภายในของตนเอง ที่ผู้เกี่ยวข้องต้องเอื้อให้เกิดขึ้นเสมอๆ

๖. การเป็นคนชวนอ่านได้จำเป็นต้องรักการอ่าน รู้จักหนังสือ ต้องรู้หนังสือแต่ละเล่มเป็นอย่างไร ไม่เช่นนั้นจะไม่สามารถบอกถึงสรรพคุณหนังสือและการอ่านให้กับผู้อื่นได้

๗. การทำงานส่งเสริมการอ่านกับคนหลายวัย ต้องศึกษาพัฒนาการความต้องการและความสนใจของคนแต่ละช่วงวัย เพื่อออกแบบการอ่านให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม แต่ละบุคคล

๘. การสร้างอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านที่เป็นเยาวชน ต้องมีกระบวนการเติมพลัง แลกเปลี่ยนทัศนะ เปิดสมอง สร้างแรงจูงใจ และสร้างเครื่องมือเพื่อการทำงาน

๙. หลังการดำเนินกิจกรรม
ทุกครั้งควรมีการสรุปประสบการณ์
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ เพราะจะทำให้
กลุ่มแกนนำอาสาได้แลกเปลี่ยน
เรียนรู้ความสำเร็จและความผิดพลาด
พร้อมกับได้สำรวจความรู้สึก
ของตนเองต่อสิ่งที่ได้ทำไปด้วย

๑๐. การออกแบบกระบวนการต้องให้เยาวชนได้มีเวลาอยู่กับหนังสือ ปล่อยให้
ให้อ่าน ถ้าได้เริ่มหยิบเล่มแรกด้วยตนเองแล้วจะรักการอ่าน แนะนำเล่มอื่นเพิ่ม
มีการบอกต่อหนังสือดี หนังสือที่ควรอ่าน

ตัวอย่างกิจกรรมสร้างแกนนำอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน

๑. กิจกรรมค่าย เพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำให้มีความสามารถในการเป็น
คนชวนอ่าน เช่น วิธีเขียน วิธีอ่าน วิธีเล่าเรื่อง วิธีการพูดต่อหน้าสาธารณะ วิธีการ
ทำสื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และการนำเทคโนโลยีมาช่วยงานอย่างง่าย ฯลฯ ทั้งนี้
ต้องไม่ลืมเติม เทคนิค-วิธีการเล่านิทาน การประดิษฐ์หนังสือทำมือ วิธีสืบค้น
ข้อมูลจากท้องถิ่น หรือในพื้นที่รอบๆ ตัวมาผูกเรื่องเป็นเรื่องเล่า การทำ
หุ่นมือ ฯลฯ

๒. กิจกรรมละครสร้างนักอ่านเชื่อมโยงหนังสือกับเด็กและเยาวชนด้วยศิลปะการละครอย่างง่าย

๓. กิจกรรมชวนอ่าน แบบบอกต่อให้เด็กหนึ่งคนไปหาเพื่อนสมาชิกกลุ่ม (เช่น ๑๐ คน) มาชวนกันอ่านคนละ ๑๐ เล่ม ลักษณะกิจกรรมเหมือนการขายตรง แต่เคล็ดลับสำคัญคือต้องทำ “แบบเล่นสนุก” ทำให้เด็กๆ เรียนรู้อย่างมีความสุข จะทำให้เกิดแกนนำเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณอย่างรวดเร็ว

๔. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านในกลุ่มชาติพันธุ์ เริ่มจากเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในผ่านการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพและเทคนิควิธีการอ่าน ที่เน้นการปฏิบัติจริง ใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ ติดตามการทำงานอย่างใกล้ชิดโดยภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้กลุ่มแกนนำสามารถนำไปขยายผล ในชุมชนของตนเอง มีกิจกรรมที่สร้างความภาคภูมิใจในตนเอง อาทิ ผลิตหนังสือทำมือนิทานชนเผ่า และควรมีการสื่อสารสู่ภายนอก เพื่อเผยแพร่สร้างความเข้าใจในกลุ่มชาติพันธุ์แก่สังคมภายนอก เช่น จัดกิจกรรมมหกรรมชนเผ่าส่งเสริมการอ่าน เปิดตัวหนังสือ เพื่อสื่อสารกับท้องถิ่นและสาธารณชน

๕. กิจกรรมปลูกจิตอาสาเพื่อการเป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน : ค้นหาคนที่มีความสนใจ เช่น คนที่รักการอ่าน คนที่มีจิตอาสา ฯลฯ สร้างความเข้าใจเรื่องบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น วิธีการให้กำลังใจ การสร้างแรงบันดาลใจ และเติมประเด็นเสริมศักยภาพอื่นๆ เช่น เทคนิคการส่งเสริมการอ่าน การทำหุ่น การเล่นนิทาน การแสดงละคร เป็นต้น

๑๒๙

ปฏิบัติการที่ **สาม**

การนำการอ่านสู่เด็กปฐมวัย ด้วยกลไกค่านางานสาธารณสุข

สถานีอนามัยชุมชน

การมองเห็น “โอกาส” ของการพัฒนา “คน” ด้วยหนังสือและการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กปฐมวัย ซึ่งหมายถึงเด็กเล็กๆ ที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด - ๖ ปี ผ่านกลไกบุคลากรของงานด้านสาธารณสุขที่มีอาสาสมัครสาธารณสุข โดยบูรณาการไปกับงานที่ปฏิบัติอยู่แล้ว คืองานบริการสาธารณสุขพื้นฐาน (Basic Health Service) ที่ประชาชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองภายใต้บทบาทการเป็น “อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)” ทำให้เกิดการขยายแนวคิดและพัฒนากิจกรรมขึ้น

“อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)” ถือเป็นกลไกด้านบุคลากรของงานสาธารณสุขที่อยู่ติดพื้นที่และมีความใกล้ชิดกับ “ชาวบ้าน” เป็นอย่างยิ่ง โดยตามระบบกำหนดให้มี อสม. ซึ่งก็คือชาวบ้านในพื้นที่สมัครใจเข้ามาทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลงานบริการสาธารณสุขพื้นฐาน (Basic Health Service) แก่เพื่อนชาวบ้าน อสม. ๑ คน ดูแล ๑๐ หลังคาเรือน มีตารางการเยี่ยมบ้านประจำทุกเดือน

แนวทางการทำงานของ อสม. ส่งเสริมการอ่าน

๑) ผสานงานหนังสือและการอ่านเข้าไปในงานอนามัยแม่และเด็กสู่ครอบครัวเด็กแรกเกิด

การเปิดเวทีวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ทำให้ทราบว่าเยาวชนในชุมชนตำบลดอนแก้วส่วนมากไม่ชอบอ่านหนังสือ หรือไม่อ่านเลยแม้กระทั่งหนังสือเรียน ซึ่งมีสาเหตุจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเข้าถึงห้องสมุด, การเข้าถึงร้านหนังสือ ซึ่งส่วนมากอยู่ในเมือง และหนังสือมีราคาแพง รวมถึงผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับ “การอ่าน” ของเยาวชน ทำให้ **ธนิชา ธนะสาร**

ประธานกลุ่มเพียงพอดีและผู้ใหญ่บ้านของหมู่ ๑๐ บ้านพระเจ้านั่งโก้น องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เห็นว่า การปลูกฝังการอ่านที่ต้องเริ่มต้นจากครอบครัวนั้น เป็นหลักการที่ทุกคนเห็นว่าเป็นจุดดำนงัดสำคัญ คาบเกี่ยวกับงานสาธารณสุขในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว

(Maternal Child Health and Family Planning) ที่ต้องจัดบริการด้านอนามัยแม่และเด็กให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการรับฝากครรภ์ การดูแลขณะตั้งครรภ์ ขณะคลอด และหลังคลอด ซึ่งท้องถิ่นต้องสนับสนุนให้อาสาสมัคร

สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน/ชุมชน (อสม.) และแกนนำชุมชนอื่นๆ เช่น ผู้นำกลุ่มสตรีแม่ตัวอย่าง อาสาสมัครนมแม่ ให้มีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำ แก่หญิงวัยเจริญพันธุ์ หญิงตั้งครรภ์ และครอบครัว เกี่ยวกับการเตรียมพร้อม ตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ การไปฝากครรภ์ การปฏิบัติตัวขณะตั้งครรภ์ การดูแลหลังคลอด การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การดูแลเลี้ยงดูลูกอย่างถูกวิธี รวมถึงการวางแผนครอบครัวด้วยวิธีการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ การเว้นระยะห่างของการตั้งครรภ์ ซึ่งในบทบาทนี้ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีความใกล้ชิดกับครอบครัวของเด็กแรกเกิด ดังนั้นการผสานงานหนังสือและการอ่านเข้าไปในงานอนามัยแม่และเด็กของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีความใกล้ชิดกับครอบครัวของเด็กแรกเกิดตั้งที่กล่าวไปแล้ว จึงไม่ใช่เรื่องยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

เมื่อผู้บริหารโรงพยาบาลฯ และผู้บริหารระดับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ด้วยกิจกรรม “แม่คนที่สอง” ของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในงานนโยบายด้านสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้ว

๑๓๔ | เก็บเบี้ยได้ถูกร้าน

๒) พัฒนาศักยภาพ อสม.กับบทบาทในกิจกรรม “แม่คนที่สอง”

บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในฐานะ “แม่คนที่สอง” คือการเล่นนิทานให้เด็กก่อนวัยเรียนอายุ ๐ - ๖ ปี ฟัง และการส่งเสริมให้แม่หรือครอบครัวเด็กเกิดใหม่ ได้อ่านหนังสือให้ลูกฟังตั้งแต่แรกเกิด ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน การให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องประโยชน์ของหนังสือและการอ่าน อีกทั้งทักษะในการเล่นนิทาน พร้อมกับจัดทำสื่อหรืออุปกรณ์ เพื่อประกอบการดำเนินกิจกรรม ถือว่าเป็นงานพัฒนาศักยภาพ อสม. ในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในพื้นที่จึงและเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมได้

๓) ทำโครงการคู่ขนานเพื่อพัฒนาคน พัฒนากิจกรรม

เมื่อ “คน” ยังไม่มีความพร้อมและเห็นความจำเป็นที่ต้องพัฒนาศักยภาพ ผู้ปฏิบัติก่อนเป็นอันดับแรก การพัฒนาโครงการคู่ขนานจึงเกิดขึ้นเพื่อตอบโจทย์ที่ตั้งไว้ก่อนหน้านั้น คือให้ อสม.ทำหน้าที่เป็นแม่คนที่สอง นำหนังสือเข้าไปในครอบครัวเด็กเกิดใหม่ ธนิชชาจึงพัฒนาโครงการ “ห้องสมุดข้างบ้าน ร้านหนังสือภูธร” ขึ้น เพื่อพัฒนา ส่งเสริม และร่วมสร้างวัฒนธรรมการอ่านให้เกิดขึ้นในชุมชนตำบลดอนแก้ว ผ่านกิจกรรมสร้างแรงจูงใจเพื่อการเริ่มอ่านหนังสือ เช่น กิจกรรมการทำหนังสือ ทำโดอาร์และโปสการ์ดทำมือ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ ใส่จินตนาการ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้าร่วม

๑๓๕

กิจกรรมหันมาสนใจหนังสือ และคุ้นเคยกับการทำกิจกรรมภายในห้องสมุดในบรรยากาศที่เป็นกันเอง

๔) ช่วยกันผลิตสื่อ/หนังสือ จุดเริ่มต้นเพื่อการอ่าน

กิจกรรมผลิตหนังสือทำมือเป็นหนังสือภาพและนิทานสำหรับเด็กเล็ก ๆ ในชุมชน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น นอกจากทำให้กลุ่ม อสม. มีสื่อหรืออุปกรณ์เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแล้ว ยังทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะเริ่มอ่านหนังสือ เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลสำหรับการเขียน ซึ่งการอ่านเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่ตนเองสนใจทำให้เกิดการเริ่มต้นการอ่านอย่างมีความสุข เกิดการซึมซับนิสัยรักการอ่านทีละเล็กละน้อย

๕) เชื่อมกันหลายหน่วย เป็นแรงช่วยผลักดันงาน

เมื่อผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการอ่านแล้ว การเชื่อมงานในประเด็นหนังสือและการอ่านเข้ากับ ระบบสาธารณสุขชุมชน ร่วมกับสถานศึกษาและองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเกิดขึ้น มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และครูทั้งในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและระดับประถมศึกษามาร่วมเป็นคณะทำงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุน รวมทั้งโรงเรียนต่างๆ ในตำบลเข้าร่วมด้วยเป็นความ

ร่วมมือกันแบบ ๔ ประสาน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณสุขชุมชน สถานศึกษา และกลุ่มกิจกรรมในพื้นที่ ทั้งหมดร่วมกัน เปิดพื้นที่การอ่าน ทั้งใน โรงพยาบาลชุมชน อบต. ครอบคลุม โรงเรียน ด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรม จุดประกาย “ตอนแก้วรักการอ่าน” ที่จัดขึ้นเป็นประจำที่โรงพยาบาลชุมชนตำบล ตอนแก้ว ทุกวันพุธแรกของเดือน ซึ่งเป็นวันนัดรับวัคซีนเด็กเล็ก ในวันนั้นจะมีการ จัดนิทรรศการการอ่าน ให้ความรู้เรื่องการอ่านในเด็กแรกคลอดแก่คุณแม่มือใหม่ และการแนะนำหนังสือที่เหมาะสมกับช่วงวัยของลูกน้อย

๖) มีหนังสืออยู่ในกระเป๋าทุกครั้งทีลงพื้นที่

เมื่อกลุ่มแกนนำ อสม. ที่ผ่านการอบรมด้าน เทคนิคและวิธีการอ่าน การเล่านิทานสำหรับเด็กแต่ละ ช่วงวัย มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความสำคัญของการ อ่านในชีวิตประจำวัน การทำงานเป็นทีมที่ได้รับ การพัฒนาเป็นแกนนำส่งเสริมการอ่านเพื่อการ เปลี่ยนแปลงจำนวน ๒๒ คน จาก ๑๐ หมู่บ้าน เป็นจิตอาสาสอนการอ่าน แก่ครอบครัวแม่แรก คลอดและครอบครัวที่มีเด็กเล็ก รวมไปถึงกิจกรรม ตะกร้าเด็กแรกคลอดที่พยายามผลักดันให้โรงพยาบาล

๑๓๗

ใส่หนังสือลงไป ในตะกร้าที่โรงพยาบาลนำออกไปเยี่ยมเด็กเกิดใหม่ทุกเดือนในกิจกรรม “แม่คนที่สองสอนน้องอ่าน” ซึ่งได้ผลตอบรับเป็นอย่างดี เห็นได้จากการเล่าของ กัลยา จันทรบัล หรือป้าขาวของเด็กๆ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ๒ ตำบลตอนแรกว่า นอกเหนือจากบทบาทของการเยี่ยมสมาชิกในกลุ่ม ๑๐ หลังคาเรือน ตอนนี้นำเพิ่มบทบาทของการเป็นแม่คนที่สองเข้าไปด้วยที่ต้องพกพาหนังสือไปนั่งอ่าน และเล่านิทานให้กับเด็กๆ ฟัง

“เด็กๆ อยากจะมานั่งตัก ตักกลายเป็นที่แย่งชิงกันของเด็กๆ (หัวเราะ) แล้วนี่นี่ ชี้ไปตามรูปภาพ นั่งตักนี้สำคัญนะ บางคนก็อ่อนร้องไห้ไปด้วย ก็ต้องแบ่งๆ กันไป สลับกัน เมื่อเข้าหมู่บ้านไปนี่ ได้ยินเสียงเด็กๆ ตะโกนเลยว่า “ป้าขาว มาแล้วๆ หนังสือของน้องๆ มาแล้ว” เด็กๆ ร้องอย่างดีใจ วิ่งรี่เข้ามาหาเลย แสดงให้เห็นถึงอาการติดหนังสือ

ป้าขาวกลายเป็นขวัญใจของเด็กๆ ไปแล้ว จากเดิมมีแต่ผู้ใหญ่ ผู้ป่วยติดเตียงที่ลูกไปไหนไม่ได้รู้จัก เมื่อมาเพิ่มบทบาทของการส่งเสริมการอ่านในครอบครัวก็ทำให้ได้พูดคุยกับแม่และเด็ก พร้อมกับแนะนำวิธีเล่านิทานให้กับแม่ของเด็ก “พี่ทำตลอดเวลา ผ่านบ้านใครเป็นต้องแวะ มีหนังสืออยู่ในกระเป๋าผ้า ติดตัวไปตลอด เลิกงานตอนเย็นก็แวะเข้าไปหา เด็กจะวิ่งมาแล้ว หนังสือของน้องอยู่ไหน”

หนังสือเป็นตัวเชื่อมสำคัญที่让孩子กับผู้ใหญ่ได้ใช้เวลาด้วยกัน พ่อ แม่ หลายคนเห็นว่า การอ่านหนังสือจะช่วยส่งเสริมให้ลูกตัวเองมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ก็จะแบ่งเวลามาอ่านหนังสือให้ลูกฟัง

ตลอดระยะเวลาของการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขฯ มากกว่า ๔ ปี ของกัลยา จันทร์บาล การรู้จักคุ้นเคยกับเพื่อนบ้านในชุมชนอยู่แล้ว ทำให้การนำหนังสือไปสู่ครอบครัวเป็นเรื่องไม่ยาก หลังจากเลิกงานประจำ ก็จะไปชมรถมอเตอร์ไซค์ออกไปยังบ้านของเด็กๆ บางครั้งไม่ใช่พื้นที่ของเธอ ถ้าเห็นเด็กๆ จับกลุ่มนั่งอยู่ก็จะแวะทักทาย หยิบหนังสือนิทานขึ้นมาเล่าให้ฟัง สำหรับเด็กที่เป็นขาประจำ ที่เธอบอกว่า “ติดหนังสือ” ต่างก็เฝ้ารอ พอเห็นป้าขาวมา ก็รีบวิ่งมาเอาหนังสือไปพลิกดู แถมยังขอว่า พรุ่งนี้แวะมาให้เอาเรื่องใหม่มาด้วยนะ

หนังสือที่เด็กชอบส่วนใหญ่เป็นหนังสือภาพที่มีสีสันสวยงาม โดยเฉพาะเรื่อง “ปากเอ๋ยปากใคร” เป็นหนังสือ ป้อปอัฟ เมื่อเปิดแล้วก็จะมีความเพลิดเพลิน เป็น

ปากของสัตว์ประเภทต่างๆ เมื่อถามว่า “ไหนดูซิปากใคร” เด็กๆ ก็จะตอบชื่อสัตว์ออกมา เป็นที่สนุกสนาน

ในมุมมองของ อสม. ที่ได้นำหนังสือไปสู่ครอบครัวเด็ก ก็อยากบอกว่า หนังสือส่งเสริมสุขภาพจิตคนในครอบครัว ทำให้เด็กๆ มีความสุข สังเกตว่า เด็กๆ ชอบหนังสือ หนังสือทำให้เด็กสนใจ นิ่ง ฟัง มีสมาธิ บ่มเพาะสอนพฤติกรรมดีๆ ได้แบบเนียน เช่น จะสอนเรื่องการแปรงฟัน ก็อ่านหนังสือนิทานให้ฟัง มีเรื่องสัตว์ต่างๆ แปรงฟัน ลิงก็แปรงฟัน ช้างก็แปรงฟัน เด็กก็จะเชื่อตามหนังสือ เป็นตัวอย่างให้เด็กทำตามได้ เด็กที่ชอบหนังสือนิทาน จะพูดเก่ง ใช้ภาษาได้หลากหลาย เนื่องจากจำมาจากหนังสือนั่นเอง

ทุกวันนี้อุปกรณ์ประจำในกระเป๋าผ้าของ อสม. หมู่ ๒ ตำบลอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากสมุด ปากกา ดินสอ เครื่องวัดความดัน สายวัดแล้ว ก็ต้องมีหนังสือสำหรับเด็ก ที่ต้องบอกว่าขาดไม่ได้จริงๆ เพราะหนังสือได้กลายเป็นสื่อเชื่อมความสัมพันธ์ไปแล้ว

๗) มีกิจกรรมตัวอย่างให้เห็นทำให้เกิดแรงบันดาลใจ

ผ้าสี่หะ ผดุงชาติ หรือ “จ๊ะสวา” ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ชุมชนบางกล้วยนอก หมู่ ๓ ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ไม่เคยเห็นและไม่เคยคิดว่าหนังสือจะมีพลังสร้างความสุขให้ผู้คน

ได้มากมายจนกระทั่ง “กล่องหนังสือ”^{๒๓} ของ สุพจน์ องค์กรธนดี แห่งกลุ่ม
ระดับไบบี^{๒๔} จากอำเภอเมือง จังหวัดระนอง เดินทางไปถึง เมื่อเห็นกระบวนการ
ทำงานของกลุ่มระดับไบบีที่เด็กให้ความสนใจเข้ามาอ่านหนังสือ มีเด็กที่ครอบครัว
ประสบภัยสึนามิ ที่เสร้างืม เก็บตัว กลายเป็นเด็กที่ไร้เรงมีความสุขจากการอ่าน
ทำให้คิดว่าหนังสือเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กมีความสุข ได้เข้ามาเรียนรู้ จึงจุดประกาย

^{๒๓} กล่องหนังสือเดินทาง เป็นกิจกรรมกระจายหนังสือไปสู่ผู้อ่านของกลุ่มระดับไบบี
โดยนำหนังสือสำหรับเด็กใส่กล่องไปหมุนเวียนยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีนัดหมายเวลาส่งและ
เก็บกล่อง

^{๒๔} องค์กรพัฒนาเอกชนทำงานด้านพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัดระนองมากกว่า
๑๐ ปี เริ่มทำงานที่เน้นประเด็นเรื่องการอ่านกับกลุ่มเป้าหมายหลัก คือเด็กอายุ ๐ - ๖ ปี ด้วย
หลักการงานที่ต้องหากกลุ่มคนที่ใกล้ชิดกับเด็กในวัยดังกล่าว ซึ่งหมายถึง กลุ่ม
ผู้ปกครอง ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูอนุบาล ปัจจุบันกลุ่มระดับไบบีเห็นว่า หากจะทำงานใน
ประเด็นหนังสือเพื่อการพัฒนาควรเตรียมความพร้อมด้านการอ่านของเด็กเล็ก ตั้งแต่อยู่ใน
ครอบครัวก่อนส่งต่อเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือศูนย์ดูแลเด็กก่อนเกณฑ์ซึ่งหมายความว่า
ต้องทำงานกับผู้ใกล้ชิดกับเด็กตั้งแต่แรกเกิดไปจนกระทั่งประมาณ ๒ ขวบด้วย คือกลุ่ม
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
(อสม.) เนื่องจากมีบทบาทเกี่ยวข้องกับแม่เด็ก และครอบครัวตั้งแต่เด็กอยู่ในครรภ์ จนกระทั่ง
เติบโตก่อนส่งต่อเข้าสู่ระบบการศึกษา ฯลฯ

ความคิดให้ต่อยอดเปิดบ้านตัวเองเป็นห้องสมุด และกลายเป็นห้องสมุด ๒๔ ชั่วโมง ที่เด็ก ๆ จะเข้ามาอ่านหนังสือได้ตลอดเวลา”

๘) กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น : พื้นที่ช่วยต่อยอดงานส่งเสริมการอ่านในชุมชน

เมื่อเห็นกระบวนการนำหนังสือสู่เด็กและชุมชนจากโครงการ “กล่องหนังสือเดินทาง” ของกลุ่มระบัตไอบแล้ว จ๊ะสว ผู้ริเริ่มเปิดห้องสมุด ๒๔ ชั่วโมง คิดต่อไปอีกถึงการหาหนังสือมาเพิ่มในห้องสมุดเพื่อบริการแก่เด็ก ๆ และผู้สนใจคนอื่น ๆ ซึ่งจากประสบการณ์ทำงานส่งเสริมสุขภาพในชุมชนทำให้นึกถึงการต่อยอดการทำงานด้วยงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อจัดซื้อหนังสือสำหรับเด็ก จึง “พัฒนาโครงการ” ขอบุทุนสนับสนุนไปที่ รพ.สต. หรือ อบต. ซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนด้วยดี โดยมีกลุ่มระบัตไอบช่วยดำเนินการจัดอบรมให้คนในชุมชนมองเห็นประโยชน์เรื่องการอ่าน และเป็นพี่เลี้ยงในการคัดเลือกและจัดซื้อหนังสือ อีกทั้งประสานกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้เป็นแกนนำในการส่งเสริมการอ่านด้วย

กว่า ๓ ปี ที่พื้นที่อยู่อาศัยในบ้านหลังหนึ่งถูกแบ่งออกมาเป็นพื้นที่การอ่านเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ในพื้นที่ได้มานั่ง นอน รื้อ และค้นหนังสือออกมาอ่านตามใจชอบโดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาเพราะเป็นห้องสมุด ๒๔ ชั่วโมง วันที่ลงไปเยี่ยมขมมี

ฝนตกปรอยๆ อากาศเย็นสบาย ต้นไม้เขียวครึ้มรอบบ้านยิ่งเสริมให้เกิดความ
ร่มรื่นเป็นเท่าทวีคูณ เด็กๆ สีหาคอนนอนเกลือกกลิ้ง พลิกหนังสือไปมา บางคนดู
จบแล้วหนึ่งเล่ม วึ่งเอาเล่มเดิมไปวางไว้ แล้วหยิบเล่มใหม่มาอีก ส่งเสียงหัวเราะ
เอิ๊กอ๊าก เหมือนได้วิ่งเล่นไปด้วย ดูหนังสือไปด้วยอย่างสบายใจ สังเกตได้ว่า
เจ้าของห้องสมุด ๒๔ ชั่วโมง นั่งมอง อมยิ้มอย่างมีความสุข และปลื้มใจที่ได้เป็น
ส่วนหนึ่งของการเปิดพื้นที่สร้างสรรค์แก่เด็กๆ และชาวบ้านได้มาเรียนรู้ผ่าน
การอ่านหนังสือที่ห้องสมุดดังกล่าว

จะสาว กล่าวว่่า “สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
จากที่สนใจดูโทรทัศน์ก็หันมาสนใจหยิบจับและอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น ทำให้ได้
เห็นบรรยากาศการอ่านเกิดขึ้นทุกวัน รู้สึกดีใจและมีความสุขทุกครั้งที่ได้เป็น
ส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กๆ ในชุมชนสนใจ เดินเข้ามาในบ้านเรา” นี่คื้่ประสบการณ์
ตรงของ อสม. คนหนึ่งที่ทำเรื่องการอ่านควบคู่ไปกับการส่งเสริมสุขภาพของ
คนในตำบล

๙) บุคลากรเห็นความสำคัญจะช่วยผลักดันให้งานในพื้นที่เกิดขึ้น

งานด้านการพัฒนาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ และต้องการเวลาเพื่อหยั่งราก
ลึกสู่การผลิดอกออกผล ซึ่งผู้ดำเนินการต้องรอคอยอย่างอดทนและเชื่อมั่น

มุมมองของบุคลากรผู้เกี่ยวข้องเป็นตัวแปรที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนา
ศาสตร์และศิลป์นั้นสู่แนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลเชิงประจักษ์เป็นรูปธรรม
พร้อมกับการหาช่องทางผลักดันงานขยายผลต่อไป ดังเช่นกรณีของ
ดร.ชิต จักรสาร นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ แห่ง
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) สร้างมิ่ง
อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ที่มีความสนใจเรื่องการส่งเสริม
การอ่าน เริ่มต้นจากประสบการณ์ในครอบครัว เรื่องการ
เลี้ยงลูก ๒ คน ที่มีความแตกต่างระหว่างการใช้หนังสือกับการไม่
ใช้ ประกอบกับมีโอกาสได้ทำงานวิจัยและมีผลลัพธ์เชิงประจักษ์ทั้งใน
ส่วนของตนเอง ผู้ปกครอง และทุกคนที่เกี่ยวข้องก็เลยทำทุกวิถีทางที่จะขยายงาน
แก่ผลงานวิจัยของตนเองและทำงานเชิงวิจัยและพัฒนาไปด้วย “หนังสือที่
ครอบครัวอ่านให้ลูกฟังตอนแรกมี ๓ เล่ม ทุกวันนี้มีมากกว่า ๓๐๐ เล่ม ก็เลย
ทำเป็นห้องสมุด”

จากบทบาทหน้าที่ในฐานะนักวิชาการสาธารณสุข หรือชาวบ้านเรียกว่า หมอ ใน รพ.สต. ประจำตำบลสร้างมิ่ง ที่ต้องทำงานเกี่ยวข้องกับส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เมื่อส่งเสริมลูกตนเองและเห็นผลแล้ว จึงทำโครงการการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้วยหนังสือ ได้งบประมาณจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมาจำนวนหนึ่ง นำไปจัดซื้อหนังสือ ๑๑ หมู่บ้าน จึงเริ่มคิดถึงกองทุนหลักประกันสุขภาพ^{๒๕} หากจะขอทุนก็ต้องรวบรวมสิ่งที่ดำเนินการไปพร้อมกับ

^{๒๕} กองทุนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการรักษาพยาบาลระดับปฐมภูมิ ที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตในพื้นที่นั้น เป็นกองทุนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปในตำบลทำโครงการเข้าไปของงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ โดยกองทุนฯ มีคณะกรรมการบริหาร ที่ประกอบด้วย นายกองัดการบริหารส่วนตำบลเป็นประธานกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นรองประธานกรรมการผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล) อาสาสมัครสาธารณสุข และผู้แทนศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชน เป็นกรรมการ และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นกรรมการและเลขานุการ (ตำแหน่งนี้อาจเลือกจากสมาชิกก็ได้)

ทั้งนี้ลักษณะของกิจกรรมที่จะของบประมาณสนับสนุนจากกองทุน มี ๔ ประเภท คือ

ผลที่ได้รับ นำเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล โดยที่ รพ.สต.ก็ทำเรื่องส่งเสริมการอ่านประจำอยู่แล้ว ทั้งงานวิจัยและโครงการพัฒนาควบคู่ไปด้วย ซึ่งมีผลงานให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ในปี ๒๕๕๓ จึงรวบรวมข้อมูลไปนำเสนอเมื่อได้รับงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพ ปีแรกนำไปซื้อหนังสือมอบให้เด็กแรกเกิดถึง ๕ ปี เด็ก ๆ กลุ่มนี้ทุกคนจะได้หนังสือ ในรายที่เกิดใหม่ก็จะได้หนังสือชุดลูกโป่ง ๑๐ ใบ ชุดหนึ่งมี ๔ เล่ม จากนั้นก็มีการสรุปผลงานและนำเสนอต่อเวทีสาธารณะในตำบล ประกอบกับทำวิจัยการส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน เน้นเรื่องการพัฒนาเด็กกับการอ่านอย่างเดียว เมื่อชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นผลที่เกิดขึ้นชัดเจน ในการของบประมาณสนับสนุนปีถัดไป จึงได้รับการจัดสรรให้อีก

-
- ๑) กิจกรรมการจัดบริการสุขภาพตามชุดสิทธิประโยชน์
 - ๒) กิจกรรมสนับสนุนงบประมาณแก่หน่วยบริการสาธารณสุขที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น
 - ๓) กิจกรรมการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพโดยประชาชนและชุมชนท้องถิ่น
 - ๔) กิจกรรมการบริหารกองทุน พัฒนาศักยภาพกรรมการ และพัฒนาระบบบริหารจัดการ

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการหรือกิจกรรมที่เสนอเข้ามามีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพของคนในตำบลตามกรอบ ก็จะพิจารณาสันับสนุนงบประมาณให้ดำเนินการได้

๑๐) สร้างการมีส่วนร่วมจาก อสม. ให้เด็กทุกคนครอบครัวได้อ่านเต็มที่

หนังสือที่จัดซื้อตามงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมสุขภาพตำบล ถูกแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือส่วนหนึ่งจะให้เด็กคนละ ๑ เล่ม อีกส่วนหนึ่งให้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และอีกส่วนหนึ่งจะทำเป็นห้องสมุดเคลื่อนที่เพื่อให้ อสม. เป็นผู้นำเข้าสู่ชุมชน โดยทุกสิ้นเดือน อสม. นำหนังสือไปประมาณ ๑๕ - ๒๐ เล่ม และจะเก็บมาคืน แล้วนำหนังสือชุดใหม่ไป ทำซ้ำแบบนี้ไปเรื่อยๆ สิ่งที่เกิดขึ้น คือ ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนได้เห็นพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงของ บุตรหลาน ยอมรับแนวคิด แนวทาง และกลายมาเป็นแนวร่วมขับเคลื่อนการ สร้างเสริมการอ่านในพื้นที่ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาย บริหาร ยินดีสนับสนุนงานอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญที่สุดคือ ทุกฝ่ายในพื้นที่ต่าง มีความสุข

ทั้งนี้กระบวนการทั้งหมดจะเกิดขึ้นได้ต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ หมุนเวียนหนังสือสู่เด็กและครอบครัว อาสาสมัครสาธารณสุขฯ จะสวมบทบาท เป็นพ่อ แม่ คนที่สองของเด็กที่จะแนะนำให้ผู้ปกครองทราบถึงความสำคัญเรื่อง การอ่านหนังสือให้ลูกฟัง และ อสม.จะเป็นผู้นำหนังสือไปสู่ครอบครัวเด็กโดยการ ให้ยืม เพราะบางครอบครัวก็ไม่ได้มายืมที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลด้วย ตัวเอง พร้อมกับรับคืนเมื่ออ่านเสร็จ ทั้งนี้ ได้กำหนดเวลาที่ให้ยืมหนังสือไว้ ๓ - ๕

เล่ม ต่อ ๑ สัปดาห์ ถ้ามีเด็กในครอบครัวมาก เช่น ๓ คน ก็สามารถยืมได้มากขึ้น ๓ เท่าหรือตามจำนวนเด็กที่มากขึ้น เพื่อให้เด็กได้เข้าถึงหนังสือมากที่สุด สำหรับเด็ก ๆ ที่โตขึ้น ที่สามารถจัดการเรื่องยืม-ส่งหนังสือได้ด้วยตนเอง สามารถมายืมหนังสือที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้ ซึ่งพบว่ามีการยืมหนังสืออ่านเล่น หนังสือการ์ตูน ไปอ่านไม่น้อย โดย รพ.สต.จะมีหนังสือหลายประเภทที่อ่านสนุก และการลดเงื่อนไขในการยืม หนังสือหายไม่เป็นไร คุณเจตนาของผู้ยืม เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เด็ก ๆ และชาวบ้านเข้ามาอ่านและยืมหนังสือจากห้องสมุดของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)

ผลจากการตั้งใจทำงาน ผลงานเป็นที่ประจักษ์ ประชาชนเห็นด้วยและเรียกร้องให้ดำเนินการต่อเนื่องทำให้คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขอำเภอ จึงให้งบประมาณสนับสนุนเรื่องการส่งเสริมการอ่านตำบลต่อไป

กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับพื้นที่

พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๓(๓) มาตรา ๑๘(๘) มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘(๔) ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนและกำหนดหลักเกณฑ์ให้องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน และภาคเอกชนที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร ดำเนินงาน และบริหารจัดการเงินทุนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ได้ตามความ พร้อม ความเหมาะสม และความต้องการ โดยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้แก่บุคคลในพื้นที่ ให้ คณะกรรมการสนับสนุนและประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้องค์กรดังกล่าวเป็นผู้ดำเนินงานและบริหารจัดการ ระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ โดยให้ได้รับค่าใช้จ่ายจากกองทุน

แนวทางการทำงานอ่านยกกำลังสุขด้วยกลไกด้านสาธารณสุข

๑. ให้โอกาสได้เห็นกิจกรรมตัวอย่างเพื่อส่งต่อแนวคิดต่อยอด
๒. เสริมความรู้เรื่องการใช้หนังสือและการอ่านเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ซึ่งถือว่าเป็นกลไกด้านบุคลากรงานสาธารณสุขที่มีศักยภาพที่สามารถขยายแนวคิดและการปฏิบัติสู่พื้นที่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. การให้หรือการมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องของ “คน” ทำงานมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์หรือก่อรูปงานที่บูรณาการหรือขยายฐานไปจากงานประจำที่ทำอยู่ จะทำให้เกิดงานใหม่ๆ โดยใช้กลไกเดิมเชิงโครงสร้างที่มีอยู่ได้
๔. เริ่มต้นจากการมองหาหรือรับสมัครผู้ที่สนใจและยินดีเข้าร่วมเป็นแกนนำ (นาร่อง) ก่อนจะขยายผลสู่กลุ่มเพื่อนๆ และผู้สนใจอื่นๆ

๕. หาแนวการทำงานที่มาจากหลายฝ่าย หลายหน่วยงานเพื่อให้ได้วิธีคิดที่กว้างขวางในการทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และร่วมเป็นคณะทำงาน

๖. ให้โอกาสแก่คณะทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาสาสมัครสาธารณสุขฯ ให้ได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กิจกรรม คิดหารูปแบบ วิธีการทำงานส่งเสริมการอ่าน พร้อมกับการคิดประดิษฐ์ตามความถนัดของแต่ละคนจะทำให้ได้ทำงานตามฐานประสบการณ์เดิมอย่างไม่แปลกแยก ซึ่งน่าจะมีส่วนให้งานวิชาการลงถึงชาวบ้านได้ไม่ยาก

๗. ร่วมกันดำเนินกิจกรรมในบริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันงานและขยายการยอมรับให้กว้างขวางขึ้น ทั้งจากผู้บริหารหน่วยงานและกลุ่มเป้าหมายที่รับประโยชน์และคนอื่น ๆ เช่น จัดมุมการอ่านในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และให้บริการยืมคืนหนังสือแก่เด็กและครอบครัว หรือกิจกรรมนำหนังสือไปเยี่ยมบ้านในวันทีลงพื้นที่เยี่ยม และเป็นการเปลี่ยนหนังสือใหม่ให้กับครอบครัวด้วย

๘. ใช้ต้นทุนเดิมของกระบวนการสาธารณสุขเพื่อต่อยอดเรื่องของการอ่าน เช่น กองทุนหลักประกันสุขภาพในท้องถิ่น

๙. จัดหาหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพของเด็ก เช่น การแปรงฟัน อาบน้ำ สระผม การป้องกันเชื้อโรค ฯลฯ ให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขฯ (อสม.) นำไปอ่านให้กับเด็กและผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพลักษณะ

๑๐. ใช้ต้นทุนที่มีเพื่อขยายงานและขยายบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขฯ เช่น ใช้พื้นที่ที่บ้านเปิดเป็นมุมการอ่าน เปิดเป็นห้องสมุด หรือจัดกระเช้าความรู้ (กระเช้าหนังสือ) ให้บริการไปถึงครอบครัว ฯลฯ

๑๑. ศึกษาข้อกฎหมาย มองให้เห็นช่องทางเพื่อรับการสนับสนุนในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น งบประมาณเพื่อการดำเนินงานจากกองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชน ซึ่งหมายถึงการได้รับการยอมรับว่า “หนังสือ” เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาสุขภาพของแม่และเด็ก และคนในชุมชน เพื่อขยายงานภายใต้กรอบการดำเนินงานเดิม

ตัวอย่างกิจกรรมอ่านยกกำลังสูงที่ขับเคลื่อนด้วยกลไกสาธารณสุข

๑. จัดมุมการอ่านในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) บริการให้เด็กและครอบครัวที่มาฉีดวัคซีน หรือใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ ที่ส่งเสริมสุขภาพ

๒. จัดกิจกรรมสาธิต, กิจกรรมที่มีชีวิตประเภทกิจกรรมเล่านิทาน จัดวันเวลาเล่านิทานบริการให้แก่เด็กและผู้ปกครอง เป็นตารางนัดหมายสำคัญอีกหนึ่งกิจกรรมของตำบล

๓. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของคนทุกวัย เช่น การทำสมุด หนังสือ ไดอารี่ทำมือ, ไปสการ์ด, นิทานภาพเล่มเล็กฝีมือพ่อแม่ ฯลฯ

๔. จัดมุมหนังสือในพื้นที่สาธารณะของชุมชน ให้บริการยืมคืนหนังสือให้กับเด็กและครอบครัว

๕. กิจกรรม เปิดบ้านอ่านหนังสือ โดยแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขฯ (อสม.) ที่มีพร้อมทั้งความรู้และสถานที่

๖. กิจกรรมหนังสือใหม่เยี่ยมบ้าน โดยมี อาสาสมัครสาธารณสุขฯ (อสม.) เป็นผู้นำหนังสือเล่มใหม่ไปให้ครอบครัว และรับหนังสือที่ยืมมาก่อนหน้ากลับในวันที่ลงพื้นที่เยี่ยมอีกครั้ง

๗. กิจกรรมอบรมความรู้ พ่อ แม่ ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้มีความสามารถในการเล่านิทานอ่านหนังสือกับเด็กเล็ก

๑๕๓

ปฏิบัติการที่ **สี่**

การผลักดันงานด้านหนังสือและการอ่าน ขององค์การบริหารส่วนตำบล

การเคลื่อนไหวเรื่องงานหนังสือและการอ่านกับการพัฒนาคนและสังคม มีมาต่อเนื่องยาวนาน และหากนับเนื่องจากประกาศมติ ครม. ให้การอ่านเป็น วาระแห่งชาติ ในวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ และกำหนดให้ พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน จะเห็นว่ากระแสของการอ่านหนังสือเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ไปจนถึงการอ่านเพื่ออาชีพ หรือการอ่านเพื่อ ชีวิตของคนวัยอื่นๆ มีการกระตุ้นและตื่นตัวกันมากขึ้น อีกทั้งมีกิจกรรมที่ สร้างสรรค์โดยหน่วยงานต่างๆ ให้เห็นมากมาย สะท้อนให้เห็นว่าหลายภาคส่วน ให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้ไม่น้อย

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมการ ปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ที่ดำเนินภารกิจต่างๆ เปรียบเสมือน เป็นหน่วยประสาน บรณาการ และรับนโยบายด้านต่างๆ ที่มีเป้าหมายทั้งการ พัฒนาคน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมืองจากส่วนกลาง เช่น กระทรวง

สาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์ผู้ท้องถิ่น ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่
ที่จะเข้าไปดำเนินการพัฒนา สร้างสรรค์ หรือแก้ไขปัญหาในเขตพื้นที่ให้ตรงกับ
ความต้องการของประชาชน ให้บริการสาธารณะโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของ
ประชาชน ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย อีกทั้งภารกิจต้องสอดคล้องกับแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ แผน
พัฒนาตำบลตามนโยบายรัฐบาลและนโยบายของผู้บริหารส่วนท้องถิ่น หนึ่งใน
ภารกิจอันสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คือการจัดการศึกษาให้กับ
ประชาชนที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนเอง

เรื่องหนังสือ การอ่านที่นำสู่การพัฒนาเป็นผลงานในพื้นที่ที่มุ่งหวังส่งเสริม
ให้การอ่านหนังสืออยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของลูกบ้านในพื้นที่ของตนเองนั้น
แทบทุกพื้นที่ ต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า “ยังอยู่ในขั้นตอนของความพยายาม”
แทบทุกพื้นที่จะมีลักษณะเหมือนกันคือ มีผู้ที่ชอบหนังสือและไม่ชอบอ่านอยู่
ปะปนกันไป แต่เมื่อมองว่าต้องดำเนินการปลูกเร้ากระแสเรื่องมีหนังสือติดมือ
สู่การมีนิสัยรักการอ่านรักการเรียนรู้ นั้น ในมุมมองของภาคนโยบายในระดับ
ท้องถิ่นมองว่า องค์ประกอบของการส่งเสริมการอ่านเกี่ยวข้องกับปัจจัยใหญ่
๕ เรื่อง ดังนี้

๑) ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหนังสือและการอ่าน ตั้งแต่ประโยชน์ของการอ่าน วิธีการอ่านหนังสือ การเลือกหนังสือ ฯลฯ

๒) กระบวนการกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนให้คนหันมาสนใจการอ่าน มีความสุขกับการอ่าน และเห็นประโยชน์จากการอ่านที่นำไปในชีวิตประจำวัน

๓) คนชวนอ่าน อาสาสมัคร หรือคนทำงานที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจ ชักชวน กระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้คนหันมาทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

๔) งบประมาณในการหนุนเสริมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การจัดซื้อหนังสือ หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕) วัสดุทัศนของผู้บริหารในการส่งเสริมสนับสนุนเรื่องการอ่านอย่างจริงจัง

ปัจจัยสนับสนุนการส่งเสริมการอ่านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทั้งนี้ ปัจจัยจำเป็นและปัจจัยสนับสนุนของการสร้างการอ่านให้อยู่ในวิถีของชุมชนท้องถิ่น มีองค์ประกอบสำคัญ เช่น

๑) ผู้บริหารต้องมอง งานด้านสังคมให้ออก

บุญยัง วังเปรม นายก
องค์การบริหารส่วนตำบล
หนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ
จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเริ่มต้น
ทำงานระดับท้องถิ่นมาตั้งแต่

การเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ใหญ่บ้าน จนกระทั่งได้รับเลือกตั้งเป็นนายก
องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อปี ๒๕๔๘ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน การทำงานเรื่อง
การส่งเสริมการอ่านซึ่งเชื่อมโยงถึงเรื่องการพัฒนาคุณภาพคนนั้น เริ่มต้น
เมื่อประมาณปี ๒๕๕๒ กล่าวว่า เมื่อแรกเริ่มนั้นยังมองงานด้านสังคมได้ไม่ชัดเจน
ซึ่งน่าจะคล้ายๆ กับองค์การบริหารส่วนตำบลอีกหลายๆ แห่ง จนบางครั้งอาจ
ทำให้ประชาชนเข้าใจว่า องค์การบริหารส่วนตำบลทำได้แค่ ถนน ประปา ไฟฟ้า
 ฯลฯ แต่ในบริบทที่แท้จริง องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่หลากหลายที่สามารถ
ดูแลประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย และการพัฒนาเด็ก เยาวชน รวมถึงคนทุกกลุ่ม
ให้ได้รับบริการสาธารณะที่ดี มีคุณภาพ แต่จะเริ่มอย่างไร

๒) เริ่มต้นที่ “ความคิด”

การจะทะลุผ่านปัญหาอุปสรรคเหล่านี้ไปได้ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนหลายๆ ฝ่ายในตำบลมาเป็นแรงหนุนช่วยเหลือกัน แต่บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เองถือว่าสำคัญ ที่จะเป็นจุดคานงัด^{๒๖} ช่วยเอื้อให้การดำเนินงานด้านสังคมอื่นๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งงานส่งเสริมการอ่านในท้องถิ่นด้วย

สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม เกิดประกายความคิดขึ้นมาจาก “จุดเล็กๆ ที่กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน *We are Happy* เดินเข้ามาชวนคิดชวนคุย เรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีหลายๆ อย่างที่คิดว่าสามารถนำมาพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนของตำบลได้ จากการส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้รู้จักเสพสื่ออย่างสร้างสรรค์ สู่การส่งเสริมการอ่านให้เด็กและเยาวชนผ่าน

^{๒๖} จุดคานงัด คือ ตัวช่วยสำคัญในการผ่อนแรงการทำงาน ที่จะทำให้งานดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว เช่น การทำงานพัฒนาหากมีจุดสำคัญที่ช่วยเอื้อให้คนหันมาร่วมมืองานนั้นไปได้อย่างรวดเร็ว อาร์คิมิดีส นักปราชญ์กรีกโบราณกล่าวไว้ว่า “ถ้าฉันมีจุดค้ำและคานงัดที่ต้องการได้ละก็ ฉันจะงัดโลกให้ลอยขึ้น” นั่นหมายถึงการจุดคานงัดดีๆ ก็สามารถทำงานใหญ่ๆ ให้สำเร็จลงได้ง่ายดาย

กิจกรรมดีๆ คือ “เด็กเขียร์อ่าน เขียร์การเรียนรู้” ที่มุ่งพัฒนาเด็ก
แกนนำไปชวนเพื่อนๆ อ่านหนังสือดีๆ มีประโยชน์ การที่เด็กๆ
ด้วยกัน “ชวนกันอ่าน” น่าจะก่อเกิดได้เร็วกว่าผู้ใหญ่ชวนอ่าน ซึ่งเรา
เชื่อเช่นนั้น”

จากจุดเริ่มต้นวันนั้น ในวันนี้ อบต.หนองขาม มีกิจกรรมส่งเสริม
การอ่าน หลากหลาย เริ่มกันตั้งแต่โครงการ Book start ซึ่งต่อมาเปลี่ยน
เป็นโครงการ “เด็กอัจฉริยะหนังสือสร้างได้” ด้วยการมอบหนังสือเป็นของ
ขวัญให้กับเด็กแรกเกิด - ๖ ปี ในตำบล ซึ่งเริ่มต้นมาจากคำถาม ว่า “ทำ
อย่างไรให้ของขวัญนั้นเป็นการช่วยเสริมสร้างพัฒนาการเด็กได้” “เงินไม่ใช่
เรื่องใหญ่ สร้างถนนเป็นล้านเราก็ยังทำได้” นี่คือความคิดของนายกฯบุญยัง
งบประมาณในการซื้อหนังสือให้กับเด็กๆ ปีหนึ่งๆ ใช้อย่างไม่มาก ต่อครอบครัวก็
ประมาณ ๓๐๐ บาท แต่ละปีมีเด็กเกิดใหม่ไม่ถึง ๑๐๐ คน

๓) หาทุนดำเนินการ เริ่มงานจากความเข้าใจคำว่า “สุขภาพ”

เมื่อเกิดความคิดจะทำก็ต้องทำให้ได้ จึงหาแนวทางโดยใช้งบประมาณจาก
กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น มาทำงานเรื่องการส่งเสริมการอ่านให้
กับเด็กและครอบครัว

การใช้เงินจากกองทุนหลักประกันสุขภาพฯ ต้องเป็นงานที่ส่งเสริมสุขภาพ จึงต้องมองหาแนวร่วมในการทำงาน นั่นก็คือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.) ช่วยกันสร้างความเข้าใจร่วมกันว่า การมองเรื่องสุขภาพไม่ใช่เรื่องโรคภัยไข้เจ็บอย่างเดียว การส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้วยการอ่าน ก็ก่อให้เกิดสุขภาพที่ดี เด็กได้พัฒนาสมอง พัฒนาทักษะชีวิตจากประสบการณ์ในหนังสือ และสุขภาพจิตเด็กจะดีขึ้น จากการทำพ่อแม่อ่านหนังสือให้ลูกฟัง ด้วยการอุ้มลูกนั่งตักแล้วเปิดหนังสืออ่าน ความรักความอบอุ่นที่เกิดขึ้น เหล่านี้เป็นเรื่องสุขภาพทั้งสิ้น

เมื่อเปิดความคิดเรื่องการอ่านแล้ว ก็ขยายแนวร่วมสู่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (สอบต.) ผู้อำนวยการโรงเรียน กำนันผู้ใหญ่บ้าน ร่วมเป็นคณะทำงานพิจารณากระบวนการกิจกรรมใช้หลักการของการมีส่วนร่วมทำงาน ปรีกษาหารือ สนับสนุน และเดินไปด้วยกัน

๔) พัฒนาพื้นที่ จัดให้มี “จุดอ่านหนังสือในชุมชน”

การเปิดพื้นที่เพื่อให้เข้าถึงหนังสือ เป็นอีกหนึ่งความคิดที่ถูกพัฒนาขึ้นมา แม้ อบต.จะอยู่ห่างไกลจากจังหวัด สภาพแวดล้อมเต็มไปด้วยไร่อ้อย การจะหาหนังสือดีอ่านก็คงเป็นเรื่องยาก แต่ “ถ้าอยากอ่านก็ต้องได้อ่าน” นายกฯ บุญยังบอกกับตัวเองเช่นนั้น “เมื่อเราไปกระตุ้นให้ชาวบ้านเห็นว่าการอ่านสำคัญแล้ว

แต่เราไม่มีหนังสือดี ๆ ไม่มีพื้นที่ให้อ่าน เขาจะไปอ่านที่ไหน อ่านมาก อ่านน้อย ก็ค่อยว่ากัน ถ้าเรามีพื้นที่เตรียมพร้อมอย่างน้อยให้เข้าถึงได้ ก็พอใจแล้ว” และนำมาสู่การสร้าง “ห้องสมุดประจำตำบลขึ้น” เพื่อเป็นแหล่งรวมหนังสือและเป็นพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมของเด็กและเยาวชน ที่นี่เป็นที่ที่ทุกคนในชุมชนภาคภูมิใจ เพราะห้องสมุดประจำตำบลสร้างมาจากเงินบริจาคจากคนในชุมชน จากเงินรางวัลต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับ รวมทั้งองค์กรต่างๆ สนับสนุน มีหนังสือดี ๆ ที่ได้รับบริจาคจากทุกภาคส่วน จนเด็กและเยาวชนมีพื้นที่ที่เหมาะสม เข้าถึงได้ เพิ่มช่องทางให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีพื้นที่ มีหนังสือดี ๆ ให้บริการ และพร้อมจะเป็นประตูแห่งการเรียนรู้ให้กับผู้สนใจ ผู้รักการอ่านทุกคนต่อไป

นอกจากนี้ยังขยายพื้นที่การอ่านไปในชุมชน จุดที่มักจะมีผู้คนออกมาใช้เวลาร่วมกัน เช่น มุมการอ่านที่ร้านค้า ร้านอาหารตามสั่งในหมู่บ้าน ซึ่งก็ได้ผลดี คนไหนสนใจหนังสือ ก็สามารถหยิบอ่านได้ทันที

๕) เมื่อทุกฝ่ายเห็นดี จึงเป็นที่มาของข้อบัญญัติพัฒนาสู่แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน

ด้วยข้อดีของการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่เป็นสิ่งที่ทุกคนเห็นด้วย และมาจากความต้องการของประชาชน จึงนำมาสู่การพัฒนาแผนงานข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากทุกภาคส่วน ร่วมกับแนวนโยบายของผู้บริหาร ตั้งแต่ ปี ๒๕๕๕ เป็นต้นมา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม

บรรจุนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน พร้อมตั้งงบประมาณ

สนับสนุนเริ่มจากครอบครัว ในโครงการหนังสือเล่มแรก

(Book Start) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในโครงการหนังสือดี

๑๐๘ เล่ม โครงการมุมอ่านหนังสือประจำหมู่บ้านที่

จัดหาหนังสือดีสู่ชุมชน ซึ่งเป็นภารกิจหลักในการ

บริหารจัดการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของ อบต.

กรณีขององค์การบริหารส่วนตำบล

หนองขาม มีจุดการทำงานที่คล้ายคลึง

กับการทำงานส่งเสริมการอ่านขององค์การบริหารส่วนตำบลแจ้ห่ม และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก จังหวัดลำปาง ที่เริ่มจากการจับมือกับศูนย์เรียนรู้เพื่อครอบครัวเข้มแข็ง จังหวัดลำปาง ดำเนินการสำรวจศึกษาสถานการณ์การอ่านในพื้นที่และนำมาใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการอ่านให้เหมาะสมกับกลุ่มคนในตำบล หลังจากนั้นก็ขับเคลื่อนเป็นคณะทำงานร่วมกัน มีผู้เกี่ยวข้องจากหลากหลายภาคส่วนในพื้นที่ มีภาคีหลัก เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ โรงพยาบาลสุภาพตำบล (รพ.สต.) กระทรวงสาธารณสุข ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตัวแทนผู้ประกอบการเด็กปฐมวัย และภาคีสนับสนุน ได้แก่ วัด ผู้นำหมู่บ้าน ผู้สูงอายุ เยาวชน ฯลฯ คณะทำงานมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมและสรุปทบทวนทุกครั้ง และร่วมเป็นวิทยากรในการจัดกิจกรรม ทำให้คณะทำงานเกิดทักษะความชำนาญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในพื้นที่

เมื่อคนในชุมชน ในหมู่บ้าน ให้ความสนใจกับกิจกรรมการอ่าน ร่วมกันจัดมุมส่งเสริมการอ่านในหมู่บ้านของตนเอง จึงมีการขยายสู่การมีอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านที่เปิดบ้านของตนเองเป็นพื้นที่สร้างสุขจากการอ่านให้กับลูกหลานตนเองและเด็ก ๆ ในละแวกใกล้เคียงกัน เมื่อผลดีของการอ่านขยายผลในเชิงรูปธรรม หลังจากนั้นก็ก้าวเข้าสู่การนำเรื่องส่งเสริมการอ่านเข้าเป็นเทศบาลัญญัติ

ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีผลให้เกิดการสนับสนุนงบประมาณ จัดกิจกรรม การส่งเสริมการอ่าน ให้แก่ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและชุมชนอย่างต่อเนื่องต่อไป เช่น กรณีขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นตำบลนำร่อง ที่เห็นผลดีของการทำงานจากเพื่อนองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ จึงริเริ่มทำ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านขึ้นมาบ้าง โดยใช้ประสบการณ์การทำงานของเพื่อนๆ มา สร้างกระบวนการให้กับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ครูโรงเรียน ศูนย์การศึกษาออก โรงเรียน (กศน.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ครูศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก เมื่อนายกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ได้ ตระหนักว่าการอ่านมีประโยชน์ จึงได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมพัฒนาศักยภาพพี่ๆ เตรียมนิทานสร้างสรรค์เพื่อน้อง นอกจากนี้ เมื่อคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล อาทิ นายกฯ รองนายกฯ ปลัดฯ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ประชุมแผนใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปี ประชุมทุกคนได้เล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการอ่านและเห็น ผลที่ได้รับ จึงมีมติให้บรรจุแผนส่งเสริมการอ่านเข้าสู่แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตในปี ต่อไป

กระบวนการทำงานที่กว่าจะมาถึงวันที่ทุกคนเห็นร่วมกันจนถึงขั้นได้บรรจุ เข้าไปอยู่ในแผนงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในตำบลไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ต่างต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจ ค่อยเป็นค่อยไป ค่อยทำ ค่อยเห็นผล จนเกิด

เป็นรูปธรรมด้านพัฒนาการที่ดีของเด็กตามลำดับ กว่าความสุขจากการอ่านจะ
เบ่งบานได้ในแต่ละตำบล ล้วนอาศัยเวลา การทำงาน และการสร้างการมีส่วนร่วม
จากหลายฝ่าย

อีกตัวอย่างของการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการอ่านของ
องค์กรพัฒนาสังคมที่มาทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ภายใต้
ชื่อโครงการอ่านยกกำลังสุข สนุกที่สุรินทร์ โดย อุไร
โสทรเนตร สถาบันครอบครัวเข้มแข็ง จังหวัดสุรินทร์ ที่
พัฒนางานด้านเด็กและครอบครัวมาตลอดตั้งแต่ปี ๒๕๔๗
เรื่อยมาจนมาถึงโครงการพัฒนาศักยภาพคนทำงานด้านครอบครัว
ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น “ครอบครัวรักการอ่าน” และพัฒนามาสู่
โครงการอ่านยกกำลังสุข สนุกที่สุรินทร์ ดำเนินการในพื้นที่โรงเรียน ชุมชน และ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๑๕ พื้นที่ ครอบคลุม ๔ ตำบล ๕ อำเภอ (ต.นอก-
เมือง ต.เทนมีย์ อ.เมือง, ต.ก้งแอน อ.ปราสาท ต.กุดหวาย ต.ยาง อ.ศีขรภูมิ,
ต.เมืองแก ต.บัวโคก อ.ท่าตูม ต.สนม อ.สนม) ในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งในแต่ละพื้นที่
ก็มีลักษณะงานระดับจังหวัดและแกนนำในการขับเคลื่อนงาน

ยากที่สุดคือการเริ่มต้น อุไร บอกว่า “อย่างน้อยต้องเริ่มที่ครอบครัวให้ได้
ก่อน ตอนนี้เราณรงค์ให้ครอบครัวแต่ละบ้านต้องมีมุมการอ่านในบ้านของตัวเอง
แล้วมีการอบรมเรื่องการอ่านสำหรับชุมชน โรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๑๖๗

เราทำงานในเรื่องของการส่งเสริมการอ่านมา ๓ ปี เริ่มจากการส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน แล้วที่นี้เราก็ขยายเข้าสู่ชุมชน ให้ชุมชนมีมุมการอ่านอยู่ในชุมชน”

“ในตอนแรก หนังสือไปอยู่ในศาลาประชาคมหมู่บ้านซึ่งเป็นทีที่ไม่เกิดประโยชน์อย่างจริงจังเพราะว่าไม่ได้เปิดตลอดเวลา จะใช้ได้แค่ช่วงเวลาที่มีการเปิดใช้ศาลาถึงจะได้อ่านกัน เราก็เลยเปลี่ยนวิธี “กล่องหนังสือเคลื่อนที่” มีกิจกรรมตรงไหน มีคนตรงไหน เราก็จะเอาไปวางตรงนั้น ในที่ที่คนมารวมกัน เยอะ ๆ เขาจะได้อ่าน ที่นี้จะมีบ้านของแกนนำของเรา เวลาที่เด็กจะไปโรงเรียน ก็จะต้องมารอรถรับ - ส่งตรงนั้น เขาก็จะเปิดบ้านเป็นบ้านหนังสือเพื่อให้เด็กได้อ่าน ก่อนไปโรงเรียน ช่วงระหว่างรอรถ บางคนก็จะมาถึงเข้า เดี่ยวนี้เด็กจะมากันแต่เข้าเพื่อจะได้มาอ่านหนังสือ”

“หลังจากจุดประกายได้แล้วจึงนำการอ่านเข้าสู่วิถีที่ชาวบ้านคุ้นเคย โดยใช้วิถีวัฒนธรรมพื้นบ้านนำเข้าไปสู่การอ่าน ที่อำเภอของเรามีการละเล่นเรียกว่า รำวงโกลงก้า เลยคิดว่าอยากใช้รำวงโกลงก้ามาเปลี่ยนเนื้อหาเป็นการรักการอ่าน อีกอย่างในโรงเรียนมีการบรรจุหลักสูตรวัฒนธรรมพื้นบ้านในชั่วโมงเรียน อาทิตย์หนึ่งก็จะ有一天ที่ให้ผู้ปกครองเข้าไปสอนภูมิปัญญาพื้นบ้าน ตอนแรกก็จะมีแค่ผู้ที่มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาหนึ่งคน แล้วก็มีเด็กนักเรียนไปเรียน แต่มาช่วงหลัง ๆ ได้กระจายเข้าไปในชุมชน ทำให้แม่ที่ไม่ค่อยรู้เรื่องเข้าไปเรียนด้วย ทำให้คนในชุมชนรู้ว่าการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านเข้าไปส่งเสริมการอ่านจะทำให้เด็ก ๆ สนใจ เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัว”

การดำเนินงานแต่ละพื้นที่ของสถาบันครอบครัวเข้มแข็ง จังหวัดสุรินทร์ จะเริ่มจากการชวนคณะทำงานพูดคุยเพื่อถามความสมัครใจ และชี้แจงรายละเอียดของโครงการ โดยสถาบันฯมีการอบรมพัฒนาศักยภาพการทำงานทุกปี ทำให้คณะทำงานและแกนนำสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความภาคภูมิใจในการทำงานเพื่อสังคม คณะทำงานหลายคนได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้นำชุมชนและบุคคลต้นแบบด้านการพัฒนาครอบครัว การขับเคลื่อนงานของสถาบันครอบครัวเข้มแข็งจังหวัดสุรินทร์ลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับท้องถิ่น โดยเฉพาะงานส่งเสริมการอ่านนั้น มีการบูรณาการร่วมกับ

งานบุญประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากการอ่านเป็นสิ่งสำคัญ ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองจะให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือ ถ้าเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ ในงานบุญประเพณีก็จะมีการนำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไปร่วมจัด ด้วยหลายรูปแบบ เช่น ขบวนการรณรงค์ส่งเสริมการอ่าน ชุมกิจกรรมและนิทรรศการ ส่งเสริมการอ่าน มีเวทีเรียนรู้ให้พื้นที่ได้ร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วยตัวเอง โดยแกนนำส่งเสริมการอ่านที่จัดตั้งขึ้น เป็นกำลังสำคัญในการออกแบบกิจกรรม และเป็นวิทยากรในการจัดเวทีเรียนรู้ ในแต่ละครั้งผู้ปกครองเด็กจะต้องมีส่วนร่วม เมื่อได้ร่วมกิจกรรมกับลูกหลานทุกครั้ง ทำให้รู้สึกว่ามีประโยชน์ ทั้งได้ความรู้ ได้เพื่อน และความสุข อยากมาร่วมกิจกรรมอีก ซึ่งเจ้าภาพในการจัดงานคือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้ร่วมสนับสนุนงบประมาณ สถานที่ และ บุคลากรในการจัดงาน

จากกรณีตัวอย่างที่เป็นเรื่องเล่าพอสังเขปจากพื้นที่ต่าง ๆ จะเห็นว่า การผลักดันงานด้านหนังสือและการอ่านสู่แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ต้องใช้ระยะเวลาและพลังใจ พลังศรัทธาจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย มีกระบวนการขับเคลื่อนงานที่น่าสนใจ ดังนี้

- ๑) ต้องให้ความสำคัญต่อการเชื่อมประสานและทำงานร่วมกันหลายฝ่าย
- ๒) ต้องมีกิจกรรมที่สามารถสร้างแรงสะท้อนทั้งเชิงสร้างกระแสและมีผลลัพธ์ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นพัฒนาการของการทำงานที่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ

๓) มีบุคลากรและคณะทำงานที่ใส่ใจ เสียสละ และเชื่อมั่นต่อการทำงาน
ด้านการพัฒนาสังคม

๔) มีข้อมูลที่เก็บบันทึกร่องรอยการทำงานที่พร้อมนำเสนอ

๕) วิทยาลัยฯของผู้บริหารทุกระดับ ทุกหน่วยงานในพื้นที่โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลต้องให้ความสำคัญและสนับสนุน
การดำเนินงานจนก่อผลลัพธ์และเห็นการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะทำให้ประชาชน
ส่วนใหญ่เกิดความต้องการ

แนวทางการทำงานอ่านยกกำลังสุขในชุมชน

๑. สร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ ซึ่งสำคัญมากเพราะ
จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ

๒. มีเวทีสร้างความตระหนักในประโยชน์การอ่าน เวิร์กช็อปการเปลี่ยนแปลง
ของชาวบ้านและผู้ที่จะเข้ามาร่วมทำงานด้วยกัน

๓. ทำให้ทุกคนรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของและเป็นผู้ได้รับประโยชน์ จะช่วย
สร้างให้เกิดความร่วมมือและการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกิจกรรม

๔. เปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านได้ร่วมเป็นผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการอ่านโดยให้การ
สนับสนุนอย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนทำงาน และสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับกลุ่มคนทำงานในระดับพื้นที่

๕. ปรับเปลี่ยนมุมมองและวิธีคิดเกี่ยวกับงานส่งเสริมการอ่าน โดยมองไปที่ประโยชน์ที่เกิดขึ้น จะทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการทำงานส่งเสริมการอ่านไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนได้

๖. บูรณาการงานส่งเสริมการอ่านร่วมกับงานบุญประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

ตัวอย่างกิจกรรมการอ่านเพื่อยกกำลังสุขในชุมชนด้วยการหนุนเสริมจากองค์การบริหารส่วนตำบล

๑. กิจกรรมหนังสือเล่มแรกสำหรับเด็กแรกเกิดในชุมชน : จัดสรรงบประมาณจัดทำเป็นหนังสือรับขวัญ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็กด้วยหนังสือโดยเริ่มต้นที่ครอบครัว

๒. อบรมสร้างแกนนำอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน : อบรมให้ความรู้ชาวบ้านให้เห็นประโยชน์ของการอ่านและร่วมสนับสนุนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านของตำบล

๓. จัดตั้งคณะทำงานส่งเสริมการอ่าน : อาจคัดเลือกมาจากเวทีประชาคมหมู่บ้าน หรือจากแกนนำอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน และมีหน่วยงานในพื้นที่ร่วมทำงานภายใต้โครงสร้างที่ชัดเจน โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประธาน

และมีคณะทำงาน มีผู้บริหารส่วนอื่นๆ เข้าร่วม เช่น ปลัด ส่วนการศึกษา ส่วน ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นต้น

๔. เพิ่มจุดอ่านหนังสือในหมู่บ้าน : จัดมุมการอ่านในร้านค้า หรือแหล่ง พบปะของชาวบ้านเพื่อให้สะดวกในการเข้าถึงการอ่าน และมีทีมอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านนำหนังสือมาหมุนเวียน สลับเปลี่ยนให้

๕. ปรับปรุงมุมอ่านหนังสือประจำหมู่บ้านให้มีชีวิต : อาจปรับภูมิทัศน์ให้ สวยงาม มีโต๊ะ เก้าอี้ที่เหมาะสม มีกิจกรรมหมุนเวียนเข้ามาจัดให้ชาวบ้านได้เข้า ร่วมกิจกรรมกระตุ้นความสนใจในการอ่าน

๖. ตลาดนัดนักอ่าน : จัดกิจกรรมให้ชาวบ้านได้ร่วมสนุก ถูกรางวัลจากการ อ่าน หรือกิจกรรมสนุกที่ร่วมกันได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่

๗. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นระยะๆ : เพื่อกระตุ้นความสนใจและ สร้างการมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมสวดมนต์นักอ่านประจำตำบล กิจกรรมหนังสือ ประจำหมู่บ้าน จัดทำหนังสือเรื่องราวของแต่ละหมู่บ้าน ส่งเสริมครอบครัวนักอ่าน เป็นต้น

๘. สมทบทุนร่วมกันสร้างห้องสมุดประจำหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นพื้นที่สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวได้มาอ่านหนังสือและทำกิจกรรมร่วมกัน

๙. กิจกรรมระดมทุนหาหนังสือดีสำหรับเด็กๆ ในหมู่บ้าน เช่น ผ้าป่า หนังสือ ตั้งกล่องบริจาคไว้ตามสถานที่ราชการ เช่น สำนักงานองค์การบริหารส่วน ตำบล โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)

การทำงานส่งเสริมการอ่าน ภายใต้บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตามที่ได้กล่าวข้างต้น โดยมีเครื่องมือในการดำเนินงานที่เป็นตัวกำหนดทิศทางในการพัฒนาตำบลที่เรียกว่า “แผนพัฒนา ๓ ปี” ที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งทุกคน ทุกกลุ่มชมรม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน ชมรมสร้างสุขภาพ ชมรมผู้สูงอายุ สภาเด็กและเยาวชน ฯลฯ ในเวทีฯ สามารถเสนอความต้องการ ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยจัดลำดับความสำคัญที่ต้องการได้รับการพัฒนา ก่อน - หลัง แล้วนำไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนา ๓ ปี โดยผ่านกระบวนการขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนา

เมื่อได้ประกาศใช้แผนพัฒนา ๓ ปีแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลต้องจัดทำร่างข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล เรื่องงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ โดยนำโครงการ/กิจกรรมที่ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนา ๓ ปี มาจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงาน เพื่อนำเสนอสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความเห็นชอบ เมื่อสภาฯให้ความเห็นชอบ ให้เสนอร่างข้อบัญญัตินั้นให้นายอำเภออนุมัติ เมื่อนายอำเภออนุมัติ ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลประกาศใช้ข้อบัญญัติฯ ต่อไป ให้ทันใช้ในวันที่ ๑ ตุลาคม ของทุกปี

จากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลต้องดำเนินการจัดทำแผนการดำเนินงานประจำปี เพื่อใช้เป็นแผนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในปีนั้นๆ และดำเนินงานตามแผนต่อไป

องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีงบประมาณจำกัด แต่มีภารกิจตามอำนาจหน้าที่มาก ทำให้ต้องกระจายงบประมาณการให้บริการสาธารณะในหลายด้าน ซึ่งอาจทำได้ไม่ทั่วถึง จึงพยายามสร้างเครือข่ายจากหน่วยงานภายนอก และขอรับการสนับสนุนงบประมาณในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณที่เป็นเงิน วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร องค์ความรู้ เพื่อให้สามารถจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนให้ได้มากและมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญคือ ต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน การทำงานในพื้นที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งประชาชน อาสาสมัครต่างๆ เช่น อสม. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) วัด บ้าน ชุมชน โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ในพื้นที่ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ และส่วนราชการอื่นๆ การทำงานเป็นทีม การบูรณาการของทุกภาคส่วนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

ปฏิบัติกาที่ **ห้า**

ปฏิบัติกายกระดับงาน
เพื่อสวัสดิการหนังสือ
และการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย

เมื่อพูดถึงเรื่องการอ่านหนังสือกับเด็กแล้ว ก็ให้ไปนึกถึงวรรณกรรมของ โรอัลด์ ดาห์ล นักเขียนชาวเวลส์ ประเทศอังกฤษ เรื่องราวของหนูน้อย “มาทิลดา” เด็กหญิงที่มีความพิเศษ เรียกได้ว่าเป็นเด็กอัจฉริยะเลยทีเดียว เธอมีพัฒนาการที่ไวกว่าเด็กปกติทั่วไปกล่าวคือ ตั้งแต่อายุ ๓ ขวบ เธอก็สามารถอ่านหนังสือเองได้แล้ว เพียงอายุ ๔ ขวบกว่า เธอก็ไปใช้บริการของห้องสมุดใกล้บ้านเพื่ออ่านหนังสือเป็นประจำสม่ำเสมอ มาทิลดา ค้นพบโลกใหม่ที่แสนจะเพลิดเพลิน ได้นั่งเงียบบๆ ลำพังในมุมห้องที่แสนสบาย เธออ่านหนังสือเล่มแล้วเล่มเล่า จนกระทั่งอ่านหนังสือสำหรับเด็กจนหมดชั้น จึงต้องไปอ่านหนังสือเล่มอื่นๆ ต่อไป

“หนังสือนำเธอท่องเที่ยวไปยังโลกใหม่ๆ ชักนำเธอให้รู้จักผู้คนที่น่าอัศจรรย์ ซึ่งมีชีวิตอย่างน่าตื่นเต้นเหมือนได้นั่งเรือใบสมัยก่อนกับโจเซฟ คอนราด ไปแอฟริกากับเออร์เนสต์ เฮมิงเวย์ ไปอินเดียกับรัดยาร์ด คิปลิง เธอได้ท่องเที่ยวไปทั่วโลก ขณะนั่งอยู่ภายใต้ห้องเล็กๆ ของเธอที่หมู่บ้านในอังกฤษ”^{๒๐๖}

^{๒๐๖} มาทิลดา นักอ่านสุดวิเศษ เขียนโดย โรอัลด์ ดาห์ล แปลโดย สาลินี คำฉันท์ สำนักพิมพ์ผีเสื้อ

เราไม่อาจคาดหวังให้เด็กทุกคน
เกิดมาความรักและชอบหนังสือพร้อม
กับความเป็นอัจฉริยะเหมือนมาทิลดา
แต่เราได้รับรู้ว่า หนังสือและการอ่าน
สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้เด็ก ๆ
เรียนรู้มากขึ้น เช่น ในงานวิจัย เรื่อง
การอ่านในเด็กเล็ก เพื่อการเริ่มต้นที่
สำคัญในชีวิต (*Reading to Young*

Children: A Head-Start in Life)^{๒๘} พบว่า ความถี่ของการอ่านหนังสือในเด็กที่
อายุน้อยมีผลกระทบโดยตรงต่อการศึกษาของเด็กในอนาคต กล่าวคือ การอ่าน
หนังสือให้กับเด็กอายุ ๔-๕ ปี ฟังทุกวัน มีผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญในเรื่อง
ทักษะการอ่าน ทักษะการเรียนรู้ เช่น ภาษา การคำนวณ การคิด เมื่อเด็กเติบโต
ขึ้น การอ่านหนังสือให้เด็ก ฟัง ๓-๕ วันต่อสัปดาห์ หรือ ๗ วันต่อสัปดาห์ จะมี
ผลเมื่อทำต่อเนื่องเป็นเวลา ๖ เดือน และควรทำต่อเนื่องมากกว่า ๑๒ เดือน ซึ่งผล

^{๒๘} สรุปความจาก Reading to Young Children: A Head-Start in Life <http://www.education.vic.gov.au/Documents/about/research/readtoyoungchild.pdf>

ที่เกิดขึ้นนี้ไม่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังทางครอบครัวของเด็ก สภาพแวดล้อมที่บ้าน แต่สิ่งที่มีผลโดยตรงคือความถี่ที่อ่านให้เด็กฟัง ก่อนที่พวกเขาจะเข้าเรียนในโรงเรียน

การยกระดับงานส่งเสริมการอ่านเป็นงานสวัสดิการหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

เมื่อหนังสือและการอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างคุณภาพของเด็กที่จะเติบโตขึ้นในอนาคต ถึงเวลาหรือยังที่จะต้องสร้างร่วมมือกันขับเคลื่อนและยกระดับงานส่งเสริมการอ่านทุกพื้นที่ขึ้นเป็นงานสวัสดิการด้านหนังสือและการอ่านเพื่อเด็กปฐมวัย ให้เกิดเป็นภาพใหญ่ ภาพกว้างอีกระดับหนึ่ง นอกเหนือจากการดำเนินกิจกรรมมากมายในพื้นที่ต่างๆ อย่างเต็มกำลังในขณะนี้

จากการค้นหาข้อมูลยังไม่พบการพูดถึงเรื่อง “สวัสดิการด้านหนังสือ” ทั้งนี้เมื่อนำเรื่องนี้เข้าสู่เวทีสรุปประสบการณ์^{๒๙} การดำเนินกิจกรรมด้านหนังสือและ

^{๒๙} แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

การอ่านของ ๓ โครงการ ใน ๓ จังหวัด^{๓๐} ซึ่งเป็นพื้นที่นำร่อง มีผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมเวที ที่มีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ในบริบทที่แตกต่างกัน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อคำว่า “สวัสดิการด้านหนังสือ” ดังนี้

สวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงใจของคนในชุมชน รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้ชุมชนดีขึ้น ไม่เน้นเรื่องตัวเงิน ไม่ใช่สงเคราะห์ แต่มุ่งสร้างความมั่นคง อยู่แบบมีศักดิ์ศรี มีความสุข หนุนเสริมกันแบบเคียงบ่าเคียงไหล่ ไม่ใช่เป็นผู้ให้และผู้รับ เพราะถ้าเป็นผู้ให้ ผู้รับคือสงเคราะห์ แต่นี้คือไปด้วยกัน”

จันทร์เพ็ญ สีนสอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพระคุณ จ.สุรินทร์

ได้ทำโครงการชวนกันมาอ่าน คือจะร่วมรณรงค์ให้เขาอ่านหนังสือ แล้วก็ให้เขาหยุดเหรียญแล้วแต่จิตศรัทธา เพื่อนำเงินไปเป็นทุนซื้อหนังสือและก็ทำกิจกรรม.. มีคนแก่บางทีก็อยากอ่านหนังสือนะ แต่เขาอยู่คนละที่ ก็ให้เด็กปั่นจักรยานไปให้ นี่ละสวัสดิการของชุมชน

ภิญญา สุทร อาสาสมัครสาธารณสุข อบต.นอกเมือง จ.สุรินทร์

^{๓๐} โครงการปฏิบัติการ อ่านเพื่อเปลี่ยน รับผิดชอบโดยมูลนิธิเพื่อสุขภาพชุมชน จังหวัดสุรินทร์, โครงการ ขับเคลื่อนจังหวัดยโสธรสู่จังหวัดน่าอยู่, โครงการสโมสรส่งเสริมการอ่าน ปี ๔ โดยกลุ่มระบัดไบ จังหวัดระนอง

๑๔๑

สวัสดิการก็คือการดูแลกัน คิดกันว่าลูกหลานเราจะดูแลกันยังไง ควรจะได้
อะไรกันบ้าง ส่วนเรื่องเงินแล้วมันคงจะไม่ยาก เพราะบางหมู่บ้าน ศิษย์เก่าของ
โรงเรียนบ้าง ลูกหลานของชุมชน เอาเงินมาให้เป็นกองทุน ตั้งระบบกองทุนดูแลมี
ทั้งคุณครู มีทั้งชุมชน หรือคณะกรรมการอะไรต่างๆ ที่เขาดูแลอยู่ เปิดบัญชีไว้
ด้านการศึกษาให้กับลูกหลานในบ้านของพวกเขา

พะเอิญ คุ่มวงษ์ สถาบันครอบครัวเข้มแข็ง จังหวัดสุรินทร์

สวัสดิการหมายถึง ความสุข เป็นทั้งความสุขของตัวเองและเป็นความสุข
ส่วนรวมด้วย พอหลายครอบครัวเข้า ก็เป็นกลุ่ม พอเป็นกลุ่มก็รวมเป็นชุมชนและ
สังคมเข้ามาอีก ซึ่งเราก็ได้รับประโยชน์ตรงนั้น นำหนังสือไปใช้แล้วเกิดประโยชน์
ในการที่จะสร้างความอบอุ่น สร้างความสุข สร้างการเรียนรู้ในครอบครัว และ
เรามาพูดถึงว่า เราจะทำอย่างไรให้มีหนังสือเข้าไปในชุมชนและครอบครัว และลง
ไปถึงเด็ก ๆ ซึ่งตรงนี้คือสิ่งที่เราอยากให้มันเกิดขึ้น

นรรธฐิยา ผลขาว

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองคูน้อย อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

สิ่งสำคัญในเรื่องสวัสดิการ ผมคิดว่าการเข้าถึงหนังสือสำคัญที่สุด ทำ
อย่างไรก็ได้แต่ต้องให้เด็กเข้าถึงหนังสือได้มากที่สุด และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุก

ฝ่าย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในบริเวณนั้น หรือแม้กระทั่ง
ส่วนกลางเราต้องส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่

ครรชิต จักรสาร

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสร้างมิ่ง

อำเภอเลิงนกทาจังหวัดยโสธร

การจัดสวัสดิการหนังสือ ต้องมีองค์ความรู้ว่าหนังสืออะไร ต้องเป็น
สวัสดิการที่ระบุชัดเจน ข้อเสนอของเรา นอกจะจัดสรรหนังสือที่เหมาะสมแล้ว
เราคิดว่าการอบรมหรือการปรับทัศนคติสร้างความเข้าใจให้กับคนที่มาเกี่ยวข้อง
เป็นเรื่องที่สำคัญมาก อาจจะสำคัญกว่าการมีหนังสือด้วยซ้ำไป ..คำว่าสวัสดิการ
มันต้องเข้าทั่วถึง ถ้าจะให้มันทั่วถึง เราทำงานคนเดียวไม่พอ มันต้องมีหลายฝ่าย

พนมวรรณ คาดพันโน สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดยโสธร

คำว่า สวัสดิการ ในประเทศไทยมีการผนวกสองคำ คือ สวัสดิ+การ โดย
คำว่า สวัสดิ ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ หมายถึง ความ
ดี ความงาม ความเจริญรุ่งเรือง สบายดี ส่วน พจนานุกรม ไทย-ไทย อ.เปลื้อง
ณ นคร ให้ความหมายว่า การให้การดูแล ให้การช่วยเหลือ ในเรื่องทุกข์ สุข
และความสะดวกสบาย เมื่อมาผนวกกับคำว่า “หนังสือ” ในเวทีจึงประมวล

๑๘๓

ความหมายของคำว่า “สวัสดิการหนังสือ” หมายถึง “การได้รับการส่งเสริมให้การช่วยเหลือ สนับสนุน ให้มีความสะดวกสบายเรื่องหนังสือและการอ่าน” และเมื่อพูดคุยลงลึกในความเข้าใจร่วมกันในเวทีเสวนาและชวนคุยแลกเปลี่ยนมุมมอง ทำความเข้าใจเรื่อง “สวัสดิการ” ต่างก็ให้ความคิดเห็นถึงลักษณะของ “สวัสดิการ” ว่า น่าจะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งจากกำลังคน กำลังเงิน กำลังความคิดจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นคนทำงานพัฒนา เจ้าหน้าที่สาธารณะสุข ครูผู้ดูแลเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนผู้อาศัยในท้องถิ่นชุมชนนั้นรวมไปถึงตัวเด็ก ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วยกันทั้งสิ้น และสวัสดิการ ก็คือการดูแลกันและกัน ไม่ตกเป็นภาระของใครฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จากการประมวลข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในเวทีฯ เห็นว่าสวัสดิการด้านหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย มีองค์ประกอบอยู่ ๔ เรื่อง ดังนี้ ๑) ระบบการจัดการ ๒) งบประมาณ ๓) กระบวนการ ๔) ผู้เกี่ยวข้อง แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพ ๑ แสดงระบบการจัดการสวัสดิการหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

๑๘๕

แผนภาพที่ ๒ แสดงช่องทางการจัดหางบประมาณ การจัดการสวัสดิการหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

แผนภาพ ๓ แสดงกระบวนการทำงาน การจัดการสวัสดิการหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

แผนภาพ ๔ แสดงผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงาน การจัดการสวัสดิการหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

ภาคประชาสังคม

- สัมมาครอบครัว
- ภาคีเครือข่ายทำงานด้านการอ่าน
- ภาคีเครือข่าย ภาคสังคมต่างๆ
- พ่อ แม่ ผู้ปกครองเด็ก

หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น

- โรงเรียน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, ห้องถิ่นจังหวัด, พม.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

หน่วยงานที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย

- อบจ./พมจ./รพ.
- ผู้ว่าราชการ
- คณะกรรมการสร้างยุทธศาสตร์
- และครอบครัวระดับชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านเด็กและเยาวชน

- ราชการ
- หน่วยงานภาคสังคม

ความเป็นไปได้ในการใช้กลไกขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อส่งเสริมการมีสวัสดิการด้านหนังสือและการอ่านแก่เด็กปฐมวัย

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สามารถดำเนินการสนับสนุนส่งเสริมการมีสวัสดิการด้านหนังสือและการอ่านได้ โดยพิจารณาตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖ ในสองมาตรา คือ

มาตรา ๖๖ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

มาตรา ๖๗ ภายใต้งบประมาณที่กฎหมาย กำหนด องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ๒๕๓๗ : ๒๐) ดังนี้

- การส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์กิจกรรมการศึกษา เช่น หนังสือ หรือการดูแลส่งเสริมให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาด้านการศึกษาเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการบริการที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการในพื้นที่ โดยใช้อำนาจหน้าที่ต้องทำตามมาตรา ๖๗ ในด้านส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาเด็ก เยาวชนด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน สามารถทำได้ทุกช่วงวัย เป็นการบริการที่องค์การบริหารส่วนตำบล

๑๘๙

- ดำเนินการในพื้นที่ตามอำนาจหน้าที่ต้องทำตามมาตรา ๖๗ งานด้านการพัฒนาด้านส่งเสริมและพัฒนาสตรีและเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- การส่งเสริมให้เกิดห้องสมุดหรือมุมหนังสือเพื่อการเรียนรู้ เป็นการบริการที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการในพื้นที่อาศัยอำนาจหน้าที่ต้องทำตามมาตรา ๖๗ ด้านให้มีและบำรุงสถานที่ประชุมการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ

นอกจากนี้ยังสามารถใช้อำนาจหน้าที่ได้ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวดที่ ๒

กำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา ๑๖ ซึ่งสามารถส่งเสริมเรื่องการอ่านได้ ดังนี้

- การจัดทำแผนงานส่งเสริมกิจกรรมการอ่านในพื้นที่ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตน ด้านการจัดการศึกษา
- งานจัดการงานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ที่นำมาส่งเสริมให้เกิดการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) เยี่ยมบ้าน และให้คำแนะนำครอบครัวเรื่องการส่งเสริมการอ่านเพื่อส่งเสริมสุขภาพ

กาย และสติปัญญาของเด็ก ด้านการสังคมสงเคราะห์ การพัฒนา
คุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

- ส่งเสริมให้มีการจัดคณะทำงานด้านเด็กเพื่อร่วมกันเป็นคณะทำงาน
ส่งเสริมการอ่าน อาจคัดเลือกมาจากเวทีประชาคมหมู่บ้าน หรือจาก
แกนนำอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน และมีหน่วยงานในพื้นที่ร่วมทำงาน
มีโครงสร้างที่ชัดเจน โดยมี นายก อบต. เป็นประธานคณะทำงาน
มีผู้บริหารแต่ละส่วนรวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วม เช่น ปลัด อบต.
ส่วนการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
ราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

กระบวนการนำเรื่องการส่งเสริมการอ่าน

ไปสู่การดำเนินโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล

เพื่อให้งานส่งเสริมการอ่านอยู่ในกรอบนโยบายของแผนยุทธศาสตร์
การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และมีงบประมาณเพื่อส่งเสริม
สนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน รวมไปถึงการมีสวัสดิการหนังสือให้กับ
ครอบครัวที่มีเด็กได้นั้น มีขั้นตอนการทำงานดังนี้

- ๑) สร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาข้อเรียกร้องของกลุ่มประชาชนในพื้นที่เรื่อง
ความต้องการส่งเสริม สนับสนุนเรื่องหนังสือและการอ่านในเด็กเข้าสู่กรอบ

นโยบายของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารอง
องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

๒) ใช้เวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อเสนอ
ขั้นตอน, แนวทางความต้องการของชุมชน

๓) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
พิจารณาเข้าสู่แผนดำเนินงานประจำปี
พัฒนาต่อเป็นแผนงาน โครงการ กิจกรรม
ที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

จะดำเนินการ และนำเข้าสู่การจัดทำข้อบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อให้มีงบประมาณสำหรับ
ดำเนินงานตามแผน

ซึ่งกระบวนการดังกล่าว
ต้องใช้ระยะเวลาในการทำงาน
ในพื้นที่และสร้างการมีส่วน
ร่วมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมี
รูปแบบกระบวนการกิจกรรม
ที่สามารถพัฒนาต่อยอดเป็น
โครงการได้ทันทีเมื่อได้ถูกบรรจุ

อยู่ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารองของตำบล ที่เรียกว่า แผนพัฒนา ๓ ปี โดยถือว่าเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่จะนำมาจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปี

ขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

การจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปี ให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

๑. คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับประชาคมหมู่บ้านและประชาคมตำบลประชุมกำหนดประเด็นหลักการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารอง นโยบายผู้บริหาร รวมทั้งสอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของประชาคมและชุมชน โดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ และข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปี

๒. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลรวบรวมประเด็นหลักการพัฒนา ปัญหาความต้องการ และข้อมูล

นำมาจัดทำร่างแผนพัฒนา ๓ ปี แล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหาร ส่วนตำบล

๓. คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาร่างแผนพัฒนา ๓ ปี เพื่อเสนอผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

๔. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาร่างแผนพัฒนา ๓ ปี และเสนอร่างแผนพัฒนา ๓ ปี ต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบ

๕. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาร่างแผนพัฒนา ๓ ปี

๖. เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอนุมัติร่างแผนพัฒนา ๓ ปี แล้ว ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนำร่างแผนพัฒนา ๓ ปี ที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ.) พิจารณา และเสนอนายอำเภอเพื่อพิจารณาอนุมัติ

๗. เมื่อแผนพัฒนา ๓ ปี ได้รับการอนุมัติจากผู้มีอำนาจแล้ว ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลประกาศใช้แผนพัฒนา ๓ ปี โดยปิดประกาศให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบโดยทั่วกัน

การจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปี ดำเนินการตามระยะเวลา ดังนี้

๑. การเตรียมการจัดทำแผน และจัดเก็บข้อมูล
ภายในเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์
๒. การจัดประชุมประชาคมท้องถิ่น
ภายในเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม
๓. การจัดทำร่างแผนพัฒนา ๓ ปี
ภายในเดือนเมษายน
๔. การพิจารณาร่างแผนพัฒนาพัฒนา ๓ ปี ของคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น
ภายในเดือนเมษายน - พฤษภาคม
๕. การเสนอขอความเห็นชอบ อนุมัติ และประกาศใช้แผนพัฒนา ๓ ปี
ภายในเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน

ขั้นตอนการทำงานของแผนพัฒนาฯ

เวทีประชาคมเสนอความต้องการ
ด้านหนังสือและการอ่าน

แผนพัฒนา ๓ ปี

- เป็นแผนที่เกิดจากการประมวลเนื้อหาข้อมูลจากเวทีประชาคมชาวบ้าน
- มีการทบทวนทุก ๆ ปี เพื่อให้ทันกับสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้นในชุมชน
- เป็นแผนที่จะนำไปสู่การพัฒนาเป็นแผนดำเนินงานประจำปี

แผนดำเนินงานประจำปี

- เป็นแผนงานโครงการ/กิจกรรมที่ อบต. จะดำเนินการในปีงบประมาณนั้นๆ ตามความสำคัญเร่งด่วนตามรายละเอียดจากแผนพัฒนา ๓ ปี
- มีการจัดทำทุกปี
- เป็นแผนที่จะนำไปสู่การจัดทำข้อบัญญัติฯ

ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

- เป็นรายละเอียดโครงการและงบประมาณที่ อบต. จะดำเนินการในปีงบประมาณนั้นๆ
- มีการจัดขึ้นทุกปีตามการคาดคะเนงบประมาณ
- รายรับที่คาดว่าจะได้รับทั้งปีของ อบต.

ประกาศใช้แผนพัฒนา ๓ ปี
โดยปิดประกาศให้ประชาชน
ในพื้นที่ได้รับทราบโดยทั่วกัน

พัฒนาสู่แผนงานและกำหนดข้อบัญญัติงบประมาณ
โครงการส่งเสริมการอ่าน เช่น จัดให้มีสวัสดิการหนังสือสำหรับเด็ก
เช่น กุญหนังสือเด็กแรกเกิดในตำบล ห้องสมุดสำหรับเด็ก
และครอบครัว, งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในตำบล,
งบประมาณให้ความรู้ผู้ปกครองเรื่องการอ่านหนังสือกับเด็ก
งบประมาณจัดตั้งอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านในชุมชน

ขั้นตอนการจัดทำโครงการ เพื่อเข้าสู่ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

๑๙๗

ความเป็นไปได้ในการใช้งบประมาณจากกองทุนประกันสุขภาพ ในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เพื่อส่งเสริมเรื่องการใช้หนังสือ และการอ่านเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว

การทำงานส่งเสริมการอ่านในท้องถิ่นชุมชนส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุน
จากการจัดสรรงบประมาณของกองทุนหลักประกันสุขภาพสำหรับกิจกรรมที่
ส่งเสริมสุขภาพ ดูแลสุขภาพเด็ก เยาวชน และสตรีในพื้นที่

กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เป็นนวัตกรรมที่สำคัญ
ในระบบสุขภาพของประเทศไทยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพของ
ประชาชนจากหลายภาคส่วนในสังคม โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไก
สำคัญในการประสานหน่วยงาน องค์กร และภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามาร่วม
ค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชน ร่วมวางแผน และส่งเสริมให้เกิด
การร่วมดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพ

กองทุนนี้สนับสนุนให้ประชาชนได้แสดงบทบาทในการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ
และส่งเสริมให้บุคลากรด้านสาธารณสุขในพื้นที่ได้แสดงบทบาทในการสนับสนุน
ประชาชนในการดูแลสุขภาพตนเอง ทั้งนี้ยังส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิด
ความตระหนักต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน สามารถดูแล

สุขภาพได้ด้วยตนเองและการสร้างกลไกในสังคมที่จะต้องเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพให้ลุล่วง

เงินของกองทุนฯ ประกอบด้วย ๔ ส่วนใหญ่ ๆ คือ เงินค่าบริการสาธารณสุขจาก สปสช. เงินสมทบจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล เงินสมทบจากชุมชนหรือกองทุนชุมชน และรายได้อื่นตามความพร้อมของกองทุนฯ

การอ่านกับการส่งเสริมสุขภาพ

เมื่อพูดถึง คำว่า “ส่งเสริมสุขภาพ” จากการประกาศกฎบัตรรอตตาวา ที่ประเทศแคนาดา ปี ค.ศ. ๑๙๘๖ (พ.ศ. ๒๕๒๙) นั้น หมายถึง “ขบวนการส่งเสริมให้ประชาชนเพิ่มสมรรถนะในการควบคุมและปรับปรุงสุขภาพของตนเอง ในการบรรลุซึ่งสุขภาพวะอันสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม” เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า การส่งเสริมการอ่านก็เป็นการส่งเสริมสุขภาพอีกรูปแบบหนึ่งทางด้านสุขภาพจิตใจ และสังคม

ที่ผ่านมามาการอ่านถูกมองว่าเป็นการศึกษา แสวงหาความรู้ และความสนุกสนาน แต่จากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การอ่านมีประโยชน์โดยตรงต่อสุขภาพทั้งการพัฒนาการสมอง, พัฒนาการตามวัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตด้วย

๑๙๙

บทความในนิตยสารสมิธโซเนียน (Smithsonian Magazine)^{๓๑} บอกว่า จากการศึกษาทางระบบประสาทที่ผ่านมา จำนวน ๒๙๗ คน พบว่า “การอ่านหนังสือและการเขียน มีส่วนช่วยทำให้ความจำเสื่อมมีอัตราต่ำลงในวัยชรา” และอธิบายถึงประโยชน์ต่อสุขภาพจิตของการอ่าน ว่า “การอ่านจะช่วยให้สมองของเราออกกำลังกาย เพราะการทำความเข้าใจข้อความ ต้องใช้พลังงานทางจิตมากกว่า เช่น การประมวลผลภาพบนหน้าจอโทรทัศน์ การอ่านเป็นการออกกำลังกายสมอง หน่วยความจำของเราทำงานอย่างแข็งขันที่จะประมวลผลและจัดเก็บข้อมูลใหม่ตามที่มา ในที่สุดข้อมูลที่ได้รับจะถ่ายโอนไปสู่ความจำระยะยาว ในการทำความเข้าใจกับเรื่องราวอย่างล้าลึก การเขียนสามารถเอาไปเปรียบกับการปฏิบัติ เป็นการฝึกกระชับกล้ามเนื้อ การเขียนจะช่วยให้เรารวบรวมข้อมูลใหม่สำหรับการจำ ซึ่งช่วยเพิ่มทักษะความจำของเราให้มากขึ้น”

และสำหรับเด็กเล็กแล้วนั้น *child development* วารสารเกี่ยวกับเด็กได้ตีพิมพ์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวกับการอ่าน โดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง ๒,๕๔๑ ครอบครัว ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งเป็นครอบครัวที่พ่อแม่ อ่าน

^{๓๑} แปลเก็บความจาก <http://briansandberg.wordpress.com/2013/07/06/the-mental-health-benefits-of-reading/>

หนังสือให้ลูกฟัง ๑,๑๐๑ ครอบครัว เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก และติดตามผลเพื่อทดสอบความสามารถของเด็กในวัย ๑ - ๓ ปี พบข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ครอบครัวที่อ่านหนังสือให้ลูกฟังตั้งแต่ทารก เมื่อเด็กโตขึ้นจะสามารถเข้าใจภาษา คำศัพท์ และมีพัฒนาการที่ดีกว่าเด็กที่ครอบครัวไม่ได้อ่านหนังสือให้ฟัง และพบว่าผลการเรียนของเด็กนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว แต่ขึ้นอยู่กับความสนใจและความถี่ในการอ่านหนังสือในเวลาว่างมากกว่า^{๓๒}

ผลของการอ่านมีประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว และยังคงมีประโยชน์ในแง่สุขภาพของผู้คนตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็กจนกระทั่งถึงวัยชราซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการส่งเสริมสุขภาพ จากวัตถุประสงค์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ ซึ่งมี ๔ ข้อ ดังนี้

๑. สนับสนุนและส่งเสริมการจัดบริการสาธารณสุขของหน่วยบริการหรือสถานบริการอื่น รวมทั้งสถานบริการทางเลือกในพื้นที่โดยเน้นเรื่องการสร้าง

^{๓๒} อ่านหนังสือ ตัวเล็กแสนลูกสร้างลูกเราให้เก่ง. จุลสารอ่านสร้างสุข แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการรักษาพยาบาลระดับปฐมภูมิที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต

๒. ส่งเสริมให้กลุ่มแม่และเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการ และกลุ่มผู้ประกอบอาชีพที่มีความเสี่ยงและกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ตามประเภทและขอบเขตของบริการสาธารณสุขที่คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติกำหนด

๓. สนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กลุ่มประชาชน หรือองค์กรประชาชนในพื้นที่จัดทำกิจกรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่ประชาชนในพื้นที่

๔. สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการบริหารหรือพัฒนากองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ

การทำงานส่งเสริมการอ่านจึงสามารถเข้ากรอบวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ โดยเฉพาะ ข้อที่ ๑ ในเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพ โดยมีลักษณะของกิจกรรมที่จะของบประมาณสนับสนุนจากกองทุน แยกได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. การจัดบริการสุขภาพตามชุดสิทธิประโยชน์
๒. สนับสนุนงบประมาณแก่หน่วยบริการสาธารณสุขที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น
๓. สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพโดยประชาชนและชุมชนท้องถิ่น
๔. การบริหารกองทุน พัฒนาศักยภาพกรรมการ และพัฒนาระบบบริหารจัดการ

ตัวอย่างโครงการส่งเสริมการอ่านตามกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

กลุ่มแม่และเด็ก	กลุ่มเด็กแรกเกิดถึง ๖ ปี
<ul style="list-style-type: none"> - โครงการให้ความรู้แก่หญิงตั้งครรภ์, การดูแลบุตร (การอ่านหนังสือให้ลูกฟังตั้งแต่อยู่ในครรภ์, ผลดีของการอ่านหนังสือกับเด็ก) - โครงการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ในเด็กแรกเกิด - ๖ ขวบ (กิจกรรมเล่านิทานอ่านหนังสือ, ครอบครัวนักอ่าน) - โครงการคลินิกโรงเรียนพ่อแม่ (ให้ความรู้พ่อแม่เรื่องการเลือกซื้อหนังสือและการใช้หนังสือกับลูก) 	<ul style="list-style-type: none"> - โครงการหนังสือเล่มแรกในบ้านเด็กเกิดใหม่ (มอบหนังสือให้กับเด็กแรกเกิด) - โครงการตรวจสุขภาพและตรวจพัฒนาการเด็ก (ติดตามเยี่ยมบ้าน, หมุนเวียนหนังสือสำหรับเด็ก) - โครงการจัดกิจกรรมส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ (เล่านิทานอ่านหนังสือ, การเลือกหนังสือให้กับเด็ก) - โครงการพัฒนาความรู้และทักษะการเลี้ยงดูแก่พ่อแม่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก (การเล่านิทาน, หนังสือทำมือ, การเลี้ยงลูกด้วยหนังสือ)
<p>กลุ่มเด็กโตอายุ ๖ ปี ถึงอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการส่งเสริมการอ่านให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด - โครงการอบรมผู้นำนักเรียน - โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (ค่ายเยาวชนรักการอ่าน, ทักษะชีวิตการรู้จักเลือก-การสร้างภูมิคุ้มกัน, ป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงเหล้า-บุหรี่-การพนัน ฯลฯ) 	<p>กลุ่มผู้ใหญ่อายุตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไป</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพจิต (กิจกรรมอ่านเพื่อบำบัดความซึมเศร้า, อ่านส่งเสริมสุขภาพจิต) - โครงการอ่านข้างเตียง (อ่านหนังสือให้ผู้ป่วยติดเตียงในชุมชน ในโรงพยาบาล, ผู้สูงอายุ ฯลฯ) - โครงการส่งเสริมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (สืบค้นภูมิปัญญาสู่หนังสือประจำตำบล, บันทึกเรื่องเล่าประจำท้องถิ่น)

ตัวอย่างการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการอ่าน จากกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่

๑. จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนฯ
๒. ประสานภาคีเครือข่ายในทุกชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองเด็ก ผู้นำชุมชน สมาชิก อบต. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล และครูอนุบาล ครูประถมฯ-มัธยม, ผู้บริหารทุกโรงเรียนในเขตรับผิดชอบ ร่วมปรึกษาหารือ วางแผน และวางแผนแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน
๓. จัดซื้อหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กปฐมวัย
๔. ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มองค์ความรู้แก่ภาคีเครือข่าย ผู้ปกครองเด็กทุกคน และหญิงตั้งครรภ์ ในประเด็น “ความสำคัญของเด็กปฐมวัย” การพัฒนาเด็กวัยเรียนด้วยการอ่าน
๕. จัดทำห้องสมุดฉบับกระเป๋าสำหรับภาคีเครือข่าย เพื่อนำหนังสือสู่กลุ่มเป้าหมาย
๖. จัดมุมหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กใน รพ.สต. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในชั้นอนุบาล, ทุกชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนและหมุนเวียนหนังสือ
๗. ติดตามและถอดบทเรียนจากการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่าย
๘. สรุปบทเรียนและสะท้อนผลการดำเนินงานแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับหมู่บ้านและตำบล

บทส่งท้าย

ท้ายที่สุด “การเก็บเบี้ย
ได้ถูกร้าน” ของปฏิบัติการทั้งห้า
แนวทางครั้งนี้ แม้ไม่ใช่ทั้งหมด
ของการดำเนินงานด้านหนังสือ
และการอ่านที่ครบถ้วน เพราะ
เชื่อว่ายังมีผู้ที่ทุ่มเทเพื่องานนี้อีก

มากมายทั่วทุกหัวระแหง อย่างไรก็ตามหวังว่าในจุดเล็กๆ ที่ได้พยายามถ่ายทอด
ครั้งนี้จะเอื้อให้เห็นกระบวนการและความเชื่อมโยงของปฏิบัติการทั้งห้า ที่ทุกฝ่าย
กำลังช่วยกันร่วมต่อเติมงานทีละจุด ทีละจุด จากจุดเล็กๆ เป็นภาพใหญ่ และน่าจะ
จะพอเป็นแรงบันดาลใจและเป็น “แนว” เพื่อการต่อยอดขยายจากงานภาค
กิจกรรมสู่งานภาคบริหารและนโยบายรวมทั้งงานส่วนอื่นๆ ที่ไม่ได้ปรากฏในที่นี้
เช่น กระบวนการทำงานเพื่อสื่อสารสาธารณะที่กระตุ้นการอ่านให้เป็นวัฒนธรรมและ
การลดมายาคติด้านหนังสือและการอ่านในกลุ่มคนต่างๆ เป็นต้น

ท่ามกลางกระแสของสื่อใหม่แห่งยุคสมัยที่บางครั้งดูเหมือนจะมีพลังดึงดูด
ให้ผู้คนพลีชีพพล้ำ หลงลิ้มเสนห์แห่งอักษรในรูปเล่มของหนังสือไปบ้าง แต่อีก
ฟากหนึ่งก็เห็นได้ว่า การดำเนินงานด้านหนังสือและการอ่านหลากหลายรูปแบบก็ถูก
ลำเลียงเข้าหาผู้คนอย่างเข้มข้นเช่นกัน

ขอขอบคุณต้นทุนข้อมูล

คุณกฤตภาส เขื่อนมั่ง อาสาสมัครฝ่ายกิจกรรมกลุ่ม We are Happy. “สร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา”

คุณกัลยา จันทร์บาล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หมู่ ๒ ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

คุณกิตติพงษ์ ภาษี สถาบันไทยเลยเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

คุณนิษฐา ทิพย์มงคล หัวหน้างานห้องสมุดโรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาคม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

คุณครรชิต จักรสาร นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ครูจันทร์เพ็ญ สีนสอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพระคุณ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

นายชาติรี เสี่ยมวงศ์ ผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี

คุณชาธาวิยะห์ เจ๊ะละ สมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (กลุ่มลูกเหรียง) ตำบลสะเอง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ครูฐานิต สุขสนาน ครูบรรณารักษ์ประจำห้องสมุดโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยาพุทธมณฑล รางวัลครูส่งเสริมการอ่านยอดเยี่ยมระดับประเทศ ปี ๒๕๕๕ โครงการ 12th Nanmeebooks Reading Club

คุณณवलภ์ บุญอาษา ศูนย์พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ครอบครัว ตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอ
กุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

รศ.ดิเรกนันท์ อนุวัชศิริวงศ์ โครงการวิจัยปฏิบัติการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Action
Research) เรื่องการสร้างเสริมนักสื่อสารรักการอ่านเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รณรงค์
สร้าง “พฤติกรรมกรอ่าน(ปสอ) กลุ่มหนุ่มสาวสื่อสันติภาพ ภาควิชาวาทยวิทยาและ
สื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณธนิษา ธนะสาร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ บ้านพระเจ้านั่งโก้น และประธานกลุ่มเพียงพอดี ตำบล
ดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

รศ.พญ.นิชรา เรื่องดารกานนท์ หัวหน้าหน่วยพัฒนาการเด็ก ภาควิชากุมารเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี กรุงเทพมหานคร

คุณบุญยัง วั่งเปรม นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอหนองญาติ จังหวัด
สุพรรณบุรี

คุณปิยวรรณ เป็งมล กลุ่มเพียงพอดี ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

คุณปณณนุช กรมขุนทด เจ้าหน้าที่ศูนย์เรียนรู้เพื่อครอบครัวเข้มแข็ง อำเภอแจ้ห่ม จังหวัด
ลำปาง

คุณฝ้ายหิโตะ ผดุงชาติ ประธาน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ชุมชนบาง
กล้วยนอก หมู่ 3 ตำบลนาคา อำเภอสุพรรณบุรี จังหวัดระนอง

คุณพนมวรรณ คาคัพันโน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กลุ่มงานควบคุมโรคติดต่อ
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยโสธร

คุณพรวิไล ดำรงทรัพย์วัฒน์ ผู้จัดการและนักจิตวิทยา ศูนย์การเรียนรู้ พัฒนาเด็กที่มี
ความต้องการพิเศษ จังหวัดลำปาง

ครูเพียงใจ พุดแก้ว ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านระวี องค์การบริหารส่วนตำบล
บางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

คุณยงยศ โคตรภูธร ผู้จัดการภาคสนาม สถาบันไพบูลย์ จังหวัดปทุมธานี

คุณวรรณกนก เปาะอิเตตาโอ๊ะ นายกสมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้
(กลุ่มลูกเหรียญ) ตำบลสะะเอง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ครูสมบุญ ฝดุงล้อม ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดยอดพระพิมล จังหวัดนันทบุรี

คุณสุพจน์ องค์กรบรรณคดี กลุ่มระบัดใบ จังหวัดระนอง

คุณสุมาลี ฝิวพิมพ์ดี รักษาการปลัดองค์การบริหารส่วน ตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ
จังหวัดสุพรรณบุรี

คุณสุรารักษ์ ใจวุฒิ หัวหน้าโครงการ อ่านยกกำลังสุข : สร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านในกลุ่ม
ชาติพันธุ์ มูลนิธิสื่อชาวบ้าน (มะขามป้อม) ศูนย์เชียงดาว อำเภอ เชียงดาว จังหวัด
เชียงใหม่

คุณอรทัย ครั่งพิบูล ประธานกลุ่มสื่อไสวีย์ถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี

ครูออมสิน พงษ์เกษตรกรรม ได้รับรางวัลผู้รับผิดชอบโครงการดีเด่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
วรรณกรรมเยาวชนแว่นแก้ว จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ
ศาลาดุสิตดาลัย และได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณบุคคลดีเด่นในวิชาชีพ โรงเรียนลาซาล
โชติรวินครสวรรค์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
คุณอุไร ไสเรนทร โครงการอ่านยกกำลังสุข สนุกที่สุรินทร์ สถาบันครอบครัวเข้มแข็ง จังหวัด
สุรินทร์

ข้อมูลเอกสาร/อ้างอิง

<http://files.server.booktrust.org.uk/usr/resources/76/booktrust-developing-a-reading-strategy-1-.pdf>

ศรีเรือนแก้วกังวาน. (๒๕๓๙). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ รู้เขารู้เรา พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพฯ
หมอขาวบ้าน, ๒๕๓๙

แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ดำเนินงานโดย มูลนิธิสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีบทบาทหน้าที่ในการประสานกลไก นโยบาย และปัจจัย ขยายผลจากทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ให้เอื้อต่อการ ขับเคลื่อนการสร้างเสริมพฤติกรรมและวัฒนธรรมการอ่านให้เข้าถึงเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงหนังสือและกลุ่มที่มีความ ต้องการพิเศษ

ร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบาย โครงการ และกิจกรรม เพื่อสร้างเสริมให้เกิดพฤติกรรมและวัฒนธรรมการอ่านเพื่อสังคม สุขภาวะกับเราได้ที่

แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ดำเนินงานโดย มูลนิธิสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

๔๒๔ หมู่บ้านงาไม้ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๖๗ แยก ๓ ถนนจรัญสนิทวงศ์

แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

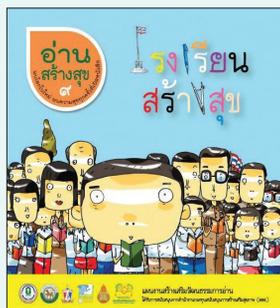
โทรศัพท์ : ๐-๒๔๒๔-๔๖๑๖-๗ โทรสาร : ๐-๒๔๔๘๑-๑๘๘๗๗

E-mail : info@happyreading.in.th

Website : www.happyreading.in.th

Facebook : <http://facebook.com/Happyreading>

ร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ ร่วมสร้างวัฒนธรรมการอ่าน
 สามารถอ่านและดาวน์โหลด อ่านสร้างสุข ทุกเล่ม
 ได้ที่ www.happyreading.in.th

ร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ ร่วมสร้างวัฒนธรรมการอ่าน
สามารถอ่านและดาวน์โหลด อ่านสร้างสุข ทุกเล่ม
ได้ที่ www.happyreading.in.th

